

PL ISSN 0514-0188

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2003 MAREC
MARZEC

Č. 3 (537)

CENA 2.20 ZŁ

XI. ZJAZD SPOLKU SLOVÁKOV V POĽSKU

ČAKÁ NÁS
VEĽA PRÁCE

JASLIČKOVÉ
STRETNUTIE

*V dňoch 25.-26. januára t.r. sa v Krakove konal XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku, ktorého sa zúčastnilo vyše 70 delegátov zo Spiša, Oravy a iných krajských stredísk, ako aj viacerí hostia zo Slovenska a Poľska. Zjazd zvolil nové orgány Spolku a schválil uznesenie určujúce hlavné smery činnosti našej organizácie v nastávajúcom období. Na našej snímke záber z rokovaní. Podrobnejšie o zjazde píšeme na str. 3-17 a 20-21.
Foto: A. Klukošovská*

V ČÍSLE:

Zo zjazdového referátu	3-6	Poviedka na voľnú chvíľu	22
Nové orgány SSP zvolené na XI. zjazde	6	Jasličkové stretnutie	23
Zo zjazdovej diskusie	7-15	Výstava grafiky a fotografií	24-25
Čestní hostia XI. zjazdu SSP	9	Čitatelia - redakcia	26-28
Zjazdové komisie	10	Poľnohospodárstvo	29
Správa Hlavnej revíznej komisie	16	Mladým - mladším - najmladším	30-31
Pozdravy k XI. zjazdu SSP	16-17	Šport a hudba	32
Falstín	18-19	Učíme sa pliesť	33
Fašiangová diskotéka	19	Naša poradňa	34-35
Čaká nás veľa práce	20-21	Psychozábava - humor	36-37
		Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SŁOWAKÓV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Żivot

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny
w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następný;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego
lub bezpośrednio wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:
1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł
Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.
Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

ZO ZJAZDOVÉHO REFERÁTU

Vážené delegátky a delegáti, vážení hostia.

Od posledného 10. mimoriadneho zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý sa konal 11. februára 1996 v Krakove, uplynulo takmer sedem rokov.

Prípravou k 11. zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku bola široká diskusia, ktorá prebiehala na stránkach časopisu Život. Publikovali sme ju v Almanachu *Slováci v Poľsku* č. 9, ktorý dostali všetci delegáti ako zjazdový materiál. Táto veľmi dlhá predzjazdová diskusia ukázala, že naše krajské hnutie sa stretáva s viacerými problémami, na ktoré XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku bude musieť nutne reagovať. Už sám fakt, že ústredný výbor bol nútený trikrát odložiť termín zvolania celoštátneho zjazdu pre oneskorenie volebných schôdzí v jednotlivých miestnych skupinách na Spiši, núti k zamysleniu.

Napriek všetkým problémom, o ktorých sa zmienime neskôr, ústredný výbor hodnotí uplynulé volebné obdobie pozitívne. Spolok sa snažil prejavovať svoje aktivity vo viacerých oblastiach a byť prítomný všade tam, kde jeho prítomnosť bola potrebná, nutná a možná.

Ústredný výbor SSP vo svojej práci prejavoval veľkú aktivitu o. i. v zápase o legislatívnu úpravu postavenia národnostných menšín v Poľsku a prijatie národnostného zákona, ktorý nám veľmi chýba a spôsobuje všetkým národnostným spolkom viaceré problémy. Pokrok v tejto otázke je veľmi žiaduci. Fakt, že napriek viacerým projektom neboli práce na zákone o právach národnostných menšín ukončené, a zákon pripravuje už Sejm 6. volebného obdobia nasvedčuje, že je to citlivý politický problém. Zákonodárstvo v tejto oblasti je naďalej roztrúsené vo viacerých právnych normách, a hoci nemáme výhrady k školským predpisom, ktoré určuje nariadenie ministra národného vzdelávania PR, vidíme veľké nedostatky v ostatných oblastiach, týkajúcich sa najmä financovania menšinových kultúrnych zariadení, ako aj cirkevného a náboženského života. Slováci žijúci v Poľsku spájali veľké nádeje s konkordátom, čiže zmluvou so Svätou stolicou, podpísanou 28. júla 1993, ktorá síce bola ratifikovaná, ale neaplikovaná v praxi a jej závery, najmä článok 18, naďalej ostávajú skôr v teoretickej podobe. Táto situácia má veľký vplyv na rozvoj povedomia mladej generácie Slovákov žijúcich v Poľsku. Preto Ústredný výbor SSP v minulom volebnom období považoval prípravu zákona o právach národnostných menšín za prioritnú a podporoval ju na mnohých rokovaniach, ktoré v tejto veci organizoval Sejm PR, Ministerstvo vnútra a štátnej správy PR, Helsinský výbor a ďalšie mimovládne organizácie zaoberajúce sa v Poľsku otázkami ľudských práv. Istým pozitívnym krokom k zaisteniu ochrany národnostných menšín v Poľsku bola ratifikácia *Rámcového dohovoru o ochrane národnostných menšín z 1. februára 1995*, ktorá sa uskutočnila 1. apríla 2001, aj keď už prvá správa z jeho realizácie, akú poľská vláda poslala do Štrasburgu, vyvolala rozpory.

Musíme aj na tomto XI. zjazde opätovne konštatovať, že jediným štátnym orgánom v Poľsku, ktorý profesionálne, vecne a programovo rieši problémy národnostných menšín, je naďalej Odbor kultúry národnostných menšín na Ministerstve kultúry PR, ktorý je hlavným orgánom dotýkajúcim Spolok. Je to aj napriek viacerým politickým zmenám, ktoré nastali v poslednom období. Isté nádeje, ktoré sa však nespĺnili, sme v minulom volebnom období spájali s aktivitami novozriadeného Oddelenia národnostných menšín na Ministerstve vnútra a štátnej správy PR, najmä v otázkach vytvorenia fondu na investície v oblasti kultúry národnostných menšín. Vyriešenie tohto problému je základom ďalšieho vývinu národnostných menšín v Poľsku.

Pozitívne treba hodnotiť aj politiku Ministerstva národného vzdelávania PR, najmä keď ide o program financovania prípravy slovenských učebníc, ktoré zostávajú naši krajskí učitelia v spolupráci so Školským a pedagogickým vydavateľstvom vo Varšave. Treba podotknúť, že tieto učebnice získali ocenenie na 12. knižnom veľtrhu *EDUKACJA XXI* v apríli 2002.

V rámci tohto programu vyšli: učebnica pre 1. roč. gymnázia Domovina moja, učebnica pre 2. roč. gymnázia Krajina pod Tatrami,

učebnica pre 3. roč. gymnázia Devín a pracovné zošity k týmto učebniciam.

Ústredný výbor vydal taktiež dva autorské programy: Slovenský jazyk - učebné osnovy pre základné školy (2000) a Slovenský jazyk - učebné osnovy pre gymnáziá (2002), ktoré pripravili Mária Głodasiková a Dominik Surma.

Keď ide o spoluprácu so slovenskými ustanovitzami, musíme priznať, že vzhľadom na kompetenčné zmeny sa táto spolupráca vyvíjala veľmi rôzne.

Pôvodná tradičná spolupráca s Maticou slovenskou, ktorú prevzal Dom zahraničných Slovákov a po ňom Úrad splnomocnenca vlády SR pre otázky zahraničných Slovákov, bola pozastavená a zdalo sa, že bude úplne zrušená. Spolok Slovákov v Poľsku na túto situáciu viackrát verejne reagoval a ministerka kultúry SR Milana Kňažku viacnásobne informoval, že nechápe zmysel organizačných zmien, ktoré vyvrcholili v rokoch 2001/02. Táto nedôsledne premyslená politika spôsobila podstatné zníženie podpory Slovenska pre krajské spoločenstvá v blízkom okolí a vyvolala viaceré kompetenčné spory na Slovensku. Mali sme pocit, že je to sabotovanie politiky, ktorá nastala po roku 1993.

Nie je našou vecou tieto otázky širšie rozoberať, avšak musíme poznamenať, že je veľmi žiaduce, aby sa v prístupe k zahraničným Slovákom na Slovensku hovorilo jedným hlasom a aby táto problematika nebola predmetom politických sporov. Pozitívne preto hodnotíme opätovne reformu tejto politiky v minulom roku. Vitáme zriadenie Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov pri úrade vlády SR. Očakávame, že Slovenská republika podľa vzoru iných európskych štátov prijme také legislatívne úpravy, že preukaz zahraničného Slováka nebude len kusom pekne laminovaného papiera, ale poskytne zahraničným Slovákom také práva, aké očakávajú už dlhé roky, ktoré ich zrovnoprávnia s ostatným obyvateľstvom Slovenska.

V posledných dvoch rokoch sa nám mimoriadne dobre vyvinula spolupráca so Slovenským inštitútom vo Varšave, s ktorým sme zorganizovali celý rad výstav prezentujúcich Slovensko v Poľsku. Slovenský Inštitút nám taktiež pomáhal organizačne zabezpečiť naše krajské akcie organizované na Spiši a Orave. Do tejto pomoci sa osobne veľmi angažovala riaditeľka Helena Jacošová. Už tradične máme veľmi dobrú spoluprácu s Oravským osvetovým strediskom v Dolnom Kubíne a začali sme spoluprácu s Podtatranským osvetovým strediskom v Poprade.

V priebehu celého volebného obdobia sme prijali viaceré oficiálne návštevy zo Slovenska. Navštívili nás viacerí ministri, štátni tajomníci a riaditelia odborov. V rokoch 2001 a 2002 sme hostili predsedu Národnej rady SR Jozefa Migaša, prezidenta Slovenskej republiky Rudolfa Schustera a premiéra SR Mikuláša Dzurindu.

Realizácia uznesenia 10. zjazdu

Realizácia uznesenia X. zjazdu sa zakladala na sústavnej starostlivosti o zaistenie bežnej činnosti Spolku v oblasti organizačnej, kultúrnej a vzdelávacej. Hlavnou úlohou bolo preto zaistenie finančných prostriedkov na základnú činnosť, s čím začali byť z roka na rok čoraz väčšie problémy. Nie div, že v roku 2001 a 2002 sme museli brať bankové úvery, aby sme vôbec prežili. Napriek všetkým problémom sa nám darilo pomerne dobre realizovať kultúrnu činnosť. K tradičným podujatiam: Ostatkom - Fašiangom, Dňom slovenskej kultúry, recitačnej súťaži, prehliadke dychoviek pribudli ďalšie: súťaž - Poznaj vlast svojich predkov a prezentácie slovenskej národnostnej menšiny na Hlavnom námestí v Krakove. Zorganizovali sme viaceré veľké krajské podujatia, ku ktorým patrili najmä oslavy 40. výročia vzniku krajskej činnosti, ktoré sa

**Predsa SSP
Josef Čongva**

konali v Krakove, Łopusznej a v Krempachoch za účasti vtedajšieho predsedu Národnej rady SR Ivana Gašparoviča; ďalej oslavy vydania 500. čísla časopisu Život v januári 2000; ako aj viaceré príležitostné slávnosti spojené s výročiami významných slovenských dejateľov (kanonika a kňaza prof. Alojza Miškoviča - Jurgov 1997 a september 2002; Daniela Udranského, kacvínskeho farára, prvého rektora seminára v Spišskej Kapitule - október 2002), ako aj viaceré koncerty. V máji 1999 sme pri príležitosti 150. výročia narodenia P. O. Hviezdoslava zorganizovali v Krakove v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave a Inštitútom slovanských filológií Jagelovskej univerzity vedeckú konferenciu venovanú tvorbe P. O. Hviezdoslava. V sídle Ústredného výboru v Krakove bola v roku 1999 zriadená Galéria slovenského umenia, v ktorej sú pravidelne vystavované diela slovenských umelcov. Celkovo sa uskutočnilo 13 výstav. Mimoriadne veľkú ozvenu v umeleckom svete Krakova mala výstava významného slovenského grafika, majstra Vladimíra Gažoviča a medzikultúrne umelecké stretnutie Róberta Jančoviča a Macedónca žijúceho v Poľsku Janiho Konstantinovského - Puntosa v rámci Medzinárodného trienále grafiky Krakov 2000. S veľkým záujmom sa stretli taktiež dve výstavy našej krajanskej umelkyne Lýdie Mšalovej - linorytov *Moja Orava* (1999) a akvarelov (2001) a práce z výtvarnej súťaže časopisu Život *Farebný svet spišských a oravských detí* (1999).

Veľké úspechy dosiahol náš Spolok vo vydavateľskej činnosti. V minulom volebnom období vydal ústredný výbor vyše tridsať vlastných publikácií, medzi ktoré patria o.i. *Deti Prometeusa* od P. O. Hviezdoslava (1999), *Štúdie z dejín stredovekého Spiša* Martina Homzu a Stanislawa Sroku (1998), antológia súčasnej slovenskej poviedky - *Miesto v príbehu* (1998), antológia súčasnej slovenskej poézie *Boh dal mi slovo* (2002) a zbierky poézie zo stretnutí poľských a slovenských básnikov *Jako ptacy* (1996), *Mestá a miesta* (2001) a *Stretnutie* (2002). Veľkú pozornosť si taktiež zaslúžil vydanie publikácie Juliana Kwieka *Z dejín slovenskej menšiny na Spiši a Orave v rokoch 1945-1957*. Vydali sme taktiež dva zborníky Slovakistiky v Poľsku (1999 a 2001).

Rozhodne najväčšiu starostlivosť v minulom volebnom období venoval ústredný výbor vydávaniu časopisu Život, ktorý vychádza za podpory Ministerstva kultúry PR (s jednorazovou podporou MK SR v roku 2002 vo výške 300.000,- Sk). V súčasnosti je Život po objemovej stránke najväčším slovenským časopisom vydávaným mimo hraníc Slovenska. Pôvodný rozsah 36 strán - v rámci toho 6 farebných a 30 čierne-bielych - bol v októbri 1996 rozšírený o druhú farbu a od marca 2002 o ďalšie dve farby a štyri strany. V súčasnosti má Život 40 farebných strán a je vydávaný v náklade 2300 výtlačkov. V tomto volebnom období sme oslávili 40. výročie časopisu Život. Istým ocenením významu Života pre slovenskú kultúru a pre krajanov v Poľsku bolo zorganizovanie odborného seminára, ktorý sa uskutočnil 16. októbra 1998 v Dome zahraničných Slovákov v Bratislave. Časopis Život, ktorý vychádza nepretržite od júna 1958, má naďalej pre Slovákov žijúcich v Poľsku a náš Spolok Slovákov v Poľsku mimoriadne veľký význam. Preto doterajšiu prácu celého redakčného kolektívu, desiatok dopisovateľov, ale aj obetavých kolportérov, bez ktorých by časopis nedošiel k čitateľom, hodnotíme kladne a patria im slová úprimnej vďaky.

Ďalšou vydavateľskou aktivitou nášho Spolku je *Almanach Slováci v Poľsku*, v ktorom publikujeme rozsahom širšie práce venované našej krajanskej problematike. IX. číslo *Almanachu* sme využili na pripomenutie predzjazdovej diskusie, v ktorej sa zúčastnilo 161 členov Spolku. Ďalšími vydavateľskými aktivitami boli katalógy k jednotlivým výstavám slovenských umelcov a iné príležitostné tlačoviny, pohľadnice, pozvánky a kalendáriky. V roku 2002 sme po prvýkrát vydali vlastný viacstránkový nástenný kalendár Života 2003, ktorý sa v prostredí čitateľskej obce stretol s pozitívnym ohlasom.

S vydavateľskou činnosťou priamo súvisí činnosť krajanskej tlačiarne v Krakove, ktorá funguje od apríla 1993 a čoskoro oslávime 10. výročie jej činnosti. Musíme si totiž uvedomiť, že bez tlačiarenských služieb by sa našej vydavateľskej činnosti nevedeli dať na všetky naše aktivity by sme sotva našli dostatočné prostriedky. Získavanie grantov z dotácií je, ako sme už spomenuli, v súčasnosti pomerne komplikované a veľmi

Predsedníctvo XI. Zjazdu. Zľava: E. Molitoris, J. Čongva, D. Surma, D.

ťažké. Krajanská tlačiareň, v ktorej sme vytvorili 8 pracovných miest, sa tak stala zdrojom dodatočných príjmov, ktoré venujeme na základnú štatutárnu činnosť.

Zisk netto v jednotlivých rokoch bol nasledovný:

rok 1996	- 107.453,21 Zl
1997	- 92.139,18 Zl
1998	- 109.172,84 Zl
1999	- 154.103,41 Zl
2000	- 54.399,47 Zl
2001	- 86.127,50 Zl
2002	- 97.441,66 Zl

Aby sme zastavili pokles príjmov z tlačiarne, spôsobený zmenou ekonomických podmienok na trhu po r. 1999, zvýšili kvalitu výroby a obnovili strojové zariadenia, bol ústredný výbor nútený kúpiť v Nemecku vo februári 2002 ďalší dvojfarebný stroj Roland Praktica za 260.483,47 Zl. Prostriedky na kúpu pochádzali zo zisku v r. 2001 a pôžičky od Poľsko-amerického fondu podpory občianskych aktivít vo Varšave vo výške 195.000,- Zl. Tretina z tejto pôžičky bola použitá na bežnú činnosť, keďže podpora štátu v roku 2002 (dotácia Ministerstva kultúry PR vo výške 140.000,- Zl.) prišla dosť neskoro - až 26. marca. V priebehu roku 2002 Spolok vrátil veriteľovi čiastku 110.000,- Zl a úroky vo výške 20.858,76 Zl. K dnešnému dňu zadĺženosť z tohto titulu predstavuje 85.000,- Zl a má byť vrátená do konca roka 2003. Kúpa nového tlačiarenskeho stroja nebola jedinou investíciou v tlačiarňi, lebo v predchádzajúcich rokoch sme postupne kúpili viaceré drobnejšie zariadenia a stroj na laminovanie papiera v celkovej hodnote 40.000,- Zl.

Keď ide o časť uznesenia predošlého zjazdu, týkajúcu sa činnosti jednotlivých klubovní, musíme konštatovať, že na tomto poli sa nám nevedeli dať. Uznesenie nám ukladalo zaistiť v jednotlivých obciach vhodné priestory pre klubovne a patrične ich vybaviť. Vzhľadom na nákladnosť tejto úlohy sa nám ju nepodarilo splniť v plnom rozsahu. Nemôžeme však povedať, že ústredný výbor sa nesnažil túto vec riešiť. Od r. 1996 sme pokračovali vo výstavbe Domu slovenskej kultúry v Kacvine na Spiši, ktorá už bola ukončená v hrubom stave a koncom minulého roka sa nám podarilo z prostriedkov získaných z grantu Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov vo výške 500.000,- Sk (46.653,56 Zl) objednať a zaplatiť obloky a dvere. V roku 2000 sme urobili generálnu opravu klubovne vo Vyšných Lapšoch, v roku 2002 v Jurgove a v októbri 2002 sme za 10.270,- Zl kúpili dom a 6,5 árový pozemok, na ktorom sa nachádza klubovňa v Novej Belej na Spiši. Nepodarilo sa, žiaľ, nájsť riešenie týkajúce sa výstavby podobného centra v Jablonke na Orave, čo začína vyvolávať pomerne živé reakcie oravských krajanov a veľmi silne sa to premietlo v predzjazdovej diskusii. Aj túto vec chcel ústredný výbor riešiť, preto na plenárnom zasadnutí v Novej Belej začiatkom r. 1997 prijal uznesenie o potrebe kúpy vhodnej budovy. Nestalo sa tak z viacerých dôvodov. Hlavným dôvodom bol fakt, že v rokoch 1997 - 99 vedenie Spolku nebolo včas informované o dražbách nehnuteľností v centre Jablonky a neskôr, žiaľ, chýbali aj finančné prostriedky, ktoré by realizáciu tohto cieľa umožňovali. Dôležitú úlohu zohrala aj otázka postupnosti. Ústredný výbor, ktorý si je vedomý

Rzemieniewski, C. Baláz, M. Vášáryová, P. Boroň, B. Strzelecki a J. Markus

potrieb, zastával praktický názor, že treba najprv ukončiť investíciu domu v Kacvine a až potom začínať ďalšiu. Musíme na tomto mieste podotknúť, že všetky investície môžeme realizovať z vlastných prostriedkov Spolku, čiže z členského, darov, tlačiarenských a vydavateľských služieb a z nájomného v našej budove v Krakove. Tejto otázke sme v minulom volebnom období venovali veľmi veľa pozornosti. Od roku 1999 sústavne korešpondujeme so všetkými orgánmi štátnej správy a samosprávy rôznych stupňov v Poľskej republike a všemožne podporujeme úsilie Odboru národnostných menšín Ministerstva vnútra a štátnej správy PR, aby sa takáto položka natrvalo ocitla v ich rozpočte. Na spomínané žiadosti sme dostali len jednu pozitívnu odpoveď - kancelária prezidenta PR nám v roku 1999 poskytla 5000,- Zl. Lepšie sa nám darilo v získavaní investičných prostriedkov na Slovensku, odkiaľ sme podporu získali trikrát: 250 tis. Sk od Nadácie pre podporu zahraničných Slovákov pri MZV SR (1997), 1.5 mln. Sk z Ministerstva kultúry SR (29. 10.1998) a 500 tis. Sk v minulom roku z Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov. 25 tis. Zl nám taktiež poskytla firma Slovnaft Polska (december 2000) o čo sa pričínila veľvyslankyňa SR v Poľsku pani Magda Vášáryová. Celkovo sme na Dom slovenskej kultúry v prepočte na zloté dostali 221.486,89 Zl. Investičná hodnota budovy podľa účtovných kníh dosiahla 31. decembra 2002 sumu: 347.260, 83 Zl. To znamená, že z vlastných prostriedkov vydal Spolok na túto stavbu 125.773,94 Zl. Opravy klubovní vo Vyšných Lapšoch (cca 35.000,- Zl), Jurgove (cca 3.200,- Zl) v r. 2002 a kúpa domu v Novej Belej (10.270,- Zl) sa taktiež uskutočnili z vlastných prostriedkov.

V priebehu volebného obdobia bola časť klubovní s najhoršími podmienkami zrušená. K tým, ktoré ostali a lepšie fungujú, patrili klubovne v Novej Belej, Jurgove, Krempachoch, Vyšných Lapšoch, Podvlku, Harkabuze, Tribši, Nedeci, Jablonke a Pekelníku. V priebehu celého obdobia sme v žiadnej klubovni nevyemilni vybavenie a so zármutkom musíme povedať, že stav niektorého nábytku je veľmi zlý. V pomere obmedzenom množstve sme kupovali vybavenie výhradne pre folklórne súbory. Podobne bolo so školením kapiel, dychoviek a folklórnych súborov.

Školstvo

Keď ide o oblasť školstva, v minulých rokoch sme zaznamenali zreteľný pokles počtu žiakov na vyučovaní slovenského jazyka. V jednotlivých školských rokoch bol stav nasledovný:

Školský rok:	Počet žiakov:	Spiš:	Orava:
1996/97	541	342	199
1997/98	562	386	176 (Lýceum - 48)
1998/99	478	329	149 (Lýceum - 51)
1999/00	378	294	84 (Lýceum - 50)
2000/01			
2001/02	331	291	5 (Lýceum - 34)
2002/03	332	298	5 (Lýceum - 29)

Klesajúca tendencia a takmer zánik vyučovania slovenčiny na Orave nastali zhruba pred štyrmi rokmi o.i. v dôsledku školskej reformy, keď sa školská dochádzka rozdelila na 6-ročné základné školy a troj-

ročné gymnáziá. Stalo sa, že rodičia detí dochádzajúcich do gymnázií v iných, väčších obciach, už ich tam na slovenčinu nezapísali. Na Spiši vznikli tri gymnáziá - v Nižných Lapšoch, Krempachoch a Bialke Tatraňskej, ktoré navštevuje pomerne veľa detí.

Na Orave sa nám do gymnázia zapísali len tri sestry Litviakové z Jablonky. V základných školách bolo už predtým málo žiakov a učili sa slovenčinu len od piatej triedy. Teraz sa už neučia. V Jablonke bola v roku 2000, taktiež pre nedostatok detí, zrušená jediná slovenská základná škola na Orave. Problémy sú aj so základnou slovenskou školou v Novej Belej na Spiši, kde žiakov ubudlo a v školskom roku 2001/02 boli do nultej triedy zapísaní iba dvaja žiaci. To znamená, že v budúcom roku pravdepodobne prvá trieda nebude.

Problematike vyučovania slovenského jazyka v uplynulom volebnom období venoval Ústredný výbor Spolku pomerne veľa pozornosti. Vyučovanie slovenčiny je naďalej veľmi dôležitou otázkou pre život slovenskej menšiny v Poľsku a všetky problémy, ktoré sa vyskytli, sa ústredný výbor snažil riešiť. V spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave sme zorganizovali v roku 2001 odborný seminár pre učiteľov slovenského jazyka a pokúsili sme sa tak riešiť otázky ďalšieho vzdelávania učiteľov. Ústredný výbor SSP zastáva názor, že súčasné riešenie tejto otázky na Slovensku, preloženie centra vzdelávania učiteľov na Univerzitu Mateja Bela do Banskej Bystrice a najmä organizovanie kurzov počas školského roka je v rozpore so záujmami nášho Spolku. Naši učители sa kurzov nezúčastňujú, lebo ich riaditelia nechcú uvoľňovať z vyučovania. Spolok po dlhý výmene názorov spôsobil, že aj Ministerstvo školstva SR sa taktiež začalo zaoberať problémom ďalšieho vzdelávania učiteľov a v roku 2002 v Bratislave zorganizovalo pre učiteľov z Poľska seminár venovaný vzdelávacím otázkam. Avšak súčasné problémy s počtom detí na vyučovaní slovenského jazyka sa nespájajú s nedostatkom učiteľských kádrov. Problém je úplne inde a týka sa o.i. rodičov, ktorí prestali zapisovať svoje deti na vyučovanie. Veľmi viditeľne sa to prejavilo na Orave. Kým v rokoch 1996/97 - 2001/02 na Spiši počet detí zapísaných na rôzne formy slovenského vyučovania klesol o 42 a podarilo sa ho zastaviť, na Orave toto vyučovanie prakticky zaniklo. Viackrát sme upozorňovali krajanov na Orave, že celé úsilie treba v súčasnosti venovať udržaniu vyučovania, že činitelia Spolku sa musia rozprávať s jednotlivými miestnymi skupinami a s rodičmi. Treba preto konštatovať, že súčasný stav vyžaduje zvýšenú pozornosť v oblasti školstva a Spolok musí nájsť riešenie tejto situácie. Je to otázka pretrvania slovenskosti.

Už niekoľko rokov sa ústredný výbor snaží pomáhať v didaktickom procese, najmä v tom, aby naša mládež mohla spoznať Slovensko. V spolupráci s učiteľmi slovenského jazyka sa pre všetky školy snažíme každý rok uhradiť náklady spojené s prenajatím autobusov na vlastivedné zájazdy na Slovensko. Už dva roky organizujeme taktiež letné rekreačné pobyty krajskej mládeže na Slovensku.

V roku 2001 sa na naše náklady - s čiastočným príspevkom MK SR - 43 gymnazistov zúčastnilo Svetového matičného festivalu slovenskej mládeže v Michalovciach a 35 osôb letného rekreačného tábora v Tatranskej Lesnej. V roku 2002 sme zorganizovali v spolupráci s Akadémiou vzdelávania v Martine dva letné tábory v Škutovkách pre 89 krajských detí, čo stálo Spolok 23.932,60 Zl. Na túto akciu sme dodatočne získali 10.000,- Zl podpory z Ministerstva národného vzdelávania PR, 96.000- Sk od Ministerstva školstva SR a 30.000- Sk nám poskytli slovenské firmy pričinením pani veľvyslankyne Magdy Vášáryovej. Pre školy v Novej Belej, Krempachoch, Jurgove a Čiernej Hore Ministerstvo školstva SR organizuje striedavo školu v prírode v Detvianskej Hute. Do roku 1999 Ministerstvo národného vzdelávania PR hradilo prevoz detí. Od roku 2000 musí to taktiež zaisťovať Ústredný výbor Spolku. Okrem spomenutých detských akcií, recitačnej súťaže a súťaže *Poznaj vlast svojich predkov* redakcia *Život* už tradične organizuje výtvarnú súťaž, ktorá sa teší veľkej obľube.

Veľmi vážnym problémom pozostáva otázka štúdia krajskej mládeže na stredných a vysokých školách na Slovensku. Túto problematiku sme riešili počas celého volebného obdobia. Veľkým šokom bol pre nás fakt, že v školskom roku 1997/98 ministerka školstva SR Eva Slavkovská

Pohľad na zasadaciu sálu

čoho sa budem držať aj ja, chcel by som vysloviť presvedčenie, že slovenský život v tomto priestore pretrvá i v nasledujúcich generáciách, že sa o to spoločne pričínime. Dovoľte mi pri tejto príležitosti poďakovať všetkým, ktorí doteraz vykonávali tak záslužnú činnosť na tomto krajskom poli. Chcem vám popriať úspešné a plodné rokovanie a teším sa na dobrú a vzájomne prospešnú spoluprácu do budúcnosti.

Dovoľte mi zároveň odovzdať pri tejto príležitosti symbolický darček pre zástupcov Spolku Slovákov v Poľsku. Kiežby ten džbán bol vždy plný dobrej vôle a slovenského života.

JOZEF MARKUŠ
predseda Matice slovenskej

Vážení delegáti zjazdu, Slovenky a Slováci, vzácní hostia.

Prijmite prosím úprimné a srdečné pozdravy z Matice slovenskej, pozdravy v mene jej takmer 700 článkov, miestnych, záujmových a vedeckých odborov, domov a oblastných pracovísk MS, vedeckých ústavov a ustanovizní. Dovoľte mi pridať k tomuto pozdravu niekoľko svojich myšlienok.

Prvá vychádza z toho, že - učene povedané - Slováci sú v Poľsku autochtónni, čiže tu žijú odjakživa. Slovenská menšina nevznikla presťahovaním, pohybom Slovákov zo Slovenska. V tomto ste vlastne medzi všetkými slovenskými krajinami osobitní a o to viac pre vás horí každé, skutočne slovenské srdce.

Druhá moja myšlienka sa týka toho, čo je vlastne tesne pred nami. V rámci veľkých európskych integračných pohybov, v rámci integračného úsilia poľského i slovenského štátu, sa už podľa plánov o necelé poldruha roka

stane hranica medzi Poľskom a Slovenskom iba vnútornou hranicou Európskej únie. Vidíme teda, že tieto veľké európske procesy prinášajú zmenu i v slovensko-slovenských vzťahoch. Chceme nielen veriť, ale aj pracovať na tom, aby to boli dobré, priaznivé zmeny, ktoré zmenia vzdialenosť nielen všeobecne od človeka k človekovi, ale aj od Slováka k Slovákov.

Moja tretia myšlienka sa týka toho, že vaše slovenské snemovanie mi dáva príležitosť na to, aby som s uznaním ocenil vaše úspechy a celkovú úroveň krajského života, ktorú ste v neľahkých podmienkach dosiahli v rôznych oblastiach. Vo folklórnej, jazykovej, veľmi výrazne vydavateľskej a osobitne časopiseckej, v oblasti cirkevnej, spoločenskej, všeobecne kultúrnej a duchovnej.

Moja štvrtá myšlienka smeruje k tvrdošti života, ktorú ste v minulosti, ale iste aj v súčasnosti intenzívne pociťovali a borili sa s ňou, o.i. v hospodárskej, ale aj v bohoslužobnej, rečovej a spoločenskej oblasti. Uvedomujem si aj ťaž generáčného problému vo vašom krajskom živote a zložitosti získavania a zapájania mladých krajanov do slovenského kultúrneho a duchovného pohybu. Školské problémy, o ktorých bola reč, sú azda vôbec najdôležitejšie, s ktorými sa treba boriť, aby slovenská budúcnosť a slovenský duch žil. Chcem však vyjadriť svoju pevnú nádej, že slovenská hviezda pôjde hore nielen v ľadovom hokeji, ale aj nádej na to, že slovenská vec predsa nie je a nemôže zostať opustená. Matica slovenská znovu osvedčuje svoju vernosť tejto slovenskej veci a tým aj vernosť slovenským krajanom v Poľsku. Sme vaši a chceme zostať po vašom boku nielen v dobrom, ale aj vo chvíľach skúšok. Myslím si, že sme pripravení na rokovania, ktoré iste budú po tomto zjazde. Cieľom je, aby sa slovenská vec čím skôr pohla k lepšiemu. Zároveň si myslím, že sa nám podarí lepšie zapájať Slovákov z Poľska do našich štruktúr a aktivít. Chcem poznamenať, že Matica slovenská má v tomto roku 140. výročie svojho vzniku a pri tejto príležitosti budeme udeľovať cenu Jozefa Škultétyho. Na

oslavách by sme radi privítali aj vašich zástupcov.

Na záver sa okrem úprimného prania úspechu vášmu rokovaniu vyznámam zo svojej viery, že sme v Božích rukách. Božia milosť a láska majú nekonečné zdroje a pramene, božie zastúpenia sú platné, len naša nesvornosť, naše hriechy nás oddaľujú od tejto Božej milosti, lásky a zaslúbení. Ale to nemusí, to nesmie byť slovenský osud. Daj Boh šťastia milovaní krajanovia v Poľsku, daj Boh šťastia Poľsko a poľsko-slovenská spolupráca, daj Boh šťastia slovenský svet. Na záver chcem spolu s riaditeľom Krajského múzea MS Stanislavom Bajaníkom odovzdať list MS zjazdu, knižné dary a tiež oceniť, uznať a pokloniť sa tomu, čo Spolok Slovákov v Poľsku urobil. Predstaviteľom Spolku odovzdávame pamätnú medailu MS sv. Cyrila a sv. Metoda.

BOGUSŁAW STRZELECKI
poradca
prezidenta PR

Vážená pani veľvyslankyňa, vážený pán predseda, vážené dámy a páni.

Pán prezident Poľskej republiky, ktorý je teraz na služobnej ceste v zahraničí, vám srdečne ďakuje za pozvanie na XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku. Splnomocnil ma, aby som odovzdal jeho pozdrav a vyjadril jeho sympatiu a podporu pre všetky národnostné menšiny v Poľsku, v tom samozrejme aj pre slovenskú menšinu. Vyplýva to aj z faktu, že Poliáci bývajú vo viacerých krajinách sveta, kde sú menšinou. Sú teda aj za Tatrami, Popradom, Dunajcom. V zjednocujúcej sa Európe bude vždy miesto pre jazykovú a kultúrnu rôznorodosť, ktorá vyplýva z dlhej histórie. Želám vám plodné rokovanie a vypracovanie programu, ktorý zabezpečí uskutočnenie predsavzatých, ako som sa presvedčil, veľmi ambiciózných cieľov.

PIOTR BORON
predseda
Regionálneho
malopoľského
parlamentu

Vážení páni, milí hostia a delegáti. Po komunálnych voľbách, ktoré sa konali pred dvomi mesiacmi, vzniklo nové vedenie, ktoré mám

ČESTNÍ HOSTIA XI. ZJAZDU SSP

Magda VÁŠÁRYOVÁ - veľvyslankyňa SR v Poľskej republike
 Claude BALÁŽ - splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov
 Bogusław STRZELECKI - poradca prezidenta PR
 Dobiesław RZEMIENIEWSKI - náčelník Odboru národnostných menšín Ministerstva vnútra a štátnej správy PR
 Jozef MARKUŠ - predseda Matice slovenskej
 Marek LISÁNSKY - konzul generálneho konzulátu SR v Krakove
 Piotr BOROŇ - predseda Regionálneho malopoľského parlamentu
 Helena JACOŠOVÁ - riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave
 Artúr PASZKO - splnomocnenec malopoľského vojvodu pre otázky menšín
 Stanislav BAJANÍK - riaditeľ Krajanského múzea Matice slovenskej
 Karol PALKOVIČ - riaditeľ Domu zahraničných Slovákov v Bratislave

Mária K. HRKLOVÁ - námestníčka riaditeľa DZS v Bratislave
 Oľga ŽABENSKÁ - riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne
 Matej ANDRÁŠ - prvý konzul ČSR v Katoviciach (v r. 1945-1948)
 Ján KUBÁŇ - riaditeľ Vydavateľstva Kubko-Goral v Bratislave
 Stefan HLADYK - predseda Zväzu Rusínov v Poľsku
 Dáša LAURENČÍKOVÁ - tajomníčka Generálneho sekretariátu úradu vlády SR pre zahraničných Slovákov
 Lubomír ŠIŠÁK - pracovník Generálneho sekretariátu úradu vlády SR pre zahraničných Slovákov
 Jarmila GERBÓCOVÁ - pracovníčka Národného archívu SR
 Viera TAPALÁGOVÁ - pracovníčka sekretariátu predsedu Matice slovenskej
 Miroslav ŽABENSKÝ - pracovník OOS v Dolnom Kubíne
 Ján MOLITORIS - čestný predseda Spolku Slovákov v Poľsku
 František KURNÁT - čestný predseda OV SSP na Spiši
 Jozef SPIŠIAK - bývalý riaditeľ výrobného družstva Cepelia

česť reprezentovať. Dovoľte mi, aby som vám v mene členov samosprávy Malopoľského vojvodstva odovzdal pozdravy a poprial vám plodné rokovania. Chceli by sme, aby naše kontakty boli čo najlepšie a živé. Zdá sa mi, že dobrým príkladom na to môžu byť o.i. aj moje osobné kontakty s mnohými účastníkmi tohto zjazdu. Môžeme všetko zapísať v dokumentoch, môžeme sa hádať o niektoré zápisy, môžeme niečo podpísať, ale keď medzi ľuďmi bude chýbať každodenná sympatia a vzájomná žičlivosť, takýto dokument bude bezvýznamný. Prajme si teda, aby bežná spolupráca medzi nami bola čo najlepšia.

Ako historik sa chcem zmieniť ešte o jednej veci. Hovoríme, že Európa je jednou veľkou rodinou a nemyslíme pritom na bruselské štruktúry, ani na to, čo sa udialo za posledný rok, dva, či päť rokov, to z pohľadu na Európu ako na náš spoločný historický osud a naše susedstvo vám prajem, aby Slovensko a Poľsko boli pre slovenskú menšinu v Poľsku ako zhodné manželstvo, ako otec a matka milujúci sa navzájom a milujúci svoje deti. Prajme vám všetko najlepšie.

OLGA ŽABENSKÁ
riaditeľka OOS
v Dolnom Kubíne

Milí priatelia, vzácní hostia. S vami, krajanmi, sa stretávame pri rôznych príležitostiach, dokonca s niektorými skoro ako rodinní priatelia. Dnes sme sa stretli na významnom zjazde Spolku Slovákov, ktorý priniesie zhodnotenie, ale i náčrt plánu do budúcich rokov, v tom určite i našej spolupráce. Dovoľte poda-

vať sa za milé pozvanie a čo najsrdečnejšie vás v mene svojom i celej veľkej rodiny osvetových pracovníkov na Orave a v mene Odboru kultúry žilinského samosprávneho kraja pozdraviť a vyjadriť vám úctu a poďakovanie za vašu nie najľahšiu prácu pri rozvíjaní krajského povedomia a prezentácii celej plejjády súborov i krúžkov, s ktorými sa na obidvoch stranách hraníc stretávame. Podarilo sa nám viackrát vymeniť dychové a divadelné súbory, boli sme pri zrode Dňa slovenskej kultúry v Jablonke, ktorý sa postupne preniesol aj na Spiš a do Krakova. Starali sme sa o organizovanie exkurzií študentov Jablonského lýcea, kde sa nám podarilo v spolupráci s vedením lýcea, učiteľkou slovenského jazyka A. Lenczowskou a predsedníčkou OV SSP na Orave G. Prilinskou pripraviť prekrásne zájazdy do jednotlivých regiónov Slovenska, o.i. na dolnú Oravu, do Liptova a Turca. V tomto roku, ak bude dostatok prostriedkov a záujem študentov, chystáme zájazd do Banskej Bystrice. Ide nám o to, aby sa najmä mladí ľudia začali viac zaujímať o slovenský jazyk, aby, ako sa hovorí, dostali širší rozlet, nabrali krídla a zároveň mali viac možností orientovať sa na Slovensku, tam sa vzdelávať. Ceníme si úzku a priateľskú spoluprácu s vedením SSP, spolu s ním zabezpečujeme vystúpenia súborov a jednotlivcov na vašich podujatiach. Mladých ľudí z lýcea v Jablonke sa teraz v spolupráci s vedením školy a A. Lenczowskou, ktorá už vykonala prieskum, snažíme pritiahnúť do projektu s názvom V kruhu mladých priateľov slovenskej kultúry. Jeho náplň by spočívala vo vzdelávacej činnosti, ale aj v tvorivých dielniach, prednáškach, nácvikoch. Veľký záujem je tiež o literatúru a moderný tanec, teda o to, čo je mladým blízke a s čím by sme sa im chceli prihovoriť.

Dovoľte mi poďakovať vedeniu Spolku za zaslanie krajského časopisu Život, ktorý samozrejme podrobne študujeme. Čítame najmä články a príspevky krajanov, v ktorých

sa veľmi jasne, ostro, otvorene a konkrétne vyjadrujú k problémom, k tomu, ako by si predstavovali spolkovú činnosť. Záleží len na vás, ako získate mladých, vzdelaných ľudí, ktorí by vám v tejto otázke pomohli, ako zareagujete na hlasy vašej členskej základne. Dovoľte mi, aby som vám poprial úspešné zjazdové rokovanie, aby prinieslo výsledky, ktoré by zaručili kontinuitu v nastúpenej spolkovej krajskej činnosti i aby nastalo akési osvieženie. Želám vám, aby sa všetky tieto záväzky, námety a prísluby, ktoré tu dnes zo strany veľkých inštitúcií odzneli podarilo splniť, aby sa preniesli do konkrétnej činnosti. Želám vám pri tom hlavne veľa trpezlivosti, pevné zdravie, úspechy v práci, pohodu v rodine, veľa dobrých podmienok a priaznivcov existencie Spolku Slovákov v Poľsku. Tak nám Boh pomáha a držme sa spolu.

KAROL PALKOVIČ
riaditeľ Domu
zahraničných
Slovákov

Dovoľte mi, aby som vás pozdravil v mene Domu zahraničných Slovákov a poďakoval vám za pozvanie na II. celoštátny zjazd Spolku Slovákov v Poľsku. Možnosť zúčastniť sa vášho zjazdu ma teší o to viac, že som medzi vami - našimi krajanmi, po prvý raz. Využil by som preto túto príležitosť, aby som sa v krátkosti aj predstavil. Hoci DZS vediem len niečo vyše roka, krajská problematika je mi blízka. Bol som totiž pri zrode zahraničného vysielania Slovenského rozhlasu, ktoré sa prihovorilo Slovákom na celom svete práve pred desiatimi rokmi, prvý raz zo samostatnej Slo-

venskej republiky. Ako šéfredaktor tohto nového média som mal možnosť navštíviť krajan-ské komunity v Európe i zámorí. Viem o mnohých problémoch a starostiach našich rodákov pri rozvíjaní slovenského jazyka a kultúry, často v neľahkých ekonomických podmienkach. S predsavzatím využiť nadobudnuté skúsenosti som začal v závere roku 2001 pracovať i v DZS.

Som rád, že tí, ktorí nás mali možnosť v Bratislave navštíviť, našli u nás vždy pocho- penie a pomocnú ruku.

Vážime si, že vašu pôvodnú vlasť, či kra- jinu vašich predkov nosíte nielen vo svojej pamäti, ale najmä vo svojom srdci. Svedčia o tom mnohé vaše aktivity zamerané na zacho- vanie slovenskej národnej identity. V rodin- nom kruhu, ale i prostredníctvom výučby slo- venského jazyka, v cirkevnom živote, či aktív- nou prácou v slovenských spolkoch, váš vzťah k bývalej domovine nielen symbolicky preta- vujete do novej podoby. Uvedomujete si, rov- nako ako my, že dôraz je potrebné klásť najmä na mladú generáciu. V nej je záruka zachova- nia slovenskosti i v rokoch budúcich. Dom zahraničných Slovákov plne podporuje toto vaše úsilie, morálne i materiálne, občasným knižným darom pre tých najmenších, či fi- nančnou podporou (cez tzv. účelové dotácie MK SR) napr. vášmu časopisu Život, ktorý je, mimochodom, na výbornej úrovni po ob- sahovej i formálnej stránke a dokáže svojich čitateľov zaujať. Naša podpora kultúrnym ak- tivitám Slovákov v Poľsku má však i ďalšie po- doby.

Azda nepreženiem, keď poviem, že dve tretiny všetkých kontaktov krajanov so Slo-

venskom, ako s domovinou ich predkov, sa realizuje prostredníctvom kultúry. Cez kultúrne styky a podujatia možno najúčinnejšie i za hr-anicami pôvodnej vlasti udržiavať národné po-vedomie, rozvíjať slovenský jazyk a tradície. Preto pravidelne pozývame na Slovensko kra- janské folklórne súbory i jednotlivých inter-pretov slovenských ľudových piesní, mladých ľudí na poznávacie pobyty, približujeme verej- nosti na Slovensku kultúrne aktivity krajan- ských spolkov a organizácií. Už tradičnými sa stali napríklad Stretnutia mladých literátov, bý- valé čitateľské tábory. Pravidelne sa ich zú- častňujú aj študenti zo slovenskej komunity v Poľsku. Počas desiatich dní poznávajú krajinu svojich predkov i popredných tvorcov sloven- skej kultúry, spisovateľov, básnikov, literárnych kritikov, atď. Alebo iný príklad. Ak poviem Detva, určite sa mnohým z vás vynoria v pa- mäti Folklórne slávnosti pod Poľanou. V mi- nulom roku sme na nich privítali 25-členný folklórny súbor Spiš z Novej Belej, predtým súbor Zelený javor z Krempách a oba doslova očarili detvianske publikum. Verejnosť na Slo- vensku má záujem poznať našich rodákov, ktorí šíria slovenskú kultúru, ľudové tradície a zvyky vo svojej novej domovine, alebo iným spôsobom robia dobré meno našej krajine. Preto sme v Dome zahraničných Slovákov v uplynulom roku zaviedli i cyklus večerov s krajan- skými osobnosťami. Slovenskej verej- nosti sa takto v r. 2002 predstavili spisovate- lia, básnici, výtvarníci, či hudobníci z 10 krajín Európy a zámoria. Je nám ľúto, že napriek nášmu opätovnému pozvaniu neprišiel medzi nás univerzitný profesor Jozef Čongva, pre- seda SSP. Môže to však napraviť, pretože v tomto cykle budeme pokračovať i v tomto roku.

A ak už hovorím o našich plánoch, zmie- nil by som sa o dvoch-troch novinkách, ktoré by vás mohli zaujať. Tou prvou bude me- dzinárodná konferencia pod názvom Lite- ratúra pre deti a mládež v tvorbe zahraničných Slovákov. Na ňu by nadväzovala výstava diel autorov z radov krajanov i vydanie rovno- menného zborníka s použitím ilustrácií kra- janských výtvarníkov zo zahraničia. Druhou novinkou v našich tohtoročných plánoch bude dvojdný seminár, na ktorom sa stretnú od- borníci z oblasti slovenskej žurnalistiky s re- daktormi a spolupracovníkmi krajan- ských časopisov a elektronických médií. Pôjde o tvo- rivú výmenu názorov a skúseností, ktorá by mala prispieť ku skvalitneniu úrovne krajan- skej tlače a rozhlasového, či televízneho vy- sielania v slovenskom jazyku za hranicami Slovenska. Nuž a napokon pri tvorbe našich plánov sme mysleli aj na začínajúcich no- vinárov z radov krajanov. Pre nich pripravíme Letný kurz mladých žurnalistov a to v dvoji- ročnom cykle. V prvom pôjde o kultúrno- poznávací a jazykovo-komunikatívny aspekt, kedy by novinári - krajanovia počas dvoch-troch týždňov spoznávali Slovensko a zdoko- naľovali sa v slovenčine. Druhý rok by bol orientovaný priamo na prax v niektorom tla- čenom, či elektronickom médiu na Sloven- sku. O všetkých týchto i ďalších akciách vás budeme včas informovať na webových stránkach DZS, alebo prostredníctvom nášho časopisu Slovenské zahraničie.

Vážený delegáti zjazdu. Čakajú vás dva dni náročných rokovaní, počas ktorých si zvolíte nových zástupcov vašej organizácie. Želám vám, aby ste mali šťastnú ruku a aby tí, ktorí vás budú zastupovať v ďalšom voleb- nom období, boli rovnako úspešní, ako ich predchodcovia. Na záver by som vám rád odovzdal symbolický dar od Domu zahra- ničných Slovákov, súbor CD platní s hud- bou.

ZJAZDOVÉ KOMISIE

MANDÁTOVÁ KOMISIA

Aižbeta KLUKOŠOVSKÁ z Krem- pách

Jozef MAJERČÁK z Novej Belej
Krištof PIERONEK z Podvlka
Eduard PRILINSKÝ z Podvlka

VOLEBNÁ KOMISIA

Bronislav KNAPČÍK z Mikołowa
Jozef MAJERČÁK z Novej Belej
Emil NEUPAUER z Nedece
Ján PETRÁŠEK z Krempách
Genová PRILINSKÁ z Podvlka

NÁVRHOVÁ KOMISIA

Žofia BOGAČIKOVÁ z Nedece

Mária GLODAŠÍKOVÁ z Jurgova
Žofia CHALUPKOVÁ z Novej Belej
Mária KAČMARČIKOVÁ z Tribša
Agáta KLUKOŠOVSKÁ z Novej Belej
Anna KRIŠTOFEKOVÁ z Krempách

KOMISIA STANOV

Anna BENDIKOVÁ z Novej Belej
Mária BRYJOVÁ z Krempách
František HARKABUZ z Harkabuza
Jana MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej
Ludomír MOLITORIS z Krakova
Monika PACIGOVÁ z Krempách
Helena PÁLENÍKOVÁ z Jablonky

ŠČÍTACIA KOMISIA

Aižbeta GÓROVÁ z Kacvína
Emília KOVALČIKOVÁ z Krempách
František KOVALČÍK z Krempách
Genová PRILINSKÁ z Podvlka

STEFAN HLADKY
predseda
Zväzu Rusínov
v Poľsku

Vážený pán predseda, vážení hostia a de- legáti. Mám česť byť v mene Spolku Rusínov hosťom na vašom veľkolepom podujatí, akým je nesporne XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľ- sku. Chcem povedať, že Rusíni a Slováci žijúci v Poľsku už viac rokov spolupracujú a pomá- hajú si v riešení mnohých problémov, ktoré sú pre obe naše národnostné menšiny spoločné. Jednou z hlavných oblastí nášho pôsobenia je nesporne zápas s našim hlavným problémom

Minútou ticha uctili zhromaždení pamiatku zosnulých krajanov

- asimiláciou, ktorej musí čeliť každé spoločenstvo existujúce v odlúčení od svojej materskej krajiny.

Chcem tu poznamenať, že my, Lemkovia, historicky Rusíni a v súčasnosti Ukrajinci, sme podobne ako vy pôvodným, čiže autochtóнным obyvateľstvom, ktoré žije na územiach nachádzajúcich sa na karpatskej pahorkatine. Avšak história pred 55 rokmi sa k nám zachovala veľmi tragicky, takže náš osud sa trochu odlišuje od vášho. Jednako naše problémy sú rovnaké. Dokonale poznám vaše problémy s odbavovaním slovenských sv. omší, spolu s predsedom a tajomníkom SSP úzko spolupracujeme aj v riešení problémov súvisiacich s finančnými prostriedkami, vzájomne si pomáhame v zápase o dotácie z Ministerstva kultúry. Úzko sme spolupracovali a konzultovali aj na návrhu pripravovaného zákona o národnostných menšinách, ktorý, ako dúfam, uzrie svetlo sveta už v tomto roku. Tento zákon by bol veľmi potrebný v udržaní našej identity v mnohých oblastiach, o.i. v používaní jazyka národnostnej menšiny ako pomocného jazyka. Rovnako netrpezlivo, ako vy, čakáme na ten zákon.

V mene Spolku Rusínov deklarujem vôľu našej ďalšej spolupráce, ktorá, ako verím, bude ešte úspešnejšia ako doteraz. Prajem vám tvorivú atmosféru počas vašich rokovaní a novozvolenému vedeniu Spolku želim veľa vytrvalosti v realizácii vašich požiadaviek a uznesení zjazdu. Na záver chcem všetkým členom Spolku Slovákov v Poľsku zaželať, daj vám Boh zdravia a šťastia.

FRANTIŠEK BRODOVSKÝ
delegát
z Novej Belej

Dovoľte mi najprv privítať a odovzdať pozdrav všetkým účastníkom XI. zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku.

Pre nás, Slovákov v zahraničí, ostáva už len možnosť združovať a stretávať sa na pôde našej organizácie. Náš Spolok robí všetko, aby krajanovia mali možnosť počuť a prečítať si slovenské slovo. Hoci nám ministerstvo znížilo dotáciu na náš časopis Život Spolok predsa dokázal, aby bol krajší a zaujímavejší. Môžem povedať, že ho čítajú nielen naši krajanovia, ale aj iní občania. Priťahuje ich nielen vonkajší vzhľad a krásne fotografie, ale aj obsah.

Sledujem televíziu a dosť často počujem o pekných gestách vlády Poľskej republiky, ako pomáha iným národom, poľským menšinám v zahraničí, ale nám sa akosi nikdy nič neujde. Predsa platíme také isté dane, ako iní občania v našej republike, preto by sme mali mať takú dotáciu na činnosť nášho Spolku. Myslím si, že takúto finančnú pomoc by sme mali dostať aj od Slovenskej republiky. Zatiaľ to ostáva len pri sľuboch.

Hovorí sa, že v Poľsku je demokracia, ktorá žiaľ, neplatí rovnako pre všetkých občanov ani pre všetky úrady. Nerešpektujú ju najmä cirkevné úrady. Je to nepochopiteľné, že v medzištátnych stykoch predstavitelia Krakovskej kúrie hovoria o spolupráci, ale vo vzťahu k slovenskej národnostnej menšine na Spiši a Orave sa chovajú celkom opačne. Uvediem len jeden príklad z mojej farnosti Nová Belá na Spiši.

V šesťdesiatich rokoch slovenská menšina na vlastné trovy dala renovovať interiér farského kostola. Mali sme v ňom vymaľované aj krásne nástenné maľby, ktoré financovali jednotliví naši krajanovia. Bolo ich osem a všetky mali slovenské nápisy. Stálo nás to veľa peňazí. Po tridsiatich rokoch sme spolu s ostatnými občanmi našej farnosti chceli opäť vynoviť interiér kostola. Dúfali sme, že aj maľby budú obnovené, ale naša nádej bola márna. Metropolitná kúria nám to nedovolila. Bývali donátori si ich chceli obnoviť na vlastné náklady, ale ani to nepomohlo. Preto sme od roku 1995 písali rôzne žiadosti, a to:

1. do Snemu Poľskej republiky; 2. do Metropolitnej kúrie v Krakove; 3. do arcibiskupa Józefa Kowalczyka - apoštolského nuncia v Poľsku; 4. do Hovorcu občianskych práv; 5. na Veľvyslanectvo Slovenskej republiky; 6. do poľského prímasa Józefa Glempa; 7. na Helsinskú nadáciu občianskych práv; 8. do Vojvodského konzervátora pamiatok. Od nikoho sme, žiaľ, nedostali odpoveď.

V októbri a novembri 1999 sme sa dvakrát obrátili na Krakovskú kúriu. Tiež sme nedostali odpoveď. A tak z nášho kostola zmizlo päť malieb so slovenskými nápismi. Bol som presvedčený, že katolícka viera má tých istých svätých pre Poliakov, ako aj pre Slovákov. Cirkev nás učí, že Boh rozumie všetkým jazykom, no naši biskupi sú asi inej mienky.

Uvedomujeme si, že bývame v Poľsku a vzťahuje sa na nás poľské právo. Zároveň si uvedomujeme, že nám ako národnostnej menšine patria taktiež práva stanovené predpismi Poľskej republiky a Ženevskou dohodou a pod. Ukazuje sa, že národnostné práva pre nás neplatia.

Stále počujem o Euroregióne Tatry, o dobrej spolupráci s prihraničnými oblasťami. Akáže je to spolupráca, keď o nás, Slovákov žijúcich práve v tomto regióne sa nikdy ani slovom nespomenie. Vyzerá to tak, akoby sme sa mali hanbiť za to, že existujeme.

Ešte pár slov o našom odbore Maticy slovenskej. Existujeme od roku 1990. Máme dosť početnú členskú základňu, presnejšie 83 členov. Naším cieľom je spolupráca s miestnymi odbormi Maticy slovenskej na Slovensku. Takýmto spôsobom naši krajanovia, a zvlášť deti z krajanovských rodín, majú kontakt so živým slovenským slovom.

Sme veľmi vďační Dr. Soni Bažániovej zo Závažnej Poruby a pani Eve Kempovej zo Sebechlebov za pozvania a možnosť strávenia krásnych chvíľ na Slovensku. Aby sme mohli cestovať do našej starej vlasti, potrebujeme finančnú pomoc, ktorú nám vždy ochotne poskytnete náš Spolok. Sme fakticky jeho klubom, ktorý existuje pri Spolku.

Je to už dlhá doba, čo žijeme ako slovenská menšina v zahraničí. Slovenská vláda nám vydala Preukaz zahraničného Slováka, ktorý by nás mal zrovnoprávniť s občanmi Slovenska. Bohužiaľ, nie je to tak. Prosili by sme vládu SR o zmenu predpisov v tejto veci.

Je nám ľúto, že na Slovensku je nedostačujúca informovanosť o tom, že niekde pri severných hraniciach Slovenskej republiky, čiže v Poľsku, žijú Slováci. Žiadalo by sa, aby televízia, rozhlas, časopisy, aj tie regionálne, písali viac o nás.

**ALOJZ
BUGAJSKÝ**
predseda MS
SSP v Jablonke

Drahé delegátky a delegáti, vážení hostia. V prvom rade chcem poďakovať Pánu Bohu a Sedembolestnej Panne Márii za to, že 10. marca 1947 bola vo Varšave podpísaná Československo-Poľská priateľská zmluva. Keby nie ona, dnes by sme tu nediskutovali. Ďalej chcem poďakovať tajomníkovi ÚV SSP L. Molitorisovi za to, že plní svoju funkciu tak, ako sa patrí, že prichádzal do Jablonky a pomáhal jablonským krajanom riešiť problémy súvisiace s odbavovaním sv. omší v slovenskom jazyku. Prof. Jozefovi Čongvovi chcem zasa poďakovať za jeho historické články uverejňované v Živote, zvlášť za ten z roku 1988, v ktorom písal o.i. o tom, že územia hornej Oravy a severného Spiša patrili svätoštefanskej korune. Ďalej sa chcem obrátiť s požiadavkou na redakciu Života, aby opätovne publikovala články o vzniku spišsko-oravského starostva, aby naďalej povzbudzovala národné povedomie krajanov a pripomínala, že sme Slováci na slovenskom území. Je mi ľúto, že na IX. zjazde nášho Spolku dostali delegáti publikácie zo seminára, kde sa písalo, že naše územie hornej Oravy bolo pričlenené k Poľsku na 20 rokov, čo nie je pravda. Ide o to, aby pravda bola pravdou, keďže má svoju silu a naši neprajníci ju nebudú môcť zmeniť.

Ďalej chcem povedať niekoľko slov o problémoch súvisiacich so školstvom na Orave, teda s tým, že sa už nevyučuje slovenský jazyk. Mnohí totiž za nepriaznivý stav neustále obviňujú rodičov a hlavne vedenie MS v Jablonke. Vyčítajú nám, že sme sa nepričinili o obnovenie výuky a nezabránili sme zániku ZŠ so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke. Pamätám však, že keď som bol 7. novembra 1976 na porade dopisovateľov Života, ako viacerí najskôr vyčítali krajanovi Kovalíkovi, že podpísal zmluvu o spoločnej výuke (potom vysvitlo, že nebola spísaná), čo nám bolo na škodu a krivdilo nás. My sme dovtedy s vyučovaním slovenčiny nemali problémy, keďže slovenský jazyk sa učil vo všetkých obciach. Potom sa všetko zmenilo a v súčasnosti je to veľmi zlé. Vzali nám dokonca lýceum v Jablonke, zaniklo slovenské vyučovanie v základných školách.

Ako k tomu došlo? Uvediem aspoň jeden príklad z Oravy, kde sa v tamojšej ZŠ slovenčina dlhé roky vyučovala, ale prišlo jedno rozhodnutie učiteľky, ktorá sama všetky deti prepísala do poľskej školy a slovenčina zanikla.

Vážený krajan, veľmi ma mrzí, že nikde nepočujem, že máme slobodu. Naozaj máme?

Počas rokovaní s biskupom Nyczom ešte pred zavedením slovenskej sv. omše v Jablonke nám najskôr všetko pekne posluboval, aby nakoniec povedal: nesúhlasím. Vtedy som vystúpil s konštatáciou, že predsa na základe čl.-poľskej zmluvy z roku 1947 máme také isté práva a slobody, ako majú Poliaci žijúci v Československu. Biskup mi na to odpovedal: milý pane, máte, ale nedá sa to uskutočniť. To stačí za komentár.

**MÁRIA
KAČMARČIKOVÁ**
tajomníčka
MS SSP
v Tribši

Nedá mi, aby som sa neprihlásila do diskusie, keďže sa tu spomínalo, že nám ubúda žiakov na vyučovanie slovenského jazyka. S veľkou radosťou konštatujem, že v gymnáziu v Nižných Lapšoch, kde učím, je situácia trochu iná. Žiakov nám pribúda, ba aj v priebehu školského roka sa stále hlásia noví. Som presvedčená, že to spôsobil pobyt našich detí v letnom tábore v Škutovkách na Slovensku, ktorý zorganizoval Ústredný výbor SSP. Deti ho veľmi radi spomínajú. Dovoľujem si preto obrátiť sa na našich hostí zo Slovenska, aby nám v rámci svojich možností pomohli pri organizovaní ďalších táborov a výletov aj v tomto roku.

JÁN KUBÁŇ
riaditeľ
vydavateľstva
Kubko-Goral

Vážený delegáti a delegátky, čestné predsedníctvo, vzácní hostia. Som vydavateľom. V 90. rokoch som vydával o.i. Slovenský sever, najskôr Spiš, potom i Orava. Inšpirácia vychádzala práve z vašich území. V časopise sme propagovali významné osobnosti pochádzajúce zo severného a dolného Spiša, ako aj z dolnej a hornej Oravy. Dávam na vzálenie váženým delegátom, hlavne šéfredaktorovi Jánovi Špernogovi, či by sa vo vašom mesačníku Život nemalo písať viac o dianí aj na Slovensku, najmä v prihraničných okresoch. Myslím si, že by vás to mohlo zaujímať. Zle sa mi počúvali v referáte slov J. Čongvu o nezáujme o výučbu slovenského jazyka. Ako opačný príklad uvediem vysoký záujem mladých ľudí z juhoslovenskej Vojvodiny o štúdium na Slovensku. Osobné kontakty s predsedom a tajomníkom Spolku ma privedli

tlačiť naše publikácie vo vašej tlačiarňi. Duchom vašej činnosti i udržiavania kontaktov s rodinou krajinou a s nami v Bratislave, sú obaja spomínaní. Držíme im palce v ich záslužnej činnosti i v mene členov nášho Spolku priateľov Slovákov v Poľsku žijúcich na Slovensku, predovšetkým v Bratislave. Z našej spolupráce vyšla aj iniciatíva uhradenia pobytu detí v letnom tábore v Martine za tlačiarenske práce pre naše vydavateľstvo. V októbri sme si v Čuňove pri Bratislave pripomenuli 10. výročie prehradenia Dunaja. Pozyvám vás, vážení rodáci, na exkurziu na toto veľdielo slovenského národa do Gabčíkova. O ostatné, o.i. o sprievodcovstvo, sa postaráme my. Teším sa na ďalšiu spoluprácu a novému vedeniu Spolku želim veľa pracovných i osobných úspechov, predovšetkým nech nám všetkým žiči zdravie.

**HELENA
RÁKOSNÍKOVÁ**
podpredsedníčka
MS SSP
v Krakove

Od predchádzajúceho zjazdu uplynulo už takmer sedem rokov. Od vtedy sa udialo mnoho dôležitých vecí, spomeňme o.i. návštevy významných slovenských osobností v našom Spolku, v tom dvoch prezidentov Slovenskej republiky, vernisáže, koncerty, večierky poézie, prezentácie kníh a cédečiek, prehliadky a dni slovenskej kultúry a pod., ktoré organizoval Spolok. Miestna skupina sa snažila nejakým spôsobom prispieť k týmto podujatiam, najmä vtedy, keď ich dejiskom bolo naše hlavné - kráľovské mesto Krakov a sídlo Ústredného výboru nášho Spolku, ako aj miestnej skupiny, v ktorej som už štvrté volebné obdobie podpredsedníčkou. Pôsobím v našom Spolku už 15 rokov. Začínala som svoje pôsobenie ešte v bývalom Kultúrno-spoločenskom Spolku Čechov a Slovákov. Osobne som spojená s českým prostredím a väčšiu časť svojho života som strávila spolu s mojím manželom Henrichom, známym českým vedcom a polyglotom v Čechách ak aj na Morave, ale aj na Slovensku, ktorého kultúra je mi veľmi blízka. Keď došlo k rozdeleniu Československej republiky, čo malo za následok zmenu názvu a štruktúry našej organizácie, ostala som pri Slovákoch.

Naša miestna skupina, nezávisle od spolupráce pri spomínaných podujatiach, vyvíja aj vlastnú kultúrnu a uvedomovacia činnosť.

Na pravidelných stretnutiach (druhý utok mesiaca) premietame videokazety a slajdy, pozývame aj kultúrnych činiteľov z nášho mesta (o.i. maliarka Halina Ciešliška-Brzeska,

bývalý veľvyslanec SR v Poľsku dr. Marián Servátka, výtvarník J. Konstantinowski - Puntos, predseda Kresťanského hnutia Odrodzenie Kazimierz Rabsztyń). Naše oblátkové a veľkonočné stretnutia pocítil svojou prítomnosťou náš priateľ - bývalý predseda Komisie kultúry mestskej rady Krakova, v súčasnosti predseda Malopoľského snemu Piotr Boroń. Jeho zásluhou sú o. i. každoročné Dni slovenskej kultúry na Hlavnom námestí Krakova a prezentácie slovenskej kultúry v našom sídle, ktoré sa natrvalo udomácnili v krakovskom kultúrnom živote. Všeobecne hovoriac, oceňujeme z celého srdca kladný vzťah krakovskej a malopoľskej samosprávy k snahám o zachovanie národného povedomia poľských Slovákov. Kiežby sa aj oni ešte starali o zachovanie národného povedomia. Žiaľbohu vidím neraz sama u našich krajanov svojho druhu nezaujem, s ktorým môžeme bojovať len prostredníctvom povzbudzovania spoločensko-kultúrnej aktivity týchto ľudí. Ide predsa o to, aby naše kultúrne dianie bolo zaujímavejšie najmä pre mladú generáciu.

Želám nášmu Celoštátnemu zjazdu, aby vypracoval čo najúčinnnejšie metódy pôsobenia v tejto oblasti!

JÁN ŠPERNOGA
šéfredaktor
Života

Ako sme počuli v referáte ústredného výboru, náš Spolok dosiahol v uplynulom, neobvykle predĺženom volebnom období rad úspechov, ku ktorým nepochybne patria o.i.: výstavba Domu slovenskej kultúry v Kacvíně, úspešné podujatia ÚV v miestnych skupinách, ako napr. fašiagy-ostatki v Krempachoch, prehliadky dychoviek, Dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave, recitačná súťaž, zázjazydy a prázdninové pobyty krajských detí na Slovensku, vydavateľská činnosť ÚV atď, atď.

Chcem zdôrazniť, že všetci z nás to oprávnené uznajú za úspechy. Bolo to potrebné, je pre nás osožné a treba v tom pokračovať. Preto sa o tom nebudem širšie rozvádzať. Sústreďím sa radšej na neúspechoch, lepšie povedané na našich nedostatkoch, ktoré obmedzujú našu činnosť a veľmi nás oslabujú. Musíme totiž poznať nielen úspechy, ale aj nedostatky a hovoriť najmä o nich, aby sme vedeli, ako im čeliť a ako ich odstraňovať, ak chceme, aby sa Spolok ďalej rozvíjal a slovenská národnostná menšina v našich regiónoch si naďalej udržiavala pevné národné povedomie. Lebo zatiaľ to nevyzerá príliš veselo. Práve naopak.

Zoberme na pretras napr. problematiku mládeže. Treba otvorene povedať, že v minulých desaťročiach, najmä po likvidácii slovenských škôl na Spiši a Orave, sme veľa mládeže stratili. Podľahla totiž odnárodnovacím vplyvom vtedajších škôl, ktoré nám väčšinou neboli naklonené, ale aj cirkvi, ktorá napr. na ranných omšiach zvlášť prízvukovala poľskosť Spiša a Oravy a vtĺkala do hlavy krajským deťom, že nie sú Slovákami, ale Poliakmi na poľskom Spiši. Veď jedia poľský chlieb!! To je však len časť pravdy. Na druhej strane totiž krajskí rodičia postupne čoraz viac zanedbávali národnú výchovu detí, a tak nečudo, že sa značná časť našej mládeže rýchlo zasimulovala a ďalej sa asimiluje.

Niektoré môže namietat, že predseda máme veľa mládeže, ktorá sa zapája do krajského diania, účinkuje v súboroch, učí sa slovenčinu a pod., - čo je pravdou, - napr. v Novej Belej, Krempachoch, Jurgove a možno ešte v 2 - 3 obciach. V ostatných MS sú to už len jednotlivé deti, ktorých je málo, čo vidno aj po ich účasti na slovenských omšiach. A ešte jeden príklad. V spomínanej Novej Belej sa v tomto školskom roku do slovenskej nulte triedy po prvý raz nezapísalo ani jedno dieťa. To tiež o čomsi hovorí. Napokon aj sami Krempaňania či Befania musia priznať, že ani u nich, kde je tak dobre, je to tiež len časť našej mládeže.

S tým, čo som pred chvíľou povedal, sa spája otázka vyučovania slovenčiny na spišských a oravských školách. Musím o tom hovoriť, lebo situácia v tejto oblasti je veľmi zlá, ba skôr tragická. Ovšem, na Spiši, najmä v spomínaných Krempachoch, Novej Belej a Jurgove sa v ZŠ materčinu učí ešte hodne detí, trochu menej v Kacvíně, Čiernej Hore od Jurgova a Nedeci. A to je, ak sa nemýlim, všetko - z 18 základných škôl. V gymnáziách sa slovenčina učí v Krempachoch, Bielke Tatrzańskej a od vlašajška aj v Nižných Lapšoch.

Keď ide o Oravu, mali by ste to všetci vedieť, že okrem jablonského lýcea (kde je na slovenčine okolo 30 žiakov) a tamojšieho gymnázia s piatimi žiakmi, sa slovenský jazyk už nevyučuje ani na jednej základnej škole alebo gymnáziu. Takáto situácia ešte nebola od vzniku nášho Spolku. Navyše my všetci sme k tomu nechtiac napomohli, predovšetkým nedostatočnou aktivitou výborov MS pri nábore žiakov na vyučovanie slovenčiny, zanedbaním krajskej výchovy detí v rodinách, no a celkovou pasivitou mnohých rodičov. Neraz v rozhovoroch s krajanmi som počul argument, že deti sa pred slovenčinou bránia, že rodičia im nemôžu rozkázať a pod. Ani sa nečudujem, že deti sa bránia. Ja sám by som sa bránil, keby mi doma nehovorili, že sme Slovákami a z tohto dôvodu by sme mali ovládať materinskú reč.

Spomenul som výbory miestnych skupín, ktoré existujú takmer v každej obci. Niektoré pôsobia aktívnejšie, iné menej aktívne a väčšina veľmi slabo. Potvrdili to vo svojich výpovediach počas predzjazdovej kampane viacerí krajanovia. Vec totiž vyzerá tak, že sme síce zvolili výbory, ale keď treba niečo urobiť, spadne to - okrem niekoľkých miestnych skupín - na plecia samotných predsedov, ktorí aj keby veľmi chceli, nie sú v stave všetko urobiť. Výbory nepracujú kolektívne, a to je ďalší problém, ktorý oslabuje miestne skupiny a tým aj náš Spolok. Navyše naše výbory MS starnú, lebo zanedbali sme v rodinách výchovu mládeže v slovenskom, krajskom duchu, takže sme si nedokázali všade vychovať početnejšiu mladú generáciu našich nástupcov. Nie div, že počas poslednej volebnej kampane často nebolo prakticky koho voliť a predsedami sa spravidla stávali starší krajanovia - šesťdesiatnici a nezriedka sedemdesiatnici, ktorí už nemajú dost síl do krajskej práce. Záver je len jeden - musíme nutne a to hneď začať s krajskou výchovou mladého pokolenia, získavať mládež do nášho hnutia i na výučbu slovenčiny, ak chceme pretrvať.

Kedysi sa náš Spolok usiloval rozvíjať v každej MS aspoň jednu z foriem ľudovej umeleckej činnosti. A dost sa to darilo. Žiaľ, z vtedajšieho pomerne širokého ochotníckeho hnutia nám dnes zostal prakticky len jeden divadelný krúžok v Podvlku a dva folklórne súbory: Veselica v Nedeci a Spiš v Novej Belej,

JERZY M. BOŻYK
predseda MS
SSP v Krakove

Milé krajanovky a krajanovia, vážení hostia.

Chcel by som, v nadväznosti na slová podpredsedníčky našej MS H. Rákosníkovej, podotknúť, že v súčasnosti pozorujeme v našej činnosti akúsi ľahostajnosť, nezaujem, apatiu. Ako príklad môžem uviesť trebárs niektoré dychovky, ktoré znížili svoju úroveň. Klesá záujem o ľudovú kultúru. Veď v minulosti sme mali celý rad divadelných krúžkov a dnes nám ostal len jeden - v Podvlku. Aj folklórnych súborov sme kedysi mali oveľa viac, takže dnes ich len zriedkavo vidíme vystupovať v krajskom prostredí. V súvislosti s tým ma napadlo, že by bolo dobre nielen obnoviť činnosť divadelných krúžkov a súborov a osviežiť ich repertoár, ale čoraz častejšie prezentovať slovenskú modernú, džezovú a inú hudbu, čo by iste zaujalo aj našu mládež. Zišli by sa teda nejakí konzultanti, ktorí by chodili po miestnych skupinách a pomáhali pozdvihnúť našu krajskú umeleckú činnosť na vyššiu úroveň. Treba však nielen rozvíjať našu ľudovú tvorbu, ale zároveň hľadať a ponúkať krajanom nejaké nové formy, spojené napr. s prvkami humoru a satiry, akými sú hoci aj kabaretové programy a pod. Pouvažujme aj o tom.

no a sporadicky vystupujúce 2 – 3 ľudové kapely. Je pravdou, že niektorí naši mladí krajanovia pôsobia ešte v niekoľkých ďalších súboroch, ako je Zelený javor alebo Rombaň, ale od ďalšieho rozvíjania nášho folklórneho a divadelného hnutia sme akosi upustili. Viem, že dnes sú iné časy a o mnohom rozhodujú peniaze, ktorých nemáme nadostač, že dnes vôbec spoločenská činnosť pokulháva. To nás však neospravedlňuje a považujem to za náš ďalší vážny neúspech. Spolu so súbormi sa z našich obcí postupne vytrácajú i naše tradície, obyčaje a zvyky, staré ľudové pesničky, ktoré súbory vyhľadávali a prezentovali vo svojich programoch, aby neupadli do zabudnutia. Stáva sa, že dnes si viaceré súbory, samozrejme nie naše, prekladajú rad spišského či oravského nárečia viaceré pesničky, ktoré sa tam po stáročia, spievali výlučne po slovensky, čo bolo tiež dôkazom našej identity, toho, že sme so Slovenskom tvorili jeden celok.

V poslednej dekáde sme sa totiž uspokojili len niekoľkými veľkými podujatiami, ako napr. Dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave, fašiangy – ostatki v Krempachoch či prehliadky dychoviek, ktoré predsa nemôžu nahradiť bežnú kultúrnu a inú činnosť v jednotlivých MS. Existuje celý rad miestnych skupín, najmä menších, v ktorých už desiatky rokov nevystúpil ani jeden náš súbor či divadelný krúžok. Rovnako dlho sa tam nekonalo ani jedno iné väčšie krajské podujatie. Tieto MS ostali jednoducho ponechané samy na seba a so Spolkom ich spája len jeden vizuálny znak – spolková tabuľa na fiktívnej maličkovej klubovni, v ktorej takmer nič nie je a nič sa v nej nedeje, takže býva zväčša zavretá. No, možno ešte Život, ktorý tam dochádza každý mesiac a pripomína o Spolku, aj keď z roka na rok má tam čoraz menej odberateľov. Ak som to prehľadal, tak ma opravte. Ako potom od týchto menších miestnych skupín môžeme očakávať aktivitu v ich činnosti, keď sú také osamotené? Stratil s nimi kontakt aj Ústredný výbor Spolku a v značnej miere aj obvodné výbory. Mohol by som vymenovať celý rad týchto miestnych skupín, v ktorých vedenie Spolku nebolo ani raz za celé volebné obdobie a možno aj dlhšie. Podobne je s obvodnými výbormi, veď predsedovia OV boli v niektorých MS len počas volebnej kampane. Nečudujme sa potom, že sa táto kampaň predĺžila o vyše tri roky. Musela sa predĺžiť, keď sa o tieto MS nikto nezaujíma, keď k nim nikto nechodí, nepovzbudzuje ich a nepodporuje, aj finančne. A to je náš ďalší neduh, ktorý nás veľmi oslabil. Jeho následkom, ak sa nič nezmení, môže byť len postupný zánik miestnych skupín.

Zanikla činnosť našich klubovní, ktoré kedysi zohrávali takú dôležitú úlohu v našich obciach. Máme ich len niekoľko v tých najsilnejších miestnych skupinách, ostatné boli zrušené – jednak preto, že sa v nich nič nedialo a krajanovia ich prestali navštevovať, ale aj

preto, že ich udržiavanie sa spájalo so značnými nákladmi. Klubovne mali vždy veľmi skromné podmienky – nachádzali sa spravidla v maličkých prenatých miestnostiach a boli vybavené viac ako skromne, takže ničím neprítahovali návštevníkov. Ja si myslím, že v situácii, v akej sme sa dnes ocitli, klubovne potrebujeme ešte viac. Samozrejme treba do nich investovať a vybaviť zariadením, ktoré by priťahovalo mládež. Ja viem, že dnes, keď každý má doma televízor, to nie je ľahké, ale musíme to robiť, ak chceme zachovať aspoň nejaké ostrovtvety slovenskosti v našich obciach, ktoré by povzbudzujúco vplývali na krajanov a ich aktivizovali. Klubovne teda musia byť vo veľkých miestnostiach, v ktorých by sa dalo napr. postaviť pingpongový stôl a iné zariadenie, ktoré mladí ľudia nemávajú doma. Musia byť v týchto klubovniach aj slovenské knižnice so zaujímavou literatúrou, najmä detskou a mládežníckou. Preto sa obraciam na našich hostí zo Slovenska, aby nám v tom pomohli, lebo v situácii, keď sa slovenčina vytráca z našich obcí, musíme rozvíjať čitateľstvo. Samozrejme, to všetko sa môže uskutočniť len za predpokladu, že sa do oživenia klubovní aktívne zapoja výbory, ba aj ďalší krajanovia z MS, keď zabezpečia ich návštevnosť, najmä spomedzi mládeže, ktorú musíme získavať každým možným spôsobom, ak chceme mať nejaké perspektívy. O finančných prostriedkoch ani nehovorím.

Keď sa po dlhoročných snahách krajanovia začali v našich obciach na začiatku 90. rokov slovenské bohoslužby, ktoré ako viete, sú v 6 farnostiach na Spiši a v 1 na Orave (v Jablonke), zdalo sa nám, že v týchto obciach, a nielen v nich, oživne slovenský duch. Aj ožil, stúplo sebavedomie krajanov, ale na druhej strane vzrástol aj odpor našich nepriaznivcov. Kým na Spiši sa po počiatočných ťažkostiach situácia normalizovala a bohoslužby prebiehajú bez väčších problémov, aj keď bez slovenských kázní a iných liturgických obradov v slovenčine, zatiaľ v Jablonke na Orave museli krajanovia od začiatku zápasiť so silným odporom našich nepriaznivcov, žiaľ, aj z cirkevnej strany, ktorí tam stoj čo stoj chcú slovenské bohoslužby zrušiť. Ale o tom iste viac povedia oravskí krajanovia. Ja chcem hovoriť o niečom inom, k čomu sa ostatne neustále vraciam na každom väčšom krajskom stretnutí. Totiž znepokojuje ma fakt, že sme sa uspokojili s tými siedmimi slovenskými omšami, a nežiadame o ich zavedenie v ďalších obciach. Veď nie tak dávno, keď sa o tieto bohoslužby ešte bojovalo, chceli ich mať krajanovia vo všetkých spišských a oravských farnostiach. Čo sa stalo, že teraz, keď na to máme právo a zaručuje ho aj konkordát uzavretý medzi Sv. stolicou a Poľskou republikou, viaceré MS z možnosti zavedenia slovenských omší rezignovali? Dnes sa predsa ničoho nemusíme báť! Vari je to ďalší prejav spomínanej apatie a krajskej

lahostajnosti? Alebo sa obávate, že na týchto omšiach bude málo krajanov? Netreba sa obávať. Stačí, keď ich spočiatku príde niekoľko, lebo postupne ich určite bude pribúdať, ako to bolo v tých farnostiach, kde slovenské omše už sú. Chcem dodať, že nič veľké k tomu netreba. Stačí napísať krátku žiadosť, ktorú podpíše aspoň niekoľko krajských farníkov, a zaniest ju do Metropolitnej kúrie v Krakove. Nech problém má kúria, čo s tým ďalej. Keby tam čakalo aspoň desať takýchto podpísaných žiadostí, kúria by určite musela pristúpiť k ich riešeniu. Len sa netreba dať odhovoriť alebo zastrašiť našimi nepriaznivcami, medzi ktorými iste budú aj administrátori jednotlivých farností. Ale neobávajte sa ani ich. Ťažko je pochopiť, prečo nie sú slovenské omše napr. v Repiskách – Brijovom potoku, kde bol nedávno vybudovaný krásny kostol, na ktorý aspoň 70 % finančných prostriedkov dali Slováci, tí miestni, ale aj ich rodáci žijúci v zahraničí. Viem, že máte odporcov, že ste už tým vyše polstoročným bojom unavení, ale nevzdávajte sa!!

Ešte pár slov o Živote, ktorý je – iste to uznáte – z roka na rok krajší. Nebudem sa o ňom rozvádzať, keďže sa o ňom už hovorilo aj v referáte ÚV. Sústredím sa len na problém, ktorý sa spája s naším časopisom. Viem, že máte s ním hodne práce, keďže ho musíte sami doručovať čitateľom, no a každý rok zbierať predplatné, za čo vám chcem z tohto miesta srdečne poďakovať. Chcem len poznamenať, že hoci je Život čoraz krajší, hoci vydávame aj krajšie kalendáre, náklad časopisu síce nepatrne, ale neustále klesá. Viem, že práca pri kolportovaní Života, ktorá v mnohých miestnych skupinách spočíva najmä na pleciach predsedov MS, znamená pre nich veľkú záťaž. Myslím, že treba im pomôcť. Napr. v Krempachoch, ale aj niekoľkých iných miestnych skupinách to robia kolektívne a na zbieraní predplatného a kolportovaní sa zúčastňuje celý výbor. Skúste to aj u vás. Snáď by sa tým zabránilo aj poklesu počtu predplatiteľov. Treba dbať o náš časopis, lebo čokoľvek by sme o ňom nepovedali, je to predsa jeden z mála viditeľných symbolov slovenskosti v našich obciach, ktorý ešte krajanov integruje a upevňuje ich slovenské národné povedomie.

Budujeme veľký Dom slovenskej kultúry na Spiši, robíme tam ďalšie investície, organizujeme niekoľko nádherných kultúrnych podujatí a iných akcií, usporadúvame výstavy umenia v našej galérii a pod. Je to pekné a osožné. Ale podľa mňa to všetko – ako som už povedal – nenahradí bežnú, každodennú činnosť v miestnych skupinách, najmä menších, v ktorých sa stagnácia z roka na rok prehľbuje. Musíme sa vážne zamyslieť, čo ďalej robiť. Myslím si, že v nastávajúcom období by sa ťažisko našej činnosti, najmä však vedenia ÚV, ale aj OV, malo sústrediť predovšetkým na miestnych skupinách a na široko chápanej pro-

blematike detí a mládeže. Treba tam chodiť čo najčastejšie, rozprávať sa s krajanmi, vypočuť si ich problémy a bežne ich riešiť, treba ich povzbudzovať, upevňovať v nich respektíve prebúdzat národné povedomie, aby krajanovia skutočne pocítili, že nie sú osamotení. Treba začať od začiatku získavať mládež, národnostne ju uvedomovať, no a konečne treba miestnym skupinám aj finančne pomáhať, investovať do nich, predovšetkým na Orave. Áno, treba sa zvlášť sústrediť najmä na Oravu, ktorá je v oveľa horšej situácii ako Spiš. Treba tam nielen čo najskôr postaviť kultúrne centrum, obnoviť výučbu slovenčiny na školách, ale predovšetkým oživiť miestne skupiny a poskytnúť im všestrannú pomoc, aj finančnú. Totiž ak to neurobíme, je veľmi pravdepodobné, že o takých desať rokoch, a možno aj skôr, Oravu stratíme. A to bude začiatok nášho konca, lebo potom začnú ubúdať menšie a slabšie miestne skupiny na Spiši. Tých niekoľko silnejších sa bude držať možno ešte dlho, ale to na veci nič nemení. Takýto okrojovaný Spolok s niekoľkými MS nebude nikto brať vážne, nielen vonku, ale aj v obci, takže stratí svoj význam. Načo nam potom budú potrebné kultúrne centrá, keď nebudú mať komu slúžiť? Načo budeme vydávať Život, keď ho nebude mať kto predplácať a čítať? Už nám zmizla MS SSP v Durštíne, ďalšiu, v Nižných Lapšoch, bolo treba rozpustiť, aby sa mohol uskutočniť 11. zjazd. A takto to môže ísť ďalej. Je to veľmi pesimistický pohľad, ale považujte sami, či je veľmi prehnaný. Preto apelujem z tejto tribúny, porozmýšľajte o tom, podeľte sa svojou múdrosťou, svojimi skúsenosťami, aby sme spoločne našli riešenie, ako zachrániť to, čo sa ešte zachrániť dá. Kým nebude neskoro.

obvodným predsedom, robil tak isto. Dnes ÚV SSP by mal venovať viac pozornosti jednotlivým miestnym skupinám. Jeho zástupcovia musia častejšie chodiť medzi krajanov, vypočuť si ich problémy a pomáhať im v ich riešení. Treba sa zamyslieť aj nad budúcnosťou slovenského jazyka. Je smutné, že v našej obci, Novej Belej, v tomto roku sa do nultého ročníka zapísalo len dvoch žiakov v slovenskej základnej škole. Nemôžeme dopustiť, aby jediná slovenská škola na Spiši a Orave zanikla. Vždy som prízvukoval aj naďalej budem, že budúcnosť nášho Spolku je v našej mládeži. Ak naše deti nebudú vedieť po slovensky naša komunita zahynie. Učitelia na slovenskej škole by spolu s rodičovským združením mali robiť schôdzu s rodičmi na tému zápisov detí. Viem, že tentoraz sa nekonala. Som presvedčený, že by to bolo veľmi osožné. Ja to dobre poznám ako dlhoročný predseda rodičovského združenia na slovenskej škole. Vtedy sme tiež mali podobné ťažkosti, ale podarilo sa nám rodičov presvedčiť. Teda čo bolo, vieme, ale čo máme robiť do budúcnosti? Myslím si, že by bolo treba robiť viac podujatí pre deti a mládež. Voľakedy sme robili mikulášske večierky pre krajské deti. Treba v nich pokračovať a aj takto priťahovať deti k vyučovaniu slovenčiny. Bolo by dobre zorganizovať nejaký detský súbor alebo v škole usporadúvať vystúpenia krajských detí. Musel by sa však nájsť niekto, kto by to organizoval.

Máme krásny časopis Život, ktorý čítame nielen my, ale aj v zahraničí. Treba ho propagovať a posielat do zahraničia. Potrebujeme širšiu spoluprácu so Slovenskom, treba tiež organizovať výlety na Slovensko pre starších a mladších krajanov, aby spoznávali vlastných predkov, udržiavali s ňou živý kontakt. Žiaľbohu v posledných rokoch naša komunita dostáva len nevelkú pomoc zo strany Slovenskej republiky. Mnohí sme predsa členmi Matice slovenskej či Spolku sv. Vojtecha, ale

Slovenská republika akoby pomaly na nás zabúdala. Snáď, ale nie celkom, lebo vás tu veľa prišlo. Tak či onak stará vlasť by mohla prejavit väčší záujem o krajanov v Poľsku.

Veľmi ma potešilo, že náš Spolok kúpil od gminného úradu budovu krajskej klubovne. Dúfam, že výbor MS čoskoro zvolá schôdzu a na nej sa rozhodne o ďalšej činnosti. Klubovňa v prvom rade vyžaduje generálnu opravu, na čo je však potrebná finančná podpora. Som rád, že v obci pôsobí náš súbor Spiš, ktorý úspešne reprezentuje náš Spolok na domácich a zahraničných podujatiach. Máme aj slovenské bohoslužby v kostole, vo všedné dni a v nedeľu. Bolo by však dobre, keby na slovenskej omši bola aj kázeň v slovenčine, no a aby tak bolo v každej obci na Spiši a Orave. Drahí krajanovia, skúste, tak ako my, zvoliť schôdzu krajanov, zvoliť niekoľko členov delegáciu a zájsť za svojim farárom, ktorý dohodne stretnutie u dekana a ten potom u biskupa. Sú to veľmi ťažké rozhovory krajanovia. Každá obec musí takto postupovať.

Ako sme počuli v referáte ÚV SSP urobilo sa veľa, ale veľa aj neurobilo, ako napr. výmena členských legitimácií, tabulí na klubovniach a pod., čo si vyžaduje veľa finančných prostriedkov. Zatiaľ ministerstvo stále znižuje dotácie, ako to bolo krásne opísané v decembrovom čísle Života v článku O nás s nami, keď bola delegácia Spolku vo Varšave.

Milé krajanovky a krajanovia, nezabúdajte na našich zosnulých, keď im robíme pamätníky, aby mali nápisy po slovensky, lebo to svedčí o tom, že tu žijú Slováci. V šesťdesiatych rokoch nám naši neprajníci predpovedali zánik. Aj keď sme sedem rokov nemali omšu, tak sme si ju vybojovali a Boh nám dopomohol. Štyria naši krajanovia boli zabíjati za svoju národnosť. Príslovie hovorí: kde sa utlačuje, tam sa utvrdzuje a život je boj. Na záver vás chcem vyzvať: dajme sa všetci aktívne do práce, aby sa naša organizácia dobre vyvíjala v budúcnosti.

FRANTIŠEK KURNÁT

**čestný predseda
OV na Spiši**

Milé krajanovky, krajanovia a vážení hostia.

Veľmi ma potešilo na tomto zjazde účasť našich bratov Slovákov zo zahraničia. Milí krajanovia, zišli sme sa na tomto XI. zjazde SSP, aby sme mohli zhodnotiť doterajšiu prácu nášho Spolku, jeho organizačnej, kultúrnej a finančnej činnosti. Musíme si povedať, že činnosť našich miestnych skupín na Spiši a Orave sa v posledných rokoch nevyvíja tak, ako v minulosti. Predovšetkým treba častejšie robiť schôdzu, krajanovia sa musia stretávať, debatovať a spoločne hľadať riešenia problémov. Veľmi zriedkavo sa konajú aj schôdze OV. Keď som ja bol predsedom OV, robili sme schôdzu aj štyrikrát do roka, a keď bol Anton Pivovarčík

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje a obľúbeného poľského divadelného a filmového herca, ktorého sme v poslednom čase mohli vidieť vo viacerých televíznych filmoch a seriáloch. Aby sme vám pomohli uhádnuť o koho ide, uvedieme, že hrá úlohu lekára Kubu v populárnom seriáli Na dobré a na zlé. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 2/2003 sme uverejnili snímku brankára Jerzyho Dudka. Knihy vyžrebovali: Kamil Starostovič z Pekelníka, Sylvia Lasyková z Nového Targu a Daniel Surma z Krempách.

SPRÁVA HLAVNEJ REVÍZNEJ KOMISIE

Dovoľte, aby som Vám predstavila správu z činnosti Hlavnej revíznej komisie Spolku Slovákov v Poľsku za obdobie od 1995 roku do dnes. Na IX. zjazde Spolku Slovákov v Poľsku bola zvolená Hlavná revízna komisia v zložení: Ján Gryglák - predseda, Ján Švientek - podpredseda, Mária Bryjová - tajomníčka, Anna Vojtyčková - členka, František Šiškovič - člen. Komisia pôsobila na základe stanov Spolku, poriadku a harmonogramu práce Hlavnej revíznej komisie, schváleného na zasadnutí 25. augusta 1995 v Krakove. Komisia uskutočnila kontrolu stavu zamestnanosti a miest pracovníkov ÚV, redakcie časopisu Život a tlačiarne s prihliadnutím na finančné hospodárenie. Pri kontrole sa nevyskytli žiadne nedostatky a komisia nemá žiadne výhrady voči pôsobeniu ÚV Spolku Slovákov v Poľsku. Hlavná revízna komisia si je vedomá, že nespĺnila všetky plánované úlohy medziiným z nasledovných dôvodov: predseda Ján Gryglák sa vzdal funkcie, člen František Šiškovič rezignoval z členstva a Anna Vojtyčková taktiež odstúpila z vykonávanej funkcie z rodinných dôvodov. V januári 2003 sa uskutočnila kontrola využitia finančných prostriedkov v roku 2002. Hospodárenie za minulý rok hodnotíme kladne. Zvlášť treba vyzdvihnúť:

- kúpu klubovne a pozemku v Novej Belej - 11.098.79 ZL
- kúpu tlačiarenskeho stroja - 260.483.47 ZL
- oprava klubovne v Jurgove - 2.500 ZL
- financovanie klubovni v Jablonke, Harkabuze, v Podvlku, v Malej Lipnici, Vyšných Lapšoch, Jurgove, Nedeci, Krempachoch a Novej Belej - 11.000 ZL

- amfiteáter vo Fridmane - 7010.35 ZL
- letné tábory na Slovensku - 26.000 ZL

Všetko to bolo financované z vlastných prostriedkov. Okrem toho Spolok urobil nákup okien a dverí pre Kultúrny dom v Kacvine z prostriedkov splnomocnenca vlády SR pre zahraničných Slovákov - 45.058.50 ZL. Uspokojivé boli taktiež príjmy z tlačiarne - 97.441.66 ZL a k tomu 54.000 ZL amortizačného odpisu a zisk z prenájmania priestorov v sídle ÚV 150.751 ZL.

Hlavná revízna komisia konštatuje, že hospodárenie Spolku Slovákov je veľmi dobre zorganizované, je ziskové, čo dovoľuje venovať značnú časť prostriedkov na kultúrnu činnosť.

Vzhľadom na to Hlavná revízna komisia navrhuje udeliť absolútorium ustupujúcemu Ústrednému výboru Spolku Slovákov v Poľsku a obracia sa s prosbou o prijatie tejto správy.

V Krakove, dňa 25.01.2003

POZDRAVY XI. ZJAZDU

PREZIDENT SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

Bratislava, 20. 1. 2003

Milí moji krajanovia,
príjemne ma prekvapilo, že ste si na mňa spomenuli a pozvali ste ma na XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý bude 25. a 26. januára t.r. v Krakove. Žiaľ, pracovné povinnosti mi nedovoľujú medzi Vás prísť. S radosťou však spomínam na naše spoločné stretnutie u Vás v apríli minulého roku, ktoré bolo veľmi milé a pre mňa v mnohom aj poučné. Dozvedel som sa veľa o Vašej činnosti, ale aj o problémoch a starostiach, s ktorými musíte neustále zápasiť. Oceňujem, že aj v neľahkých podmienkach pracujete, stretávate sa a vyvíjate bohatú spolkovú činnosť. Máte dobrého predsedu univ. prof. Jozefa Čongvu a výkonného tajomníka Ludomíra Molitorisa, ktorí všade, kde prídu, presadzujú Vaše záujmy a požiadavky.

Teší ma, že sa Vám darí rozvíjať publikačnú činnosť, rád čítam Váš kultúrno-spoločenský mesačník ŽIVOT, ktorý mi pravidelne posielať. Je potešujúce, že vydávate takýto časopis, ktorý je na dobrej grafickej i obsahovej úrovni. Máte tak priestor na výmenu názorov, ale i na vzájomnú informovanosť. Pri mojej návšteve u Vás ma prekvapila aj vaša aktivita v oblasti výtvarnej činnosti. Hoci Vaša galéria nie je veľká, ponúka hodnotné diela. Viem o tom, že sa dobre darí aj folklórnemu súboru Spiš, ktorý Vás úspešne reprezentuje nielen doma, ale aj v zahraničí. Rovnako dobré výsledky dosahuje súbor Veselica a iné folklórne telesá. Bolo by žiaduce, keby Vašu činnosť obohatili aj niektoré dychovky, ktorým sa v minulosti takisto darilo. Škoda, že klubovne, v ktorých sa stretávate, nie sú vybavené tak, ako by ste potrebovali. Vo vymenovaní kultúrnych aktivít by som mohol pokračovať. Je napríklad veľmi dobre, že sa každoročne koná v Jablonke Deň slovenskej kultúry, čo je vlastne prehliadka slovenského folklóru, spevu a tancov. Na druhej strane je škoda, že z roka na rok zaniká vyčovanie slovenského jazyka, čo ochabuje Vašu krajanovú činnosť. Musíte sa usilovať najmä väčšmi podchytiť mládež, aby nestrácala národné povedomie a nezabúdala na svoje korene. Preto si vážim prácu učiteľov slovenského jazyka, ktorým patrí môj obdiv a úcta. No veľa záleží aj od samotných rodičov, v akom národnom duchu vychovávajú deti. Bolo by dobré, keby čo najviac študentov mohlo prísť študovať na Slovensko a aby sa po ukončení štúdia vrátili a pozdvihli národného ducha v regióne, kde od nepamäti žijú Slováci. Samozrejme, veľa bude záležať od slovenskej strany, predovšetkým od ministerstva školstva.

Stavíte v Kacvine dom slovenskej kultúry, ktorý sa rodí ťažko, ale predsa tam vyrastá krásna budova. Keby sa podarilo vybudovať podobný stánok aj v Jablonke, či v iných strediskách.

Postupne sa darí rozširovať vo Vašich kostoloch bohoslužby v slovenskom jazyku. Keď ste ma upozornili na tento problém v Jablonke, obrátil som sa na pána kardinála Macharského, ktorý pomohol a dnes sa naďalej koná v nedeľu v kostole aj slovenská omša. Rád pomôžem aj v iných veciach.

Očakávam, že na XI. zjazde Spolku Slovákov v Poľsku budete hovoriť najmä o aktivitách miestnych skupín, o obnovení výučby slovenského jazyka, o zlepšení a vybavení krajanovských klubovni a o organizovaní zájazdov či púť na Slovensko. Budete sa zamýšľať nad tým, ako celkovo zatraktívniť Vašu prácu.

Želám vám veľa elánu, pracovitosť a vytrvalosť. Na Slovensku sme pyšní na to, čo ste dosiahli, tešíme sa z Vašich úspechov a chceme Vám byť nápomocní aj v nasledujúcich rokoch.

So srdečným pozdravom

Rudolf Schuster

WOJEWODA MAŁOPOLSKI

23. 01. 2003

Szanowni Państwo
Uczestnicy i Organizatorzy
XI Krajowego Zjazdu TSP

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na XI krajowy Zjazd Towarzystwa Słowaków w Polsce. Niestety, z powodu innych ważnych obowiązków, nie będę mógł w nim osobiście uczestniczyć. Tym niemniej - poprzez swoich przedstawicieli - chciałbym życzyć Państwu owocnych obrad.

Mniejszości narodowe i grupy etniczne stanowią ważną część naszej polskiej rzeczywistości. Rzeczpospolita zawsze szczyła się swą tolerancją. Od wieków była Mekką wszystkich prześladowanych narodów, wszystkich szukających schronienia. W przypadku Słowaków to nie poszukiwanie schronienia, ale wspólnota ziemi stanowi o naszym wzajemnym współzyciu. Fakt ten nie zawsze sprzyjał kształtowaniu właściwych stosunków między naszymi bratnimi narodami. Jestem przekonany jednak, iż w chwili obecnej, najgorzej już dawno za nami.

W województwie małopolskim współzycie między Polakami a Słowakami, choć nie wolne od nieporozumień, na ogół układa się harmonijnie. Wielka to zasługa samych Słowaków, którzy - choć zmuszeni do stałej walki o swoją tożsamość - starają się wychodzić na zewnątrz, nie tworzą gett. W ten sposób powstaje wspólnota, w ten sposób wspólnie przekształcamy rzeczywistość, w ten sposób wspólnie wchodzimy do Zjednoczonej Europy.

Spoločnosť slovácka boryka sa s vielmi problémami, o ktorých viem i spôsoby rozvíjania ktorých rozvažam. Najvažnším obzarom jest v tym prypadku umožňovanie Slovákom kultúrovania ich kultúry i tradyciji. Umožňovanie im podtrzymywania svojej tožsamości. Dlatego z przykrością stwierdzam, że do dnia dzisiejszego nie udało się nam stworzyć takich mechanizmów, które umożliwiłyby szersze wsparcie środkami publicznymi budowy Domu Kultury Słowackiej w Kacwinie. Tym niemniej mam nadzieję, iż dalsze poszukiwania przyniosą oczekiwane rezultaty.

Jeszcze raz dziękując za zaproszenie pozostaje z wyrazami szacunku.
Z poważaniem

mgr Jerzy Adamik

**PRESEDA
MATICE SLOVENSKEJ**

Bratislava, 23. januára 2002

**Vážený pán
Jozef Čongva
Spolok Slovákov v Poľsku**

Vážený pán predseda, výbor, účastníci XI. zjazdu Slovákov v Poľsku, Slovenky, Slováci.

Dnes, keď sa schádzate na svojom v poradí už jedenástom celopolskom slovenskom stretnutí, prijmite úprimné pozdravy a blahoželanía od najstaršej národnej, vedeckej, kultúrnej a spoločenskej ustanovizne Slovákov celého sveta - Matice slovenskej. Sme tu ako hostia rokovania s Vami a chceme stáť po Vašom boku vždy, v chvíľach dobrých, no i vo chvíľach skúšok.

Sme si vedomí zložitostí, v akých sa v Poľsku vyvíja slovenský život, čo si to žiada obetí a úsilí, aby sa mu zadosťučinilo jazykovo, kultúrne, spoločensky i národné. Uvedomujeme si tiež generačného problému v krajanskom živote a zložitost získavania a zapájania mladých krajanov do slovenského kultúrneho a duchovného pohybu. O to s väčšou láskou Vám vyslovujeme nielen naše uznanie, ale i ubezpečenie, že Váš Matica slovenská vníma ako integrálnu súčasť slovenského národa a v miere svojich možností je naďalej pripravená byť Vám nápomocná a je pripravená rokovať s novozvolenými predstaviteľmi Spolku o všetkých otázkach kultúry a života Slovákov v Poľsku tak, aby sa slovenská vec čím skôr hýbala k lepšiemu.

Všetkých Slovákov sveta spája cyrilometodská tradícia a jej poslanstvo pre moderný národný i národnostný život v krajinách, kde sa ocitujú a v integrujúcej sa Európe. Je to poslanstvo ducha, jazyka, kultúry a vedy, o ktoré sa neopiera len náš súčasný život, ale i naša perspektíva.

Preto, vážený pán predseda, ale námä Vy Slovenky a Slováci v Poľsku prijmite od nás uznanie v podobe darov Matice slovenskej a Pamätnú medailu Matice slovenskej sv. Cyrila a sv. Metoda, ktorá vyjadruje uznanie Matice slovenskej za Vaše mnohoročné úsilie a dôstojný slovenský život v Poľsku.

Dal by Boh, aby aj toto poslanstvo ostalo nosným spojivom medzi Vami a Maticou slovenskou, Poľskom a Slovenskom, k čomu Vám želáme veľa dobrého zdravia, vytrvalosti a Božej priazne.

S úprimnými matičnými pozdravmi

**Stanislav Bajanič
riaditeľ
Krajanského múzea
Matice slovenskej**

**Jozef Markuš
predseda
Matice slovenskej**

**CURIA DIOECESANA
SPIŠSKÉ PODHRADIE, SK**

Spišské Podhradie 22. 1. 2003

**Spolok Slovákov v Poľsku
Krakov**

Milí bratia Slováci,

dostal som Vaše pozvanie na XI. celoštátny zjazd Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý plánujete na 25.-26. januára 2003.

Pozvanie bolo odoslané z Krakova 15. januára 2003. Je to pre moje plánovanie neskoro. Ja mám už taký program na tie dni, že Vás nemôžem navštíviť. Aj moji pomocní biskupi sú už v tie dni obsadení.

Pre budúcnosť: Rád by som prišiel, keby to bolo skôr zaplánované a nie v tých najhorších zimných mesiacoch, keď sú cesty zľadovatené.

Vámú Zjazdu prajem veľa úspechov a posilnenia slovenskej menšiny v Poľsku, aby ste dosiahli svoje práva.

Vyprosujem Vám veľa Božieho požehnania.

S úctivým pozdravom

**ThDr. František Tondra
spišský diecézny biskup**

**MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI**

**Do uczestników XI zjazdu Krajowego
Towarzystwa Słowaków w Polsce**

Pragnę przekazać serdeczne pozdrowienia organizatorom i uczestnikom XI Zjazdu Krajowego Towarzystwa Słowaków w Polsce. Z dużym zainteresowaniem obserwuję inicjatywy kulturalne podejmowane przez Towarzystwo oraz ogromne zaangażowanie, z jakim podtrzymujecie Państwo własne tradycje. Dbałość o narodową tradycję jest zadaniem trudnym i odpowiedzialnym, tym trudniejszym, gdy mamy do czynienia z kulturą mniejszości narodowej. W tym kontekście pragnę Państwu podziękować za codzienny trud i osobiste zaangażowanie w rozwiązywanie problemów mniejszości słowackiej w Polsce. Jednocześnie pragnę zapewnić, że MSWiA jest świadome problemów, z jakimi się Państwo borykacie. Dlatego też, m.in. w ramach Zespołu ds. Mniejszości Narodowych, podejmujemy działania zmierzające do stworzenia mechanizmu organizacyjno-finansowego, który pozwoliłby na efektywne wspieranie Państwa przedsięwzięć.

Mam świadomość, że zmagania z brakiem środków finansowych na dokończenie budowy Domu Kultury Słowackiej w Kacwinie, czy też regularne wydawanie czasopisma *Żivot*, mogą zniechęcać do podejmowania nowych wyzwań. Jednak nie można zapominać o tym, co już udało się osiągnąć. Pragnę przypomnieć, że losy ludności słowackiej na Spiszu i Orawie po zakończeniu II wojny światowej, jak i stosunki polsko-słowackie na tych terenach były pełne napięcia, nieufności, urazów i uprzedzeń. Główne ich źródła tkwiły w historii. Budowa wzajemnego zaufania i zrozumienia wymagała cierpliwości i odrobiny długiej drogi. W efekcie powstała wielobarwna kultura III Rzeczypospolitej Polskiej, w której trwałe miejsce zajmują obyczaje i tradycje różnych mniejszości narodowych i etnicznych, w tym mniejszości słowackiej. Dziś pozwala nam to, jako obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej, wnieść do Unii Europejskiej nie tylko nasz potencjał gospodarczy, ale także to, co w zjednoczonej Europie jest tak ważne: naszą własną tożsamość oraz zrozumienie i poszanowanie dla innych kultur. Jest to potwierdzeniem tolerancyjności i dojrzałości społeczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.

Checiałbym jeszcze raz pogratulować wszystkim tym, którzy mimo niesprzyjających okoliczności oddali swój czas i talent na rzecz podtrzymania tożsamości narodowej mniejszości słowackiej. Pragnę przypomnieć o olbrzymim zaangażowaniu mniejszości słowackiej w działalność swoich organizacji społecznych na terenach

Spisza i Orawy. Siłę i znaczenie tych działań potęguje fakt, że w przeszłości były one prowadzone w nie zawsze sprzyjających okolicznościach. Mam nadzieję, że te pozytywne przykłady zachęca Państwa do realizacji obranych celów.

Ze swojej strony życzę państwu owocnych obrad, konstruktywnych i rzeczowych dyskusji, których efektem będą kolejne interesujące inicjatywy na rzecz mniejszości słowackiej w Polsce.

**Podsekretarz stanu
przewodniczący zespołu do spraw mniejszości narodowych
Zenon Kosiniak-Kamysz**

FALŠTÍN

Falštín je obcou so zaujímavými dejinami, o ktorých sme na stránkach nášho časopisu už viackrát písali. Podľa toho aj vieme, že napr. leží pod Sokoľou skalou. Falštín je zároveň jednou z posledných spišských obcí, kde sa najdlhšie udržiavali pozostatky uhorského práva. Dodnes nájdeme v obci ľudí, ktorí si pamätajú odrábanie panštiny na barónskych poliach (do roku 1936). Po dávnych časoch ostali len spomienky a schátralé sídlo rodiny Jungenfeldovcov. Dnes sem lákajú zvedavcov priaznivé podmienky na rozvoj agroturistiky, čo otvára pred ňou veľké možnosti. K tomu však potrebuje Falštín vodovod.

Prvoradá úloha

Ako každá obec, aj Falštín má svoje prednosti, ale aj nedostatky, s ktorými sa snažia občania vyrovnáť. Preto sme sa zastavili u richtára tejto obce Karola Klimčáka, ktorý nám porozprával o svojich plánoch, ako aj problémoch a možnostiach ich riešenia. V minulosti, keď prebiehala výstavba vodnej nádrže v Nedeci, Falštín sa nedostal do plánu kanalizácie a napojenia na čističku, ktorá bola vtedy vybudovaná. Dnes sa obyvatelia Falštína uchádzajú o finančné prostriedky na kanalizáciu a čističku. Šance na realizáciu tejto investície majú až okolo roku 2007/2008. Predtým však musia vybudovať vodovodnú sieť, ktorá ešte v obci nie je. Ako nám povedal richtár K. Klimčák, v októbri 2002 Falštínčania založili vodno-kanalizačný spolok, podali žiadosť na patričné úrady o jeho právnu legalizáciu a čakajú na odpoveď. V súčasnosti má každá domácnosť svoju studňu a z nej čerpá vodu. Aj keď voda im nechýba, chcú mať vodovodnú sieť, aby mohli rozvíjať agroturistiku, pre ktorú sú tuná priaznivé podmienky. K. Klimčák hovorí: *Predbežné plány vodovodu máme pripravené. Vodná nádrž by mala byť v centre dediny. Prameň, z ktorého potečie voda, je už zabezpečený. Chceme si však pripraviť druhý, dodatočný prameň, ktorý je v časti nášho chotára smerom na Nižné Lapše. Všetko však závisí od rozhodnutia úradov a v nemalej miere aj od financií, ktoré budeme mať k dispozícii. Finančnú podporu na tento cieľ dostaneme z gminného rozpočtu a dúfame, že aj od malopoľského vojvodu. Je to prioritná úloha, ktorú chceme začať realizovať už v najbližšom období.*

Dokončiť začaté

Okrem tohto projektu sú už v obci rozrobené ďalšie investície, ktoré chcú Falštínčania v najbližšom období ukončiť. Prvou je výstavba športového ihriska, na ktoré treba ešte doviesť zeminu a urobiť oplotenie. Na jar by malo byť hotové, aby deti a mládež mali kde športovať. Obec pripravuje osvetovú izbu, v ktorej by našli svoje miesto obyvatelia obce, najmä deti a mládež. Doteraz nemali takýto priestor, kde by sa mladí, ale aj starí mohli stretávať. Možno sa vďaka tomu rozprúdi

Pohľad na obec v zime

kultúrny život obce, ktorý je dnes viac ako skromný. V takýchto podmienkach by mohli vzniknúť napr. záujmové krúžky, hudobné skupiny, súbor a pod.

Ďalším problémom, ktorý trápi obec, je uskladňovanie a vývoz smetí. Každý obyvateľ obce kupuje u richtára igelitové vrecia, určené na skladovanie odpadkov. Smeti sú raz v mesiaci vyvážané z obce. Napriek tomu smeti akoby rástli spod zeme. Ako hovorí richtár K. Klimčák, *- obyvatelia obce sa snažia udržiavať čistotu, ale horšie je to s turistami, ktorých s každým rokom pribúda. Turisti zanechávajú po sebe veľa smetí. Keby ich aspoň dávali do košov, ale oni ich odhadzujú do priekop pri ceste, pri autobusových zastávkach a pod. Preto sme poverili jedného človeka, aby zbieral tie smeti do vriec. Je to dočasné riešenie. Určite budeme musieť hľadať ďalšie.*

O takýchto problémoch by mohli hovoriť aj ďalší obyvatelia z okolia vodnej nádrže navštevovanej turistami. Je to v posledných rokoch čoraz väčšia záťaž pre náš región, ktorý ponúka rekreatantom nielen čistý vzduch, ale aj nedotknutú prírodu. Bolo by dobre, keby si to turisti uvedomili, lebo o pár rokov môže zmiznúť tento vysnívaný raj na letné alebo zimné radovánky.

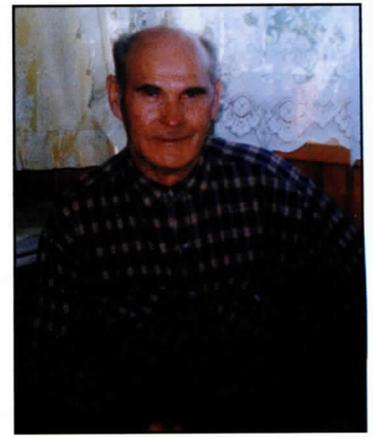
Oprava kostola

Falštínčania sa môžu pochváliť aj pekne obnoveným kostolom Panny Márie kráľovnej Poľska. Kostol sa nachádza v niekdajších priestoroch dvorskej sýpky. Hody sa v ňom konajú 3. mája. Interiér kostola je drevený. Sú v ňom krásne drevené oltáre a ďalšie príslušenstvo. Hneď po adaptácii sýpky na kostol (1978-1980) sa v ňom začali odbať prvé sväté omše. Dovedy Falštínčania chodili na bohoslužby do Fridmana, s ktorým tvoria jednu farnosť.

Roľníctvu už odzvonilo

Falštín je nevelkou obcou, v ktorej chýbajú pracovné možnosti, najmä pre mladých ľudí. Je ich málo v okolí a Novom Targu, čo núti ľudí hľadať si prácu ďalej, vo vnútrozemí Poľska alebo v zahraničí. V minulosti veľa pracovných miest ponúkal obuvnícky závod v Novom Targu, no a poľnohospodárstvo, z čoho je dnes ťažko vyžiť. Roľníctvo upadá. Mladí už nechcú gazdovať a starší nevládzu. Starší majú zakorenený pevný vzťah k pôde, takže viacerí ešte udržiavajú svoje nevelké

Hasičská zbrojnica, v ktorej sídli klubovňa SSP

Falštínsky richtár Karol Klimčák

Obnovený kostol vo Falštíne

hospodárstva. Falštínčania dostali pôdu až po druhej svetovej vojne, kedy sa rozpadlo dvorské panstvo. Veľmi dobre sa na to pamätá K. Klimčák: - *Mal som vtedy 11 rokov, keď delili zem medzi obyvateľov Falštína. Každý, kto pracoval na panskom, dostal 3 hektáre pôdy.* Dnes sú polia veľmi rozkúskované, veď prešli rukami niekoľkých pokolení. Život v obci sa točí okolo každodenných povinností.

Zašli sme aj k pani Anne Dunajczanovej, ktorá bola v minulosti učiteľkou a dnes je už na dôchodku. Celý život sa aktívne zapája do spoločenského života obce. Aj ona, ako prvoradá úlohu, ktorú obec má realizovať, uviedla vodovod a kanalizáciu. Z toho usudzujeme, že Falštínčanom naozaj záleží na tejto investícii. Okrem toho nás informovala, že aj gmina Nižné Lapše sa pripojila k zväzku podhalanských gmín, lebo s tým sa spájajú väčšie možnosti finančnej podpory z rozpočtu PHARE. Zhovárali sme sa aj o časopise Život, ktorý si dlhé roky predpláca. Zaujímalo nás, prečo náš časopis číta. Uviedla, že je málo časopisov, ktoré by jej prinášali informácie z rôznych oblastí. Rada číta o histórii regiónu, ľudských osudoch, ktoré sú často na dosah ruky, ale nikto o tom nevie.

Prečo chátrajú?

Odpoveď na túto otázku nie je jednoduchá. Sú totiž viaceré dôvody, kvôli ktorým chátrajú budovy v centre obce. Sú tam napr. zručeniny posledného panského dvora rodiny Jungenfeldovcov, ktorý sa v minulosti skvel svojím prepychom, no dnes skôr straší obhorenými kýptami múrov. Tieto priestory prechádzali z rúk do rúk. Ako hovoria miestni obyvatelia, keď budova patrila Ministerstvu kultúry a umenia PR, ešte ako-tak vyzerala. Žiaľ, deň pred jej dražbou budova zhorela. Prečo, nikto nevie. Terajším majiteľom týchto priestorov je Gminný úrad v Nižných Lapšoch. Pred pár rokmi gmina v spolupráci s občanmi Falštína opravila niekoľko miestností v pravom krídle barónskej kúrie a upravili ich pre potreby tamojšej základnej školy. Učia sa v nej žiaci do tretieho ročníka. Zvyšné triedy povinnej školskej dochádzky absolvujú vo Fridmane. Problém je aj v tom, že väčšina schátralých budov nepatrí obci. Preto ich obec ani nemôže renovovať. Iní o to nestoja, tým viac, že by to vyžadovalo obrovské náklady.

Hľadáme riešenie

Dlhoročným predsedom MS SSP vo Falštíne a propagátorom časopisu Život je krajan Andrej Klimčák. Ako povedal, ich miestna skupina patrí k najmenším. Členov ubúda a mladí sa, žiaľ, nechcú angažovať. Klubovňa so starým zariadením je nevyužitá a neláka mladých ľudí. Naozaj by bolo potrebné zamyslieť sa nad týmto problémom, lebo mladí uniká z krajanského prostredia nielen tu, ale aj v iných miestnych skupinách. Riešenie nám nikto nepredloží, pokiaľ ho sami nebudeme hľadať.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Mládež sa výborne zabávala

FAŠIANGOVÁ DISKOTÉKA

Fašiangy sú obdobím plným radosti, tancov pre mladých a starších. Starší sa radšej zabávajú pri ľudových melódiách, kým mladší pri modernej hudbe. Mladí na tancovanie využijú každú príležitosť a jednu z nich im ponúkol výbor Miestnej skupiny v Krempachoch, ktorý zorganizoval žiacku fašiangovú diskotéku.

Podujatie sa konalo v Kultúrnom dome v Krempachoch, najskôr pre mladších, potom pre starších žiakov navštevujúcich hodiny slovenčiny v miestnej základnej škole a gymnáziu. Prišlo okolo sto žiakov. Na večierku sa zúčastnila riaditeľka ZŠ Lidia Kamoňová, učiteľka slovenčiny Žofia Chalupková, členovia výboru MS a žiaci.

Krempašská MS si získala medzi deťmi veľkú obľubu, pretože takéto večierky organizovala už niekoľkokrát.

Aj tentoraz na žiakov čakalo občerstvenie - malinovy, buchty, čokoládky, keksy, ovocie a iné sladkosti. Večierok bol rozdelený na dve časti. Najskôr, o 15. hod. sa zabávali mladší žiaci od nultého do štvrtého ročníka. Asi v polovici diskotéky čakalo deti prekvapenie v podobe balíčka lupienok a džúsu v krabíčke, ktoré ich veľmi potešili. Od 17. hod. už sála patrila starším a diskotéka sa naplno rozprúdila. Zabávali sa výborne. Čas je však neúprosný a museli končiť, ale aj tak si ešte vyprosili predĺženie diskotéky o pol hodinky. Pred odchodom sa žiaci poďakovali aktívu MS za krásne podujatie, na ktoré budú milo spomínať.

Poznamenajme, že vďaka takýmto podujatiam sa neskôr do činnosti MS zapájajú mladí ľudia. Je to pre ostatné miestne skupiny príklad, ako môžu povzbudiť a získať mladých ľudí pre krajanské hnutie.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Kto sa najedol, mohol si zatancovať

Časť predsedníctva v druhom dni zjazdu. Zľava: M. Andráš, E. Molitoris, J. Čongva, J. Špernoga, H. Jacošová a C. Baláž

J. Čongva preberá od predsedu MS J. Markuša medailu sv. Cyrila a Metoda

V dňoch 25. a 26. januára 2003 sa v Dome železničiara v Krakove konal dlho očakávaný XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku. Dlhoo očakávaný preto, že medzizjazdové obdobie bolo z viacerých, najmä organizačných príčin predĺžené takmer na sedem rokov a volebné schôdze miestnych skupín sa v niektorých spišských obciach skončili až v decembri minulého roka.

Zjazdu sa zúčastnilo 73 zo 107 zvolených delegátov, čiže nadpolovičná väčšina. Mali teda dost času, aby dôkladne zhodnotili spôsob doterajšej činnosti Spolku, zhrnuli problémy a hľadali riešenie na najvyššom fóre nášho Spolku.

Treba podotknúť, že predzjazdová volebná kampaň na Orave, Spiši, Krakove, Varšave a Sliezske prebiehala pomerne pokojne, aj keď sa značne predĺžila a trvala takmer tri roky. Mnohí krajanovia si však uvedomovali, že napriek viacerým vážnym problémom v krajanovej činnosti Spolok dosiahol dobré výsledky, najmä v oblasti ekonomickej, vydavateľskej a pod. Preto nediví fakt, že na predsedu SSP opätovne kandidoval Jozef Čongva a na tajomníka Ludomír Molitoris.

ČAKÁ NÁS VEĽA PRÁCE

XI. zjazd SSP otvoril ustupujúci predseda SSP Jozef Čongva, ktorý okrem delegátov privítal hostí, medzi ktorými o.i. boli: veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vášáryová, splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov Claude Baláž, predseda Matice slovenskej Jozef Markuš, poradca prezidenta PR Bogusław Strzelecki, náčelník Odboru národnostných menšín Ministerstva vnútra a štátnej správy PR Dobiesław Rzemieniewski, predseda Regionálneho malopoľského parlamentu Piotr Boroń a ďalší (zoznam hostí uverejňujeme na str. 9).

J. Čongva zároveň pozval hostí za predsednícky stôl, kde si zasadli C. Baláž, M. Vášáryová, P. Boroń, B. Strzelecki, D. Rzemieniewski, J. Markuš, J. Čongva, E. Molitoris a D. Surma. Za predsedov zjazdu boli zvolení Dominik Surma, Jozef Čongva a Ján Špernoga, ktorí viedli ďalšie rokovania.

Nasledovala voľba mandátovej komisie a krátky kultúrny program, v ktorom vystúpila žiačka 4. triedy ZŠ č. 1 v Hornej Zubrici Marcelina Pavláková s prednesom básne Lýdie Mšalovej *Poklona Ježiškovi*, ako aj 9-ročný Mírko Kvasnovský z Nedece s pôsobivou

básňou *Šuhaj Slovák*. Po vystúpení detí delegáti z Oravy zaspievali ľudovú koledu.

V súlade s programom bol potom zvolený sekretariát zjazdu, ktorý dôkladne zaznamenával priebeh rokovania. Boli v ňom: Monika Pacigová a Marek Bryja z Krepkách, Helena Páleníková z Jablonky a Alžbeta Górová z Kacvína.

Po zvolení sekretariátu zjazdu sa slova ujal prof. J. Čongva, ktorý predniesol obširnu správu o činnosti Spolku v medzizjazdovom období. Potom si delegáti vypočuli niekoľko pozdravov, ktoré na zjazd poslal o.i. prezident SR Rudolf Schuster, prezident PR Aleksander Kwaśniewski, spišský sídelný biskup František Tondra, štátny podtajomník a predseda správ národnostných menšín pri Ministerstve vnútra a administrácie PR Zenon Kosiniak-Kamysz.

O slovo požiadali aj hostia. Ich príhovory uverejňujeme po správe ÚV na prvých stránkach tohto čísla. Obzvlášť povzbudzujúce boli slová M. Vášáryovej, C. Baláža, J. Markuša a O. Žabenskej, z ktorých sa dalo vycítiť ozajstný záujem o život a problémy krajanov a snahu pomôcť v ich riešení.

Diskusiu sledujú: O. Žabenská, M. Žabenský, J. Švientek a Š. Karlák

Oravčania, zľava: M. Soľava, V. Bogaczová, H. Páleníková, B. Knapčík...

Pohľad na zasadaciu sálu

Slovenskú sv. omšu v Krakove celebrovali kňazi P. Kubani a J. Bednarčík

Rokovania XI. zjazdu pokračovali popoludní, kedy si prítomní minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov. Potom nasledovali voľby zjazdových komisií, volebnej, návrhovej a stanov (ich zloženie uverejňujeme na str. 10).

Zjazdovú diskusiu otvoril svojím príhovorom J. Kubáň. Celkove sa počas dvoch dní pri rečníckom pulte vystriedalo okolo 20 diskutujúcich. Krajania sa vo svojich príhovoroch zaoberali o.i. otázkami mládeže, školstva, zavedenia slovenských omší v ďalších obciach, obnovenia krajaných klubovní, výstavby centier slovenskej kultúry na Orave a Spiši a pod. Diskutujúci však nezabúdali ani na bohatú kultúrnu činnosť, ktorou sa môžu pochváliť, žiaľ, len niektoré miestne skupiny. Tam národné povedomie a krajanová obetavosť výborov dokázali prekonať aj nepriaznivú finančnú situáciu. Veľa priestoru sa venovalo mladým krajanom, ktorí by v budúcnosti mali nahradiť v krajanstve hnutí starších, ich národnej výchove v rodinách a aktívnejšiemu zapájaniu do spolkovej činnosti. Všetci si uvedomovali, že vekový priemer delegátov a krajanstvom aktívny je už dnes veľmi vysoký. Náš Spolok totiž v hlavnej miere existuje najmä vďaka starším krajanom, na ktorých spočíva najväčšia tarcha zodpovednosti. Veľkým problémom, o

ktorom hovorili viacerí diskutujúci, o.i. F. Brodovský, J. Špernoga, V. Smrečáková, či J. Petrášek, je potreba zavedenia slovenských omší v ďalších obciach a otázka zanikania výučby slovenského jazyka v mnohých základných školách, najmä na Orave, hoci ani na Spiši nie je situácia ružová. V diskusii nechýbali ani mnohé kritické slová, vtom na postoj samotných krajanov, ale aj členov ÚV a OV SSP.

Prvý zjazdový deň ukončila slávnostná recepcia v sídle ÚV SSP. Nechýbali na nej ani ľudové piesne, ktoré si delegáti zaspievali za sprievodu harmonikára Jozefa Majerčáka, opäť zaspieval M. Kvasnovský a Jerzy M. Bożyk zahral na klavíri niekoľko jazzových a ľudových melódii, ktoré niekoľkých zlákali do víru tance. Mnohí v rozhovoroch hodnotili doterajší priebeh zjazdových rokovaní.

Druhý deň rokovanja, ktoré viedol šéfredaktor Života Ján Špernoga, sa začal diskusnými príspevkami. S podnetnými návrhmi, týkajúcimi sa o.i. oživenia krajanstvom, pomoci MS a obnoveniu vyučovania slovenského jazyka vystúpili o.i. B. Knapčík, G. Prilinská, A. Bugajský, A. Skupín a D. Surma. Diskusia bola aj tentoraz veľmi plodná a bohatá, mnohé príspevky delegáti odmeňovali po-

bleskom. Viaceré nútili k zamysleniu najmä nad potrebou oživotvorenia krajanstvom.

Zasadanie pokračovalo správou hlavnej revíznej komisie, ktorá navrhla udeliť ustupujúcemu ÚV SSP absolútorium. Nasledovali správy návrhovej komisie a komisie stanov, ktorá navrhla ustanoviť titul generálneho tajomníka ÚV SSP, čo plénum schválilo.

Nakoniec sa priblížil hlavný bod zjazdových rokovaní, čiže voľby nových orgánov SSP: predsedu, tajomníka, ústredného výboru, hlavnej revíznej komisie a hlavného čestného súdu. Za nového predsedu Spolku bol jednohlasne zvolený prof. Jozef Čongva a za generálneho tajomníka opätovne Ludomír Moliatoris, ktorý získal 70, zo 73 hlasov. Po voľbách sa uskutočnilo krátke plenárne zasadanie novozvoleného ústredného výboru, ktorý sa ukonštituoval a vybral 11-členné predsedníctvo, v tom troch podpredsedov ÚV. Na záver zjazdu schválil uznesenie, ktoré načrtlo základné smery činnosti Spolku v pozjazdovom období.

XI. zjazd sa skončil a spokojní delegáti sa rozišli do svojich domovov plní dojemov, emócií, nových predsavzatí a ochoty do ďalšej práce.

PETER KOLLÁRIK

Foto: P. Kollárik a A. Klukošovská

Prvé zasadanie nového ústredného výboru

Na recepcii v sídle SSP si krajania aj zaspievali

Kurt Walser mal pocit, akoby sa mu okolo krku sťahovala slučka. Niet pochýb: ten človek dolu pred domom je Mathieu, s ktorým onoho času vylúpili pancierové auto, čo prepravovalo peniaze. A teraz je tu zas, a bude si žiadať svoj podiel.

Ale, doparoma, ako ho vôbec mohol nájsť? Veď najmenej osemkrát sa sťahoval v Porýní a Porúří, aby zahladil po sebe stopy. So starými kumpánmi predsa neudržiava nijaké kontakty s výnimkou Lony, ktorá kedysi dávno bola Mathieuovou milenkou, ale ten chumaj ju opustil kvôli inej žene.

O dvadsať minút sa ozval telefón. Walser sa pozbieral a zdvihol slúchadlo. Bol to Mathieu.

- Som rád, že opäť počujem tvoj hlas, - povedal. - Ak sa budeš správať rozumne, dohodneme sa za päť minút. Polovica koristi je osemtisíc. Je to jasné... alebo nie?

Walser horúčkovo uvažoval o tom, ako by sa mohol z tej slučky vyviecť. Náhle dostal spásonosný nápad: Lony je u svojej matky v Berlíne a vráti sa až pozajtra.

- Stretíme sa v byte jednej mojej kamarátky v severnej časti mesta; práve odcestovala, - navrhol Kurt. - Pravda, nie je to dáka noblesná štvrť, ale môžeme sa tam nerušene porozprávať...

Mathieuovi vysvetlil, ako sa to dostane:

- Potom, čo vojdeš pod bránu, musíš prejsť cez dvor. Budem ťa čakať v zadnom krídle budovy napravo. Nezľakni sa. Dom práve renovujú a je obložený lešením a všakovakým možným a nemožným stavbárskym haraburdím. Byt mojej priateľky je na treťom poschodí. O dve hodiny som tam.

Walser položil slúchadlo a ešte raz si všetko premyslel. Potom si z úkrytu pod podlahou vybral pištoľ s tmičom.

Bola už tma, keď Kurt Walser prišiel do tichej ulice, ktorú lemovali ošklivé kasárenské domy postavené pred vojnu. Nerozsvietil. Potme prešiel cez dvor popri kôpkach stavebného materiálu a miešačke na betón. Z prízemného bytu v pravom zadnom krídle spoza záclony prenikalo na dvor modrasté svetlo. Starý manželský pár, ako zvyčajne, bol zaujatý te-

levíznym programom. Z ich strany nehrlo nebezpečenstvo.

Tiško vošiel do budovy, dobre sa orientujúc aj bez svetla, a opatrne sa pustil hore schodmi. Schodište prenikavo páchlo čerstvou omietkou a farbami i keď tam prúdil chladný vzduch zvonka.

Walser náhle zastal a nastražil uši. Začul tiché, tápavé kroky, smerujúce nahor. Vtiahol sa do výklenku a nehlučne odistil pištoľ. Z okna oproti sa mohol dostať na požiarny rebrík, keby sa potreboval dať na útek. Napäto zíval do tmy; drevené schody nepatrne vrzgal. Už jasne počul ťažký Mathieuov dych.

GÜNTER RUDORF ZADANÉ CELY

Chlapík zastal na plošinke v medzi-poschodí. Jeho postava v prázdnom otvore okna vyzerala ako obraz z čínskej tieňohry. Walser už nebol schopný, ďalej čakať, zdvihol pištoľ a vystrelil. Ten druhý sa nehlučne skĺzol na podlahu. Trafil!

A teraz rýchlo preč, pomyslel si Walser a chcel vyliezť na požiarny rebrík. Ale spod brány sa ozvali hlasy, a tak sa rozhodol schovať sa v Lonynom byte, kým sa vzduch nevyčistí.

Po špičkách prešiel po zvyšných schodoch na tretie poschodie. V mdlom mesačnom svetle videl to mŕtve telo, a keď sa dostal do bytu, uľahčene si vydýchol. Ale v nasledujúcom okamihu sa preľakol: spod dverí obývačky prenikalo svetlo.

Dvere sa náhle otvorili a uvidel v nich Lony.

- Čo tu hľadáš, - skríkla. - Stalo sa niečo?

Walserovi sa uľavilo. Prešiel popri nej do izby. Na stole ležal jej vybalený kufor a škatuľka cigariet.

- Vrátila som sa pred pol hodinou, a už som sa ti pokúsila zatelefonovať, - vravela.

- Lony, okamžite musíme zmiznúť.

- Zbláznil si sa?

- Zase sa objavil Mathieu, ale ja som sa ho striasol. Navždy! - Pohybom ruky naznačil, ako.

- Zastreľil si ho?

- Urobil som to v sebaobrane! Leží vonku na schodišti. Ponáhľaj sa! Zabal nejaké veci. Iba najnevyhnutnejšie.

- Veď je to šialenstvo! Kam chceš ísť? A z čoho budeme žiť?!

- Nemaj obavy! Všetko beriem so sebou. Nebudeme mať problémy!

- Hádám mi nechceš povedať, že ešte tejto noci sa dostaneš k všetkým peniazom? Vždy si predsa tvrdil, že ich máš ukryté kdesi na stopercentnom mieste.

Walser sa na okamih zarazil. Doteraz neutrúsil ani slovo o úkryte. Ani Lony nič nepovedal. Ale teraz je to celkom iné: už sa nemusí báť, žeby si Mathieu žiadal svoj podiel.

- Peniaze sú v poriadku, - povedal Kurt, - sú v záhrade, v humne strýka Edgara.

Len čo to povedal, začul za chrbtom nejaké zvuky. Walser sa rýchlo obrátil. Vo dverách spálne stál Mathieu! To predsa nie je možné! Vari sa mu zjavil duch?!

- Teraz si vyrovnáme účty, kamarát, - povedal Mathieu s ironickým úsmevom.

Kurt Walser od úľaku hlasito zaštikútal. Lony sa naňho chladno, nepriateľsky pozrela. Aká pobehlica, pomyslel si Walser.

- Vonku na schodišti si poslal na druhý svet niekoho iného, - pokračoval Mathieu. - Pravdepodobne toho úradníka, ktorý býva na prvom poschodí. Lony ho požiadala, aby nám priniesol cigarety. Teraz si môžeš napísať závet Walser, - povedal Mathieu a vytiahol z vrecka nôž. - Obráť sa!

Walser sa bleskurýchlo vrhol na svojho soka, vyrazil mu z ruky nôž, zvalil ho na zem a začal ho škrtiť. Posledné, čo si uvedomil, bol úder do tyla.

Keď sa prebral, zistil, že sedí na stoličke so sputnanými rukami. V hlave mu hučalo a bolel ho každý kúsok tela. Márne si chcel uvoľniť ruky. Až po chvíľke si uvedomil, že v miestnosti nie je sám. Sedela tam Lony i Mathieu, a tiež mali oceľové náramky. Vo dverách stali dvaja uniformovaní policajti a pred oknom dvaja v civile. Zrejme to boli dektívi.

- Mysleli sme si, - začal jeden z kriminalistov, - že Mathieu sa časom pokúsi získať korisť z lúpeže. Preto sme ho stále sledovali. Žiaľ, trochu sme sa omeškali, - a dodal: - No napriek tomu sme stihli pre vás rezervovať cely...

(Express, č. 32/1990)

Vzácní hostia na stretnutí

JASLIČKOVÉ STRETNUTIE

Stalo sa už tradíciou, že v druhej polovici januára sa v materskej škole v Nedeci organizuje deň starých rodičov spojený s obľádkovou slávnosťou.

Niekoľko dní pred stanoveným termínom (21. januára) dostali starí rodičia, ktorých vnuci navštevujú nedeckú MŠ, pozvánky písané v nedeckom nárečí, ktorým sa iste potešili, keďže na slávnosť prišli nielen babičky a dedkovia z Nedec, ale aj z iných oblastí Poľska, ba aj zo Slovenska. Oslavy začali sv. omšou v kostole sv. Bartolomeja, kam o požehnanie prišlo prosiť veľa starších a mladých. Sv. omšu slúžili farár Marian Wanat a kaplán Jozef Bednarčík. Aj deti tu mali svoje miesto, lebo počas spoločnej modlitby aj ony prednášali svoje prosby za dedkov a babičky. Potom k oltáru niesli obetné dary: kyticu kvetov, chlieb a víno spolu s tými darmi, ktoré sa mali premeniť v telo a krv Pána Ježiša.

Po sv. omši pán farár pozval všetkých v mene riaditeľky Marty Strončekovej do hasičského domu na druhú časť slávnosti. Tu deti privítali oslávencov piesňou: *Pán Ježiš mal babičku, keď žil v Nazarete...* To isté zaspievali aj pre dedkov. V kultúrnom programe ako prvé vystupovali najmenšie deti. Spievali, hrali sa, ukázali, ako to bývalo v Nedeci voľakedy, ba pozvali do hry aj dedkov a babičky. Potom prišli na rad starší. Rozprávali, akí boli a akí sú dnešní starí rodičia. Kedysi napr. vyrezávali v dreve, baľkali fajku a počas zimných večerov sa schádzali na jednom mieste a rozprávali si rozprávky. Zasa ženy párali perie, priadli, no a samozrejme klebetili, lebo vedeli všetko: kto, kedy, kde a za koho sa bude vydávať. Malý Krištof napr. ukázal, ako sa kedysi mlátilo, a veru šlo mu to pekne od ruky. Dievčence zasa mleli ovos na múku, z ktorej sa piekli koláče. Neskôr deti navrhli zhrať sa tak, ako sa deti hrávali voľakedy. Do kola pozvali aj starých rodičov, ba aj vojta Antoniho Kapoťku. Išli všetci, ved ktože by odmietol malým tanečníkom.

Neskôr sa ukázalo, aké sú naše babičky. Jedna je „domáca“, lebo je stále doma. Sú však aj babičky „túlavé“, ktoré stále kamsi cestujú a k

Deti v kultúrnom programe...

Počas pohostenia

nám prichádzajú len zriedkavo. Nieкто sa chválil, že jeho babička je veľmi mladá, lebo spolu s ním chodí do hôr. Nakoniec všetci svorne konštatovali, že babičky sú rôzne, ale všetky milujú svoje vnučatá a tešia sa z toho istého – nášho bozku, úsmevu a slova ďakujem.

Počuli sme nakoniec starodávny vinš, v ktorom o. i. priali:

- aby sa nám chovali teľatá,
- aby sme mali toľko volkov, ako v plote kolíkov,
- aby sme mali toľko ovečiek, ako v lese jedličiek,
- aby gazda chodil pomedzi kôpky, ako mesiac pomedzi hviezdy,
- aby sme mali veľa sliepok, čo by stále znášali vajcia,
- aby sme mali ovce ako kone, a kone ako slony,
- aby sme mali plné sudy kapusty, ktorá by postačila na všetky odpusty,
- aby sa nám na poli rodilo veľa ovsu, jačmeňa, pšenice a žita,
- aby sa nám v peci stále kúrilo a dreva neubúdalo,
- aby sa nám bicykle zmenili na helikoptéry,
- aby sme pochodili všetky kúty sveta,
- aby sme nikdy nezabudli na rodnú chalupu,
- aby sme mali veľa peňazí a nikdy netreli biedu,
- aby sme mali v studni vodu a doma zrodu,
- aby sme mali tučné detičky a svoje ženičky ako anjeličky.

Nakoniec pán farár požehnal obľátky, ktorými sa všetci delili a do nového roka si priali všetko najlepšie. Poznamenajme na záver, že slávnosti sa zúčastnili viacerí hostia, v tom o. i.: vojta Antoni Kapoťka, riaditeľka ZŠ v Nedeci Maria Waniczková, poslanec gminnej rady Józef Grywalski, inšpektorka Kuratória v Novom Targu Bożena Rabiaszová, predsedníčka Gminnej rady v Nižných Lapšoch Józefa Pawliková, riaditeľka Nedeckého zámku Ewa Mazurová, predsedníčka Osvetovej komisie v nižnolapšanskej gmine Anna Dunajczanová, no a samozrejme starí rodičia a deti. O úspech podujatia sa zaslúžili najmä rodičia detí, ktorí všetko zabezpečili. Všetci sa rozchádzali spokojní a s presvedčením, že sa o rok opätovne stretnú.

JOZEF BEDNARČÍK
kaplán v Nedeci

... a pri prezentácii dárnych prác

Záber zo slávnostného otvorenia výstavy

Priestory galérie zaplnilo množstvo milovníkov umenia

VÝSTAVA GRAFIKY A FOTOGRAFIÍ

17. januára 2003 sa v Galérii slovenského umenia v sídle nášho Spolku konala vernisáž výstavy fotografií a grafiík slovenského umelca žijúceho v Krakove Štefana ADAMIKA, ktorú zorganizoval náš Spolok v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave.

Vernisáž otvoril predseda Spolku Slovákov v Poľsku prof. Jozef Čongva, ktorý stručne predstavil umelca a jeho dielo. Medzi účastníkmi vernisáže o.i. boli: konzul SR v Krakove Marek Lisánsky, tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, šéfredaktor Života Ján Špernoga, manželka Š. Adamika Hanna Bielawska-Adamik, macedónsky výtvarník Jani Konstantinovski Puntos, učiteľia a študenti slovakistiky JU v

Krakove a ďalší milovníci umenia.

Nasledoval krátky príhovor Š. Adamika, ktorý o.i. poďakoval vedeniu SSP za zorganizovanie vernisáže. Po ňom Ľ. Molitoris pripomenul, že priezvisko Adamik je v Krakove, kde umelec žije od roku 1989 dobre známe, keďže jeho brat, známy slovenský filmový režisér Laco Adamik je manželom poľskej režisérky Agnieszki Hollandovej. Po prehliadke sa účastníci vernisáže stretli na koktaili, na ktorom si pri pohárikú slovenského vína mohli pobesedovať o peknej expozícii.

Štefan Adamik sa narodil 8. marca 1945 v Malej Hradnej, okres Trenčín. Študoval na Vysoké škole filmovej v Lodži na oddelení kamera. V

súčasnosti sa venuje hlavne fotografii (portréty a krajinky), grafike, maľbe, ilustráciám, humoristickým kresbám, animovaným filmom a literárnej tvorbe. V minulosti spolupracoval o.i. so slovenským humoristicko-satirickým časopisom *Roháč*, so slovenskou a českou televíziou i s poľskými časopismi *Ty i ja*, *Magazyn Rodziny*, *Nasz Maks*, v ktorých uverejňoval ilustrácie k veršom a v súčasnosti s vydavateľskou agentúrou *Ezop* a časopisom *The Warsaw Voice*. Vystavoval o.i. v Čechách, Francúzsku, Poľsku, Taliansku a samozrejme na Slovensku.

Š. Adamik je držiteľom mnohých medzinárodných ocenení a diplomov. Vo francúzskom Nantes získal druhé miesto na Medzinárodnej súťaži fotografie (1980), venovanej francúzskym strediskám v rôznych končinách sveta. V Piešťanoch (1998) dostal mimoriadne ocenenie v súťaži satirických kresieb a v súťažiach humoristických

Pri prehliadke prác Š. Adamika

Na koktaili bol čas na rozhovory...

kresieb *Umoristi a Marostica* v Taliansku (1997, 1999 a 2000) cenu *Premio Internazionale*.

Š. Adamik je snáď najznámejší svojimi satirickými kresbami, v ktorých odkrýva neobyčajný zmysel pre humor a tvorí groteskný svet z prvkov sveta reálneho. Komentuje konkrétne a aktuálne udalosti a zároveň tvorí nadčasový obraz pocitov absurdnosti človeka. Duševná pohoda umelca a jeho láska k svetu mu však nedovoľujú na uštipačnosť, takže jeho karikatúry sú prevažne lyrické a melancholické. Vo farbách väčšiny kresieb prevažujú pastelové odtiene, je v nich tiež akási senná vízia i svet detskej fantázie, avšak obohatený zrelou iróniou. V mnohých kresbách sa objavujú zvieratá, o.i. mačky, zebry, či vtáky, ktoré, čo vôbec nie je bežné, odhaľujú svoj charakter. Divákov zaujmú tiež Adamikove fotografie krajínok, o.i. z Mazurska, Tatier, Švédska, či Česka. Hoci sa na prvý pohľad môže zdať, že ide o obyčajné registrovanie pamiatok z ciest, po chvíli badáme v nich starostlivo hodiace sa k sebe farby, jemne dobranú kompozíciu a umelcov pohľad na prírodu, čo vzbudzuje dojem, že fotografickú techniku nahradilo maliarstvo. Rovnako zaujíma je umelcova portrétová fotografia, ktorá má svoje pramene v tradícii psychologických portrétov známych maliarov. Vo vystavovaných portrétach, o.i. poľských hercov Romana Wilhelmiho či Janusza Gajosa totiž vnímavý pozorovateľ nachádza neobvyklý citový prístup autora, jeho lásku k svetu a ľuďom, čo mení „bežnú“ fotografiu na umelecké dielo. Adamikova tvorba, hoci skrz-naskrz preniknutá súčasnosťou, má svoje korene v tradícii. Autor čerpá hlavne z takých majstrov, ako Paul Klee, či František Drtikol, ktorí výrazne ovplyvnili jeho tvorbu. Poznamenajme, že silná výtvarná tradícia je v celej rodine Adamikovcov, keďže jeho otec Viktor sa zaoberá maliarstvom, syn Marek je grafikom a brat Laco, ako sme už spomínali, vynikajúcim režisérom.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

V marci (7. 3.) sa 75 rokov dožil Anton Buroň z Pekelníka, 70 rokov (11. 3.) krajanka Mária Kašpráková z Jablonky a 60 rokov (8. 3.) Emília Kovalíková z Dolnej Zubrice. Naším jubilantom srdečne blahozeláme a prajeme veľa zdravia a spokojnosti v ďalšom živote.

V Podvľku sa stala tragická nehoda, počas ktorej sa ťažko zranili dvaja traktoristi. Ich traktory, spojené reťazou, sa na strmom svahu prevrátili a pritlačili vodičov z Dolnej Zubrice a Podsrnia, ktorí boli v ťažkom stave prevezení do nemocnice.

Tým, čo ešte nezaplatili poistenie za prvý štrťrok 2003 pripomíname, že jeho výška je 213,90 ZL a sumu tvoria dve časti: splátka na nehodovo-zdravotnomaterské poistenie (54,00 ZL) a dôchodkovo-invalidné poistenie (159,90 ZL).

O slovenských nápisochoch na oravských cintorínoch, kaplnkách či v kostoloch sme písali už neraz. Je potešujúce, že v kostole sv. Lukáša vo Veľkej Lipnici sa dodnes zachovalo všetkých 14 malieb krížovej cesty Ježiša Krista so slovenskými nápismi (na snímke XI. časť).

Zmodernizovaná cesta zo Zaborne do Chyžného nebude mať diaľničný charakter - takéto rozhodnutie predstavil počas stretnutia s jablonským vojtom J. Stopkom riaditeľ Generálneho riaditeľstva ciest a autostrád v Krakove Z. Rapiaciak. Tejto informácii sa zrejme najviac potešia občania Dolnej Zubrice, keďže cesta mala čiastočne prebiehať cez ich chotár, s čím nesúhlasili.

Dobrej starostlivosti o turistov na Orave venujú miestne samosprávy v poslednom období čoraz viacej pozornosti. Zakladajú nové agroturistické hospodárstva a inštalujú informačné tabule (na snímke vo Veľkej Lipnici), ktoré poskytujú návštevníkom všetky nevyhnutné informácie.

Počas 2. gminnej koledníckej prehliadky vo Veľkej Lipnici získali v detskej kategórii dve prvé miesta - koled-

KRÁTKO Z ORAVY

nícka skupina „S kozou“ z Kyčor a „Belehemci“ zo ZŠ č. 4 vo Veľkej Lipnici. V kategórii dospelých zvíťazili koledníci „S Turoňom“ z folklórneho súboru E. Miku „Orawa.“

Začiatkom marca t.r. začali svoju prácu vojenskej odvodovej komisie. Rukovať budú branci narodení v roku 1984, ale aj starší, ktorí ešte vojenskú službu neabsolvovali. Medzi regrútmi boli aj mnohí oravskí a spišskí mládenci, ktorí pred lekárskou komisiou v Novom Targu dokazovali spôsobilosť na základnú vojenskú službu. Odvody potrvajú niekoľko týždňov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Predseda MS F. Pleva víta fridmanských krajanov

Zhromaždení počúvajú svojho predsedu

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIE VO FRIDMANE

Fašiangy sú obdobím, kedy krajanovia organizujú viaceré podujatia. Milo nás preto prekvapilo pozvanie na obľátkové stretnutie do Fridmana. Konalo sa 19. januára v miestnej osvetovej izbe, kde sa zišli početní fridmanskí krajanovia, aby si spoločne zaspievali koledy, podelili sa obľátkou a zablahoželali si do nového roka. Na začiatku zhromaždených privítal predseda miestnej skupiny SSP F. Pleva, poďakoval im za účasť a zaželal všetko dobré v novom roku. Potom si všetci spoločne zaspievali koledu *Dobrý pastier sa narodil...* a delili sa obľátkou.

Bol to pre nich príjemný zážitok, keďže takéto podujatia boli v obci doteraz zriedkavé. Pri slovenských melódiiach veselo besedovali celé po-

obedie, ba si aj zatancovali. Mali príležitosť zaspomínať si na mladosť a na svoju účasť v kultúrnom živote tejto krajskej komunity. Popri tom sa spievali slovenské ľudové piesne, ktoré nikdy nechýbajú na krajských podujatiach. Zábava sa tak rozprúdila, že až im bolo ľúto odchádzať domov. Už dnes sa tešia na budúcoročné stretnutie.

Poznamenajme, že podujatie zorganizoval výbor Miestnej skupiny SSP vo Fridmane, na čele s predsedom F. Plevom, ktorý sa postaral o občerstvenie a jedlo, ako aj sálu a celkový priebeh stretnutia. Ako nám povedali krajanovia, na nápad obľátkového stretnutia prišli už skôr. Všetkým sa to zapáčilo a museli to uskutočniť. Ako vidíme, stačí len dobrá vôľa a angažovanosť členov miestneho výboru. Dúfame, že s fridmanskými krajanmi sa stretne nielen v budúcom roku, ale aj v ďalších. Želáme im v tom veľa úspechov.

nazvanej *Nech s nami koleduje celý svet*, ktorá sa konala koncom decembra 2002 na fare sv. Rodiny v Zakopanom, sa veľmi darilo malým koledníkom z Oravy. V detskej kategórii jedno z dvoch prvých rovnocenných miest získala schola *Iskierki* z Podsrnia a Podvlka. Zvláštnu cenu Grand Prix kardinála Franciszka Macharského, čestného patróna podujatia, získala za udržiavanie goralských hudobných tradícií detská goralská kapela *Jutrzenka* zo Zakopaného. (pk)

5. PLEŠ ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Po Troch kráľoch začína plesová sezóna, ktorá trvá do Popolcovej stredy. Na čas bálů a plesů sa tešia všetci, ktorí radi tancujú a zabávajú sa. Pozrime sa ako to vyzeralo na 5. plese zahraničných Slovákov, ktorý sa konal 11. januára v hoteli Kyjev v Bratislave.

Organizátorom plesu, na ktorom sa zúčastnili desiatky krajanov z mnohých štátů sveta, vtom z Poľska, bol Dom zahraničných Slovákov. Medzi hosťami o.i. boli: zástupca Ministerstva kultúry SR, rumunského konzula, starosta Mestskej časti Bratislava - Staré mesto, predstavitelia občianskych združení, samosprávy miest a obcí, riaditeľ a zástupkyňa riaditeľa DZS Dr. Karol Palkovič a Mgr. Mária Katarína Hrkľová a ďalší. Plesy zahra-

Krajanovia sa delia obľátkami a blahoželajú si

Text a foto:
AGÁTA
KLUKOŠOVSKÁ

ORAVSKÍ KOLEDNÍCI ÚSPEŠNÍ

V silnej konkurencii štyristo účastníkov V. Archidiecéznej súťaže kolied a pastorál

Plesu sa zúčastnil aj tajomník ÚV SSP E. Molitoris (v strede). Foto: Ján Kubáň

ničných Slovákov mali od svojho vzniku benefičný charakter a benefícia z tohoročného, 5. plesu, bola venovaná na nákup slovenskej literatúry pre deti Slovákov v Rumunsku.

Prítomných privítala M. K. Hrkľová a úvodný prejav predniesol riaditeľ DZS K. Palkovič. Z poverenia predsedu Svetového združenia Slovákov vo svete Dušana Klimu pozdravný príhovor predniesla generálna tajomníčka Slovenskej ligy v Amerike Nina Holá. Nasledovali slávnostné prípitky, medzi inými aj riaditeľa Odboru bilaterálnych vzťahov MK SR Ivana Hromadu.

Počas plesu si jeho účastníci mohli pozrieť kultúrno-zábavný program, v tom o.i. vystúpenie orchestra Pavla Zajačka so sólistami, ukážky spoločenských a latinsko-amerických tancov. Nesklamala ani ľudová hudba Petra Kuštára s ukázkami slovenských ľudových tancov a dychová hudba Ivánka z Ivánky pri Dunaji. Pre zabávajúci sa krajanov bolo príjemným prekvapením aj polnočné vystúpenie Jozefa Ivašku so synom Dodom z Rakúska. Nie div, že až do piatej hodiny ráno panovala v sále príjemná nálada a pohoda. (pk)

OPRAVA

V Živote č. 1/2003 sme v rubrike Odišli od nás uviedli nesprávne meno zosnulého krajanu Jana Nemca, za čo sa ospravedľujeme.

Redakcia

DIAĽNIČNÉ POPLATKY STÚPLI

Od 1. februára sa zvýšili poplatky za používanie slovenských autostrád. Ročný diaľničný poplatok pre autá do 3,5 tony bude 600 Sk, 15-dňový - 100 Sk. Za nákladné autá od

3,5 do 12 ton bude treba ročne zaplatiť poplatok v hodnote 4 tisíc Sk, na 15 dní - 600 Sk. Za nákladné autá, ktorých hmotnosť je vyššia ako 12 ton bude treba platiť ročný poplatok v hodnote 8 tisíc Sk. Jednodňový poplatok stojí 200 Sk. Pokuta za jazdenie bez uhradeného poplatku je 2 tisíc Sk. (ak)

DANE V JABLONSKÉJ GMINE

Gminná rada v Jablonke na svojom zasadaní koncom minulého roka rozhodla, že dane na rok 2003 zostanú prakticky v tej istej výške, ako v roku 2002. Zmenila sa iba výška dane z nehnuteľností. Výška dane za obytné domy je 0,26 Zl (za 1 m²). Tí však, ktorí vyvíjajú v domoch hospodársku činnosť nezávislú s poľnohospodárstvom, zaplatia daň vo výške 9 Zl (za 1 m²). Tí, ktorí vyvíjajú hospodársku činnosť súvisiacu s výkupom a predajom osív, zaplatia daň vo výške 5 Zl (za 1 m²) úžitkovej plochy. Ak zasa niekto poskytuje zdravotné služby, zaplatí 3,46 Zl (za 1 m²). Od ostatných budov alebo ich častí sa platí daň vo

výške 3 Zl (za 1 m²). Za pôdu a pozemky, ktoré slúžia na hospodársku činnosť treba zaplatiť 0,10 Zl (za 1 m²), kým poplatok za pôdu a pozemky, ktoré sú využívané na turistické ciele, šport a rekreáciu, je 0,03 Zl (za 1 m²). (pk)

ŽIACKE KOLEDY

19. januára sa v Kultúrnom dome v Krempachoch uskutočnilo kolednícke vystúpenie žiakov miestnej základnej školy, ktorí pripravili program spolu s učiteľmi, v tom o. i. scénu s jasičkami, novoročné vinše a koledy. Na podujatie boli pozvaní všetci občania Krempách, ktorí vyplnili sálu až po okraje. Večierok začali mladší žiaci, ktorí spievali koledy a recitovali básne. Potom sa predstavili starší žiaci so scénkou s jasičkami, štedrovečernými a nakoniec zhromaždeným pekne zavinšovali. Medzi scénkami divákovi spríjemňoval čas školský zbor a mladí hudobníci, ktorí krásne spievali a hrali koledy. Na záver vystúpenia sa Krempašanom prihovorila riaditeľka ZŠ Mgr. Lidia Kamoňová, ktorá poďakovala za účasť a peňažnú podporu školského vystúpenia. Pri vchode do sály bola vyložená pamätná kniha, do ktorej sa mohli zapísať všetci, ktorí prispeli na školské potreby. Zozbierané peniaze budú určené na nákup školských pomôcok. (ak)

Krempašské žiaci predstavujú štedrovečerné zvyky

O PUTOVNÝ POHÁR MZV SR

V Bratislave sa začiatkom roka uskutočnil prvý ročník halového futbalového turnaja o Putovný pohár Ministerstva zahraničných vecí SR pod záštitou vedúceho úradu Miroslava Mojžitu. Víťazstvo v premiérovom ročníku získali zástupcovia siedmej veľmoci – novinári z denníka Šport. V tuhom boji o druhé miesto zvíťazil celok MZV SR nad poslancami Národnej rady SR 3:2. Štátni úradníci tak splnili svoje predzápasové predsavzatie aspoň takto oplatiť „pánom poslancom“ ich posledné „ústretové“ zákonodarné kroky okliešťujúce aj tak chabé výhody

zamestnancov štátnej správy. Slovenskí účastníci turnaja sa veru „nediplomaticky“ zachovali voči zahraničným diplomatom (ich družstvo tvorili zástupcovia 9 veľvyslanectiev) a „odsunuli“ ich bez bodu a streleného gólu na poslednú priečku. Ako povedal kapitán výberu

MZV SR Milan Novotný, turnaj bol skvelou príležitosťou na nadviazanie nových neformálnych kontaktov medzi slovenskými a zahraničnými diplomatmi, poslancami a novinármi, ako

aj výbornou prípravou na blížiaci sa futbalové stretnutie slovenských a poľských diplomatov, resp. poslancov oboch národných parlamentov.

MD

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 12. januára 2003 po dlhej a ťažkej chorobe zomrela vo Veľkej Lipnici vo veku 52 rokov krajan

ANNA ZIEMBOVÁ (rodená Chalupková)

Zosnulá bola dlhoročnou členkou MS SSP v Novej Belej, ako aj horlivou čitateľkou a predplatiteľkou Života. Pôsobila ako učiteľka vo Veľkej Lipnici, kde učila o. i. slovenčinu. Dlhšie obdobie bola riaditeľkou základnej školy č. 2 vo Veľkej Lipnici. Odišla od nás vzorná krajan, milovaná manželka, matka, sestra, teta a kolegyňa. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

**MS SSP vo Veľkej Lipnici
MS SSP v Novej Belej
a rodina**

Ďakujeme všetkým, ktorí sa zúčastnili poslednej rozlúčky s našou mamou.

Rodina

Dňa 18. januára 2003 zomrel v Novej Belej vo veku 74 rokov krajan

JAKUB KALATA

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života. Vychoval sedem detí a dočkal sa 25 vnukov. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec a dedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Novej Belej

Dňa 29. januára 2003 zomrela v Krepachoch vo veku 100 rokov najstaršia krajan

ROZÁLIA GALUŠOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku a horlivou čitateľkou nášho krajského časopisu. 100 rokov sa dožila 23. januára. Odišla od nás vzorná krajan, starostlivá matka, babička, prababička a praprababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Krepachoch

Dňa 20. januára 2003 zomrel v Čiernej Hore od Jurgova vo veku 80 rokov krajan

JOZEF KOŠUT

Zosnulý bol členom Spolku od jeho vzniku a horlivým čitateľom i propagátorom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Čiernej Hore II

Dňa 27. januára 2003 zomrel v Jurgove vo veku 75 rokov krajan

JOZEF RUSNÁK

Zosnulý patril k neobvykle aktívnym dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života od jeho vzniku. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, starý otec a pradedo. Nech odpočíva v pokoji.

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Jurgove

Z KALENDÁRA NA MAREC

Záhradkári

Vstupujeme do obdobia, keď sa v našej záhradke začína nová sezóna. Keď pôda zryľovaná na jeseň oschne, môžeme začať prípravu záhonov, na ktoré neskôr začneme vysievať vybrané druhy zeleniny. Počas prípravy rozhodme na záhony maštalný hnoj, prípadne kompost. Najskôr (v apríli) možno už vysievať hrach, redkovku, bôb a špenát, potom cibuľu a mrkvu. Mrkvu na zimné uskladnenie sa vysieva neskôr. Zeleninu môžeme prirýchľovať napr. nastieľaním na hriadku tmavej fólie, ktorú na okraji prihrnieme zemou. Fólia bráni rastu buriny a utepľuje pôdu, čím sa urýchli zber aspoň o 2 týždne. Priesady sa sadí do vyrezaných otvorov. Vhodné na prirýchľovanie zeleniny sú aj nízke (ok. 55 cm) fóliové kryty (tunely), vytvorené z hrubšej fólie natiahnutej na oblúky z hrubšieho drôtu. Sú vhodné na nízku zeleninu. Keď sa zvyšuje teplota, treba kryty a pareniská pravidelne vetrať. Takto možno už v marci dopestovať priesady kapusty, šalátu buď zeleru. Možno tiež vysievať do debničiek plodovú zeleninu a umiestniť ich v parenisku buď za oknami teplých miestností. Pretože zelenina vzhádza vo tme, debničky až do vyklíčenia prikryvame papierom buď fóliou.

Ovocinári

pokračujú v prácach začatých vo februári a do konca mesiaca by mali dokončiť štepenie kôstkovín (na koziu nôžku buď bezmiazgovým spôsobom na kopoláciu) a výchovný i udržovací rez všetkých ovocných drevín. Rezné plochy po odpílených konároch treba zahľadiť nožom a natrieť štepárskym voskom, aby nezasychali. Za priaznivého počasia možno sadieť všetky stromčeky, ktoré sme nevyasadili na jeseň. Treba pritom zachovať správny postup, najmä keď ide o vzdialenosť, hĺbku sadenia, zalievky a ošetrovanie po sadení. Teraz je tiež čas na rozhodnutie na rozmrznutú pôdu priemyselných hnojív buď maštalného hnoja. Pod stromy s väčšou násadbou kvetných púčikov sa

hnojí bohatšie, kým stromy striedajúce rodivé roky s menej úrodnými sa prihnojuje v neplodnom roku len dusíkatými a čiastočne draselnými hnojivami. Výhonky takýchto stromov treba ohýbať do vodorovnej polohy, aby sme ich donútili rodiť. Dôležité sú v marci aj postreky proti škodcom – múčnatke, chraštavitosti a pod.

Chovatelia

majú v tomto mesiaci najviac práce s vyľahnutými mláďatami hydiny, ktorým treba pripraviť vhodné, najmä teplé prostredie. Najnáročnejšie na teplotu v prvých týždňoch odchovu sú morčence a kurence, ktoré si vyžadujú v prvý týždeň teplotu 26 st. C, v druhom týždni 24 st. C a v treťom týždni 22 st. C. Neskôr stačí 18 st. C Tepelným zdrojom na zohrievanie môžu byť rôzne infražiariče buď dostatočne veľká žiarovka. Prvé 3-4 dni treba mláďatám nepretržite svietiť, aby našli krmivo, vodu a priestor, kde odpočívajú a spia. Neskôr stačí 16-hodinový alebo prirodzený svetelný deň. Za priaznivého počasia už v druhom týždni treba mláďatá aspoň nakrátko vyvieť von, čo im veľmi osoží. Postupne pobyt vonku predlžujeme.

Včelári

Ak včelstvá nevykonali doteraz jarný prelet, urobia to koncom mesiaca. Treba preto upozorniť susedov, aby vtedy nevyvešali bielizeň, lebo by ju včely, ktoré sa zbavujú výkalov, mohli pošpiniť. Včely vyletujú, keď teplota v tieni vystúpi na 10 st. C. Včelstvá pri prelete treba kontrolovať. Tam, kde včely pobeľhávajú okolo letáčového otvoru akoby niečo hľadali, je podozrenie, že včelstvo stratilo matku. Vtedy im treba dodať náhradnú. Ak živé včely neschopné letu padajú pred letáčovým otvorom na zem a nemôžu vzlietnuť, je podozrenie z nejakej nákazy.

Počas preletu kontrolujeme aj úle. Podľa množstva meliva na podložke, vloženej pred zimou, môžeme zistiť, v kolkých medzplástových uličkách včelstvo zimovalo a koľko medu (zásob) spotrebovalo. Ak riadky nie sú vysoké, včelstvu nehrozí zahynutie hladom. V prípade potreby treba v úli rýchle doplniť zásoby. Zase podľa počtu mŕtvoliek na podložke môžeme posúdiť celkový zdravotný stav včelstva. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes sa pozastavíme pri KAPUSTE OBYČAJNEJ (lat. Brassica oleracea convar capitata L.), ktorá má taktiež liečivé účinky. Je to známa zelenina našich záhrad a polí, preto ju nebudeme širšie popisovať a len uvedieme, že obsahuje množstvo vitamínov, najmä C, ale aj A, B1, B2, K a vitamín U, pôsobiaci priaznivo na žalúdočné vredy, ďalej enzým, myrozín, glykozidy, soli draslíka, horčíka, vápnika, železo a slíz. Popri blahodarnom účinku má kapusta aj nevýhody, lebo u mnohých spôsobuje žalúdočné a tráviace ťažkosti (nadúvanie). Ľudia, ktorí trpia poruchou štítnej žľazy, by nemali jesť veľa kapusty a kelu, lebo tieto rastliny obsahujú rodanidy, ktoré zabraňujú ukladaniu jódu v štítnej žľaze. Kyslá kapusta konzumovaná v čerstvom nevarenom stave obsahuje nielen viac vitamínu C, ale priaznivo ovplyvňuje aj črevnú flóru. Dnes zafažujeme organizmus konzumovaním veľkého množstva mäsa a mäsových výrobkov, čím sa organizmus zaplavuje jedovatými látkami. A tu pomáha zvýšená konzumácia kapusty. Nevýhodou šťavy z kyslej kapusty je, že po určitom čase podlieha rozkladu, takže liečebne pôsobí bezpečne len v čerstvom stave.

V niektorých krajinách vyrábajú napr. tabletky s obsahom vitamínu U na liečenie žalúdočných a dvanástnikových vredov. Vitamín U napomáha aj regeneráciu poškodenej rohovej vrstvy pokožky aj poškodených slizníc. Ľudové liečenie v niektorých krajinách, napr. vo Francúzsku, využíva šťavu z kapusty ako kloktadlo a na reguláciu tráviacich pochodov. Veľké listy kapusty sa tiež hľadajú hľadíčkou a prikladajú na choré miesto pri zápale pľúc, pri reumatizme, ischiase, ba aj na kožné vyrážky, rany a pod. Vnútorne sa kapusta užíva ako prostriedok proti hlístam a iným parazitom. Zase vývar z kapusty sa využíva na detoxikáciu organizmu. (jš)

DANIEL HEVIER

AKO BUVIK USPÁVAL SNEHULIAKOV

Bola zima. Mráz zaliezal za nechty. Panáčik Buvik chodil namrzený: nemal baranicu, iba ľahký cylindrik. Nemal rukavice, iba holé dlane. Nemal ani teplý šál, iba motýlika pod krkom. Nuž, proti chladu to nebolo ktoviečo.

Cez deň tak premrzol, že večer bol studený ako cencúľ. Zima sa však blížila ku koncu, slniečko naberalo každý deň dych...

V snehu sa objavovali malé tmavé fľačky...

To sa snežienky drali na svet. Buvik mal hned lepšiu náladu. - Ej, ale si polepším! - radoval sa. Nie každý mal takú náladičku ako on. Napríklad snehuliaci. Tým sa nepozdávalo, že by malo byť po zime.

- Ešte sme sa len narodili, už máme ísť do dôchodku! - hundrali.

To bolo vzdychania. To bolo ľúštenia. Snehuliakom tiekli po studených líčach slzy.

- Aha, mami, snehuliaci sa topia! - volali deti a nik im nepovedal pravdu. Nakoniec najstarší snehuliak povedal: - Bratia a bratrance, o niekoľko dní je po

zime. A žiaľ, nielen po zime, ale aj po nás. Musíme sa s tým zmieriť. Vyparíme sa tíško a dôstojne, takpovediac s ľadovou rozvahou...

Starý snehuliak vedel svoje. Požil si na svete niekoľko týždňov, čo je na snehuliaka úctyhodný vek. Najmladší snehuliáčik mal však iba dva a pol dňa. A už by sa mal pobrať?!

- Nie! Protestujem! - stonal. - Ešte nechcem zahnúť!

- Kto tu vraví o zahnutí? - zasmial sa do toho Buvik, ktorý ďalej nevydržal počúvať tie náreky. Potom sa mu prihovril do ucha na deravom hrnci:

- Chlapčiatko snehuliacke! Čaká ťa iba spánok. Prebudíš sa znova o rok, keď bude zima.

- Naozaj? - spýtal sa snehuliáčik. Ale po chvíli mu to nedalo:

- Hovoríš spánok? A bude sa mi aj niečo snívať?

- Aký by to bol spánok, keby sa ti nič nesnívalo? Budeš mať ten najkrajší sen, aký môže byť. Hneď ti ho zoženiem!

Skúste však z ničoho nič zohnať sniček pre roztápajúceho sa snehuliaka. Buvik sa obzrel okolo seba...

A vtedy zbadal prvého jarného motýľa. Mal ešte slabé krídelká, pretože sa narodil len pred niekoľkými motýľmi sekundami.

Buvik ho opatrne vzal a priložil na snehuliáčikové ucho z uhlíka.

- Ani sa nepohni! - prikázal mu.

- Jéj! - vzdychol snehuliáčik. - Tuším sa to už začalo... Sníva sa mi... o veľkom farebnom dáždniku, ktorý letí nad zelenou lúkou! A ja... ja sa držím na rúčke a letím... Páni moji, ja letím!

„Keď sa vo sne lieta,
tak nám rastie dieťa!“

zašepkal zo zvyku Buvik. Ale snehuliáčik nerástol. Práve naopak. Zmenšoval sa. Roztápal sa.

Niektó by však mohol povedať, že zaspal. Ostala po ňom malá barinka vody. A v tej vode trepotal krídelkami motýľ. Buvik ho zodvihol, ofúkal mu krídla.

- A naozaj sa o rok vráti? - spýtal sa motýľ.

- Celkom určite! Vráti sa s novým snehom, ktorý o rok napadne! - uspokojil ho Buvik. - A potom sa možno znova uvidíte, hoci len na chvíľočku. Pretože potom zasa pôjdeš búvať ty...

Motýľ vyletel do výšky.

A jar sa mohla začať.

(Z knihy: **Ondrej Sliacky - Studnička. Čítanka pre 2. ročník ZŠ, SPN, Bratislava 1998**)

JOZEF PAVLOVIČ

NAJBOHATŠIA RODINA

Slnko hrialo, vtáci štebotali, po piesčitom chodníku sa ťahala mravčia karavána.

Deti sedeli na deke, počúvali tranzistor a vychvaľovali sa, kto je z nich aký bohatý.

- My máme farebný televízor! - chváli sa Marek.

- A my nové auto! - hovorí Gita.

- My máme zas chatu! - nedá sa Roman.

- A my dom! - natahuje beztak dost dlhý krk Lucia.

Marienka nevie, čím sa popýšiť. Byt majú iba dvojizbový, televízor obyčajný, dom, chatu ani auto nevlastnia. A predsa jej nič k spokojnosti nechýba. Ich byt sa každému páči a vlak či autobus ich zavezie všade. Mama učí prvákov písmenká a otec väčšie deti zemepis a dejepis. A je numizmatik. Každý nevie, čo je to. Nuž to, že Marienkin otec zbiera staré mince, usporadúva výstavy, vedie numizmatický krúžok. Tento koníček stojí otecka veľa peňazí. Mama mu to však nikdy nevyčíta. Neraz si však vzdychne, že to nie je koníček, ale poriadne drahý kôň. Lež keď k ním prídu hostia, nevychodia z údivu, čo majú starých mincí. Plný obývačkový sekretár, plný stôl v pracovni, plný nočný stolík.

Marienka neváha ani sekundu. Hrdo vyhlási:

- A my máme plný byt peňazí!

Deti zmĺkli. Dom, auto, chatu má dnes hocikto, ale toľko peňazí nemá ani anglická kráľovná.

Nik jej z detí neprotirečí. Už je to raz tak. Marienkini rodičia sú asi najbohatší na svete. Aspoň Marienka by ich nevymenila ani za všetky poklady sveta.

(Z knihy: **Ondrej Sliacky - Zlaté Slniečko, Mladé letá, Bratislava 1987**)

KÁZALA MI MATI...

(Andante)

A. H. Krčmery, [1879, Zvolenská]

2. Chytila mlynárka širokú lopatu,
[: zabila mi húsku najkrajšiu, kochlátú. :]

4. Hotuj sa, mlynárka, do panského práva,
[: lebo moja húska na nôžky nestáva. :]

3. Počkej ty, mlynárka, čo sa tebe stane,
[: ak moja husička na nôžky nestane. :]

5. Počkej ty, mlynárka, urobím ti škodu,
[: stanem na mlynicu, odrazím ti vodu. :]

MORENA

Morena, Morena,
kde si prebývala?

Tam hore
na hore,
v tej tmavej
komore.

Čo si tam
robila?
Mlieko
som mútila.

Kdeže je to mlieko?
Vrany ho vypili.

Kdeže sú tie vrany?
Na suchom konári.

Kdeže je ten konár?
Chlapci ho odt'ali.

ČO JE TO?

Po hore chodilo, nešuchlo,
po vode chodilo, neč'uplo.
Čo je to?

(okniS)

Ktoré kvety zdobia breh,
keď je na ňom ešte sneh?

(ykneiženS)

Druhá, piata, siedma bodka
po zemi sa na jar motká.
Keď t'a bodky stretnú,
daj im prst a vzlietnu.

(akneiL)

BOŽENA TRILECOVÁ

MAREC

Keď sa stratí snehuliak,
nepýtaj sa, kde je.
Chlapec píska ako vták,
slniečko sa smeje.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Joj, bolí ma bruško, - vzdychá
Ďurko.

- To preto, že ho máš prázdne, -
vysvetľuje mu mamička.

O dva dni sa u nich sťažuje teta,
že ju bolí hlava, a Ďurko poznamená:

- To preto t'a bolí hlava, lebo ju
máš prázdnu.

☆☆☆

- Elenka, choď vyvesiť bielizeň na
slnko, - posielala matka dcéru.

O chvíľu sa dievčatko vráti a ho-
vorí:

- Ja to nedokážem, slnko je veľmi
vysoko.

☆☆☆

Vraví lord svojmu sluhovi.

- Buchni do steny rukou.

- Prečo?

- Som nahneváný!

☆☆☆

V škole sa spytuje pani učiteľka:

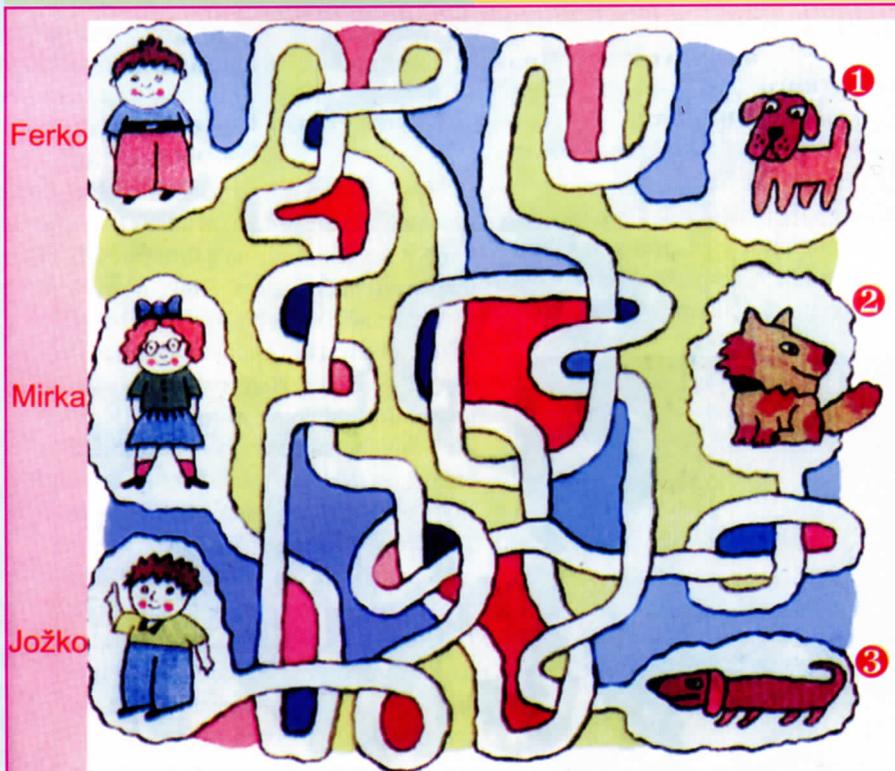
- Jožko, povedz mi aspoň dve zá-
mená.

- Kto, ja?

- Výborne, Jožko, jednotka.

ÚLOHA PRE VÁS

Milí mladí priatelia, Ferko, Mirka
a Jožko čakajú na vašu pomoc pri
hľadaní svojich psíkov. Ako vidíte, išli
na prechádzku a pomotali sa im po-
vrazy. Zahrajte sa na detektívov a po-
šlite nám svoje riešenia, ktoré odme-
níme slovenskými knihami. Z posled-
ných prác sa nám najviac páčili tie,
ktoré nám poslali: Sylvia Silanová z Jur-
gova a Halina Obertalová z Podvlka.

SÚRODENCI, AKÝCH MÁLO

Kto sleduje zimné športy, iste ľahko uhádne, že ide o chorvátsky reprezentatívny pár v alpskom lyžovaní – Janice a Ivicu KOSTELIČOVCOV. O Janice, hoci je ešte veľmi mladá, sme počuli už mnohokrát, kým jej starší brat Ivica sa výraznejšie presadil až v tomto roku. Dodajme ešte, že na začiatku tohto roka vyhrala Janice v talianskom stredisku zimných športov Bormio ďalšie preteky v slalome o Svetový pohár, čím si urobila darček na svoje 21. narodeniny.

Vráťme sa však do minulého roka, kedy dosiahla svoj najväčší úspech. Bolo to na Zimných olympijských hrách v Salt Lake City, kde vybojovala až štyri medaily, v tom tri zlaté. Bola prvou športovkyňou Chorvátska, ktorá na ZOH vôbec vybojovala medailu a prvou lyžiarkou na svete, ktorá na jednej olympiáde získala až štyri medaily. Predo nečudo, že keď sa vracala domov zo Salt Lake City, v centre Záhrebu čakalo na ňu 150 tisíc osôb, ktoré ju vítali ako národnú hrdinku. Pripomeňme, že na ZOH v Salt Lake City vyhrala slalom, obrovský slalom a alpskú kombináciu (slalom + zjazd) a len v superobrovskom slalome sa dala predbehnúť Talianke D. Ceccarelliovej. Všetci ju obdivovali, aj súperky. Švédka lyžiarka A. Paersonová dokonca povedala: „Niekedy rozmýšľam, či Janice je človekom, alebo pochádza z inej planéty“.

Samozrejme jej úspechy na Olympijských hrách nespádli z neba. Čoho je schopná, ukázala už v predolympij-

Janica Kostelićová

skej sezóny, keď vyhrala osem s deviatich slalomov a stala sa aj celkovou víťazkou Svetového pohára v alpskom lyžovaní. Vtedy, po posledných, finálových pretekoch tejto súťaže, po prvýkrát zakúsila prejavy sympatie svojich rodákov. Na letisko prišli totiž tisíce nadšených fanúšikov, ktorí jej darovali kyticu, zloženú... z 1256 ruží (toľko bodov získala vo Svetovom pohári).

Janica a Ivica pochádzajú zo športovej rodiny. Ich otec Ante a matka Marića boli hádzanármi a hrali dokonca v národných celkoch. Nie div, že aj Janica začala hrať hádzanú. Čoskoro ju však zradila kvôli lyžiam, najmä keď začala vyhrať so svojimi rovesníkmi na školských pretekoch a neskôr i v súťažiach junioriek. Otec rýchlo zistil, aký poklad má doma a z trénera hádzanej sa čoskoro stal lyžiarskym trénerom. Trénerom dcéry a syna, o dva roky staršieho Janicinho brata Ivicu, ktorý je taktiež nadaným lyžiarom. Navyše čoraz lepším, ktorý už vlni poriadne „namiešal“ na slalomárskych svahoch a v tomto roku vyhral už niekoľko pretekoch o Svetový pohár (špecializuje sa v slalome), medziiným v Kranjskej Gore v deň 21. narodenín sestry a hneď potom aj v spomínanom talianskom stredisku Bormio.

Janica na rozdiel od brata je veľmi všestranná. Najlepšie si počína v slalome a obrovskom slalome, ale celkom dobre jej ide aj v zjazde, takže často vyhráva aj kombináciu. Sériu tohoročných úspechov začala víťazstvami na pretekoch o Svetový pohár a obohatila ju dvoma zlatými medailami (v slalome a kombinácii) na februárových majstrovstvách sveta v Sankt Moritz. Nebyť zranenia, mohla získať aj tretie zlato v obrovskom slalome. Poznamenajme, že ďalšiu zlatú medailu vybojoval tam v slalome aj jej brat Ivica. Pred Janicou sa otvára pekná športová budúcnosť. Plánuje totiž štarovať až do ZOH v roku 2010. Veď ostatne má iba 21 rokov. V tejto sezóne si vo Svetovom pohári počína veľmi dobre. Ešte pred svetovým šampionátom získala už 1342 bodov a nad ďalšou pretekárkou K. Putzerovou má náskok až 552 bodov. Všetko teda nasvedčuje tomu, že keď nedôjde k ničomu nepredvídanému, aj v tomto roku zvíťazí v tejto súťaži a získa Veľkú krištáľovú guľu. (jš)

Hviezdy svetovej estrády NORAH JONES

Tentoraz chceme predstaviť síce mladú, so-tva 23-ročnú americkú speváčku, ale už veľkú hudobnú osobnosť, ktorá bola najväčším objavom vlaňajšieho roka. Jej prvý album – debut *Come Anyway With Me* si podrobil srdcia miliónov milovníkov džezu a popu. Jej čarovný hlas, komorná, takmer intímna klíma nahrávok a ešte čosi, čo ruší delbu na hudobné štýly, spôsobili, že album je už takmer pol roka v úzkej špičke náušpešnejších debutových nahrávok minulého roka a ona sama sa vlni tešila väčšej popularite ako B. Springsteen, Bon Jovi alebo U2. Nie div, že sa album rozpredal už v náklade 4 mil. výliskov (v Poľsku ok. 20 tis.), čo je na debut neobvyklé. Na druhej strane však treba podotknúť, že takmer každá skladba v albume sa stala hitom. Stačí spomenúť trebárs balady *Don't Know Why* a *Cold, Cold Heart* alebo heavymetalové skladby *Turn Me On* a *Lonestar*, ktoré zároveň svedčia o všestran-nom nadaní speváčky.

Táto všestrannosť neprekvapuje, keď si všimneme jej životopis. Je dcérou Ravi Shankara, indského mentora a učiteľa hry na gitare Georgea Harrisona. S hudobnou výchovou začala veľmi skoro. Už ako päťročná spievala v školskom zbere a o dva roky neskôr sa začala učiť hrať na klavíri. Potom navštevovala exkluzívnu školu Booker T. Washington, ktorej absolventkou je o.i. Erika Baduová. Ako 16-ročná mala svoj prvý verejný koncert v nevelkej, ale navštevovanej kaviarni v New Yorku. Keď bola ešte v strednej škole, získala študenstskú cenu Down Beat v kategóriách: najlepšia džezová vokalistka a najlepšia originálna skladba roku 1996. O rok neskôr obsadila druhé miesto v kategórii najlepšia džezová vokalistka. V súčasnosti Norah Jones pracuje na príprave ďalšieho albumu, ktorý sa má ukázať v polovici roka. (jš)

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

BORŠČ S PIRŔŽKAMI

700 hovädzích rebierok,
100 g údeného bŔčika, 50 g mrkvy,
50 g kalerábu, 1 pŔr, polovica malej
hlávky kapusty, 1 lyžica octu,
100 g cvikly, 2 dl kyslej smotany, sol.

Rebierka a bŔčik dáme variť do trocha osolenej vody. Keď voda začne vrieť, pridáme koreňovú zeleninu pokrájanú na rezance a pomaly uvaríme do mäkka. Potom pridáme olúpanú a očistenú cviklu, pokrájanú na rezance, pokrájanú kapustu, ocot, a ešte povaríme. Mäkké mäso vyberieme, vykostíme, pokrájame na kocky a vložíme späť do polievky. Podávame s pirŔžkami plnenými mäsovou, syrovou a inou zmesou a s kyslou smotanou.

PARMSKÉ REZNE

4 telacie rezne, 8 vajec, sol,
20 g hladkej múky, 100 g oleja,
50 g parmezánu alebo iného tvrdého
postrúhaného syra.

Osobitne pre každý rezeň vylejeme na panvicu s rozpáleným olejom dve rozšľahané a osolené vajcia, opečieme ich a obrátíme na druhú stranu pomocou rovnej lopatky. Rezne naklepeme, okraje jemne nakrojíme, osolíme, obalíme trocha múkou a na rozpálenom oleji z oboch strán rýchlo opečieme. Do stredu každej opečenej omelety položíme prírodný telací rezeň, omeletu z dvoch strán preložíme cez rezeň a dáme na misu tak, aby zahnuté časti omelety boli napodku. Polejeme štavou z rezňov a posypeme postrúhaným parmezánom alebo iným tvrdým syrom. Podávame so zemiakovou kašou a s uhorkovým šalátom.

ŠALÁTY

FRANCÚZSKY ZELENINOVÝ ŠALÁT

200 g uvarených zemiakov,
100-150 g šunky, 100 g uvarenej
mrkvy, 100 g sladkokyslých uhoriek,
1 cibuľa, trochu konzervovaného
hrášku, mleté čierne korenie, sol,
250 g majonézy.

Studené uvarené zemiaky, šunku, uvarenú mrkvu a sladkokyslé uhorky pokrájame na malé kocky, cibuľu na rezance a premiešame so zeleným hráškom. Všetko osolíme, okoreníme, pridáme majonézu a zľahka, ale dôkladne premiešame. Ak je šalát veľmi hustý, rozriedime ho nemastnou studenou hovädzou polievkou a citrónovou šťavou.

MÚČNIKY

KREHKÉ KOŠÍČKY SMARHUĽAMI

210 g hladkej múky, 30 g práškového
cukru, 110 g masla, 2 žĺtky, šľahačka,
citrónová kôra, potlčená vanilka alebo
vanilínový cukor, marhuľový kom-
pŔt, niekoľko olúpaných mandlí.

Do preosiatej hladkej múky rozsekáme maslo, pridáme trochu vanilínového cukru, trocha postrúhanej citrónovej kôry, žĺtky a rýchlo vypracujeme vláčne cesto, ktoré dáme na pol hodiny do chladna. Potom cesto rozdelíme na rovnaké kúsky, ktoré povtláčame do plechových formičiek a v mierne vyhriatej rúre upečieme do ružova. Vychladnuté košíčky vyklopíme a úplne studené naplníme marhuľami, dookola ozdobíme osladenou šľahačkou a do stredu zapichneme olúpanú mandľu.

SMOTANOVÉ REZY

110 g polohrubej múky, 4 vajcia,
100 g jemného kryštálového cukru,
citrónová kôra a šťava, 30 g masla
a 20 g hrubej múky na vymastenie
a vysypanie plechu, marhuľový le-
kvár, zaváraný ananás, čerešne,
2,5 dl šľahačkovej smotany.

Žĺtky s polovicou cukru vymiešame do peny, pridáme po kvapkách citrónovú šťavu a po troche postrúhanú citrónovú kôru. Z bielkov ušľaháme tuhý sneh, zašľaháme doň druhú polovicu cukru a striedavo s múkou ho zľahka zamiešame do vymiešaných žĺtkov. Plech vymastíme maslom a vysypeme múkou, rozotrieme naň pripravené cesto a v dobre vyhriatej rúre upečieme do ružova. Vychladnuté pokrájame na rezy, každý rez rozpolíme, natrieme marhuľovým lekvárom, zložíme, povrch potrieme takisto lekvárom a ozdobíme plátkami ananásu, čerešňami a ušľahanou šľahačkou. (jš)

WETERYNARZ

ZARAŽLIWA BIEGUNKA PROSIĄT

U prosiąt często pojawia się biegunka zwana kolibaculozą. Chorują wtedy wszystkie prosięta w chlewie zarażając się jedne od drugich, co powoduje duże straty. Chorobę wywołują te same zarazki co zaraźliwą biegunkę u źrebiąt, cieląt i jagniąt. Zarazki wywołujące biegunkę żyją zawsze w jelitach zwierząt, ale gdy zwierzę jest silnie dzięki dobrym warunkom utrzymania, nie zapada na tę chorobę. W rozprzestrzenianiu się biegunki dużą rolę odgrywają nowozakupione prosięta. Zarazki przenoszone są za pośrednictwem moczu i kału. Pierwsze oznaki biegunki pojawiają się wkrótce po urodzeniu. Prosięta są smutne, nie chcą jeść i gorączkują oraz stale leżą. Następnie pojawia się biegunka. Kał jest początkowo papkowaty i żółty, później zaś wodnisty i szarobiały, często z domieszką śluzu i krwi. Skóra chorych prosiąt staje się blada, szara lub żółtawa, bez połysku, jest pomarszczona a później pokrywa się strupami. W miarę rozwoju choroby zwierzęta słabną. Choroba trwa 2-5 dni, po czym prosięta padają wskutek zupełnego wyczerpania. Czasem przed śmiercią występują drgawki. Największa śmiertelność przypada na pierwszych 14 dni życia. W razie zauważenia pierwszych objawów choroby trzeba koniecznie zwrócić się do lecznicy, aby uniknąć dużych strat. Leczenie we własnym zakresie nie daje tu żadnych efektów.

W zapobieganiu należy zwrócić uwagę na zapewnienie prosiętom dobrych warunków utrzymania, odpowiedniego pomieszczenia i racjonalnego żywienia nie tylko prosiąt, lecz również i macior. Prosięta nie mogą przebywać w zimnych i wilgotnych chlewniach. Maciorę trzeba karmić paszą świeżą, a przechodząc na inną karmę, trzeba to robić stopniowo. W celu niszczenia zarazków, należy oczyścić i odkażać chlewy. Trzeba również unikać zbyt wczesnego odsadzenia prosiąt od macior, ponieważ wtedy u młodych zwierząt łatwo występuje biegunka. Prosięta odłącza się od matki w wieku około 2 miesięcy. Stosując mle-

ko krowie, należy przyzwyczajać powoli prosięta do niego i podawać w tym okresie węgiel drzewny.

ZAPALENIA MÓZGU U OWIEC

Są one częstsze niż się powszechnie przypuszcza. Przypadki zapalenia mózgu wcześniej i należyte rozpoznane pozwalają na szybkie ich zwalczanie. Jako przyczynę zapaleń mózgu przyjmuje się: porażenia słoneczne, ciepłne (długie przebywanie w dusznej i gorącej otczarni), urazy mechaniczne, ropowice, nowotwory oraz pasożyty mózgu. Dalszymi przyczynami zapaleń mózgu mogą być zapalenia wtórne na tle innych chorób, np. biegunki. W zależności więc od przyczyn wywołujących zapalenie mózgu można podzielić na niezakaźne i zakaźne.

Najczęstszą przyczyną niezakaźnego zapalenia mózgu są błędy żywieniowe. Wywołać go mogą zatrucia substancjami trującymi, znajdującymi się w paszy – w ziemniakach, gryce, łubinie, wskutek zatrucia grzybkami roślin, pleśniami, stęchłym sianem a następnie niektórymi jarzynami. Objawy mózgowe występują również u zwierząt, gdy są one trzymane długo na ubogim żywieniu. Z objawów na pierwszy rzut oka widać podniecenie, rozszerzenie źrenic, zaczerwienienie oczu. Często bywa też odwrotnie, może wystąpić apatia, wyginanie głowy na bok i silne ślinienie się. Zauważa się także zgrzytanie zębami, chwiejny chód, ruchy maneżowe. Jagnięta nie mogą znaleźć matek. Po pewnym czasie występują drgawki, zwierzęta przewracają się trzymając głowę wygiętą ku tyłowi i wywracając oczami. Tętno i oddech są wtedy z reguły zwolnione a oddawanie kału i moczu wzmożone. Śmierć następuje zazwyczaj wśród drgawek lub śpiączki.

Przy słabszym zatruciu dochodzi do wyleczenia, jednak utrzymuje się jeszcze przez pewien okres czasu charakterystyczne otczpienie, apatia i niechęć do jedzenia. Ciężko chore zwierzęta należy poddać ubojowi. Lżej chore natomiast należy trzymać w chłodnej, przewiewnej otczarni i stosować okłady na głowę ze śniegu, lodu lub zimnej wody, upusty krwi, środki przeczyszczające, uspokajające oraz uregulować dietę. W okresie zdrowienia należy zwierzęta otaczać troskliwą opieką, a w żywieniu unikać nieodpowiednich pokarmów. (jš)

PRAWNIK

DZIEDZICZENIE PO BRACIE

Jeżeli brat nie pozostawił testamentu, to wówczas ma miejsce tzw. dziedziczenie ustawowe. Zasada przy tym jest taka, że w pierwszej kolejności do spadku są powołane dzieci oraz małżonek spadkodawcy, którzy dziedziliby w częściach równych. Rodzeństwo oraz rodzice spadkodawcy powołani są do spadku tylko wówczas, gdy nie ma on dzieci. Wtedy dziedziczą oni razem z małżonkiem zmarłego spadkodawcy. Jeżeli jednak osoba zmarła pozostawiła dzieci, to rodzice i rodzeństwo po niej nie dziedziczą. Istotna jest też wysokość udziałów poszczególnych spadkobierców. Jeżeli małżonek dziedziczy, to otrzymuje równe części spadku. Jednak nie może otrzymać mniej, niż 1/4 części spadku, nawet wówczas, jeżeli do podziału spadku byłoby np. pięcioro czy więcej dzieci.

PRACA NA ROLI DO EMERYTURY

Jeżeli staramy się o emeryturę a brakuje nam kilku lat do stażu pracy uprawniającego do jej uzyskania, to obecne przepisy umożliwiają doliczyć do stażu także pracę w indywidualnym gospodarstwie rolnym w charakterze tzw. domownika. Jednakże praca ta musiałaby przypadać na okres po 31 grudnia 1982 r. Przypomnijmy, że domownikiem jest osoba bliska rolnikowi, która w tym czasie, gdy pracowała w jego indywidualnym gospodarstwie rolnym, spełniała następujące wymogi: ukończyła 16 lat i nie była przez rolnika zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Powinna w tym czasie pozostawać z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym, mieszkać na terenie jego gospodarstwa rolnego lub w bliskim sąsiedztwie. I co ważne – praca w tym gospodarstwie musiałaby stanowić główne źródło utrzymania tego rolnika.

Aby udowodnić pracę w gospodarstwie rolnym, należy o tym fakcie przedłożyć zaświadczenie z gminy. Jeżeli gmina nie może tego poświadczyć,

to trzeba przedstawić zeznania co najmniej 2 świadków, którzy mieszkali na tym terenie.

OPLATA ZA ZMIANĘ DOWODU

Jeżeli do zmiany obecnego dowodu osobistego (laminowanego) dochodzi np. z powodu administracyjnej zmiany nazwy miejscowości, nazwy ulicy lub numeru domu, przez co zmienia się nasz adres, w związku z czym wymiana jest konieczna, to w takich sytuacjach wymiana dowodu podlega zwolnieniu z opłaty za wydanie nowego dokumentu. Aby z tego zwolnienia skorzystać, we wniosku o wydanie nowego dowodu osobistego, w rubryce nazwanej „Uwagi”, musimy podać przyczynę wymiany dowodu (np. administracyjną zmianę nazwy ulicy itp.). Według przepisów opłaty za wydanie dowodu osobistego nie są pobierane od osób:

- które utraciły dowód osobisty w wyniku klęski żywiołowej, np. pożaru lub powodzi;
- przebywających w domach opieki społecznej lub też korzystających ze stałych zasiłków społecznych;
- którym wydano dokumenty wadliwe lub zawierające dane inne aniżeli te zgłoszone we wniosku o wydanie dowodu.

DAROWIZNA NA KOŚCIÓŁ

Składając darowiznę np. na remont kościoła parafialnego możemy skorzystać z ulgi podatkowej z tytułu darowizny na cele kultu religijnego. Ulga ta polega na odliczeniu od podstawy opodatkowania kwoty przekazanej na cel związany z kultem religijnym, przy czym kwota nie powinna przekroczyć 10 procent naszego dochodu rocznego. Aby skorzystać z ulgi, nie możemy przekazać pieniędzy „do puszek” lub „na tacę” w trakcie mszy. Przepisy wymagają bowiem, żeby kwota darowizny została przekazana na rachunek bankowy obdarowanego.

A zatem wypełniając bankowy przekaz wpłaty, pamiętajmy o dokładnym wpisaniu swoich danych osobowych, nazwy parafii oraz celu, na jaki przekazujemy pieniądze. Zachowany dowód wpłaty będzie przecież stanowił dla nas podstawę do odliczenia podatkowego.

HVIEZDY O NÁS

BARAN (21.3.-20.4.)

Tvoje úsilie prinesie čoskoro výsledky, hoci spočiatku sa ešte môžeš stretnúť s prekážkami. Bude to zároveň čas na objasnenie dávnych nedorozumení. Potom už všetko pôjde hladko, dokonca vo finančných otázkach to bude celkom prijateľný mesiac.

BÝK (21.4.-20.5.)

Bude veľa práce, ale aj uznania a pochvál. Tvoji priatelia z cudziny sa v značnej miere zaslúžia o kladné zmeny v tvojej finančnej situácii a profesii. Nemysli len na seba, venuj zvýšenú pozornosť problémom tvojho partnera, avšak taktne a s citom.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Na tvojom pracovisku sa chystá reorganizácia, venuj sa preto práci a možnostiam svojej kariéry. Porad sa múdrych priateľov, aby objektívne zhodnotili tvoje možnosti. Môžeš očakávať nejaké peniaze, ale daj si pozor, aby si pre veľkú dôverčivosť neustratil všetko.

RAK (22.6.-22.7.)

Nebude to ľahké obdobie, ale veľa bude závisieť od teba a tvojho konania. Venuj sa viacej deťom a svojim vzťahom s podriadenými a najbližším okolím. Od nadriadených môžeš očakávať ostrú kritiku. Najlepšou odpoveďou na to bude tvoja práca a jej výsledky.

LEU (23.7.-23.8.)

V práci sa vyvíja priaznivá situácia. Nadviažeš s niekým výhodnú spoluprácu, čo bude mať pre teba priaznivé následky, finančné i profesionálne. Aj doma sa skončia nedorozumenia, čo ťa povzbudí. Neočakávané peniaze zlepšia stav tvojho konta.

PANNA (24.8.-23.9.)

Požiadavky tvojich detí ti narobia hodne starostí, ale nakoniec sa všetko úspešne vyrieši. Mladí pochopia tvoje argumenty a bude pokoj. Budeš ho veľmi potrebovať, aby si v práci dobehol všetko, čo si pre rodinné konflikty zameškal a zanedbal.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Celú svoju pozornosť a čas venuješ svojim súkromným záležitostiam a osobným problémom. Všetko ostatné ťa prestáva zaujímať. Snáď sa ti v manželstve podarí obnoviť pokoj a harmóniu, s čím v poslednom čase nebolo najlepšie, no a získať dôveru svojich detí.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Dôjde k ďalším zmenám, ktoré sú súčasťou dlhodobého procesu. Musíš si na to zvyknúť a prispôbiť sa novej situácii. Len od teba záleží, či ti budú pre teba výhodné zmeny alebo nie. Budú však dňodobé, preto čo teraz zanedbáš, neskôr bude ťažko napraviť.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Priaznivé zmeny v tvojom osobnom živote uvoľnia v tebe toleranciu a pochopenie k tvojim blízkym a ďalšiemu okoliu. Nezbúdaj však, že tvoj úspech môže byť soľou v oku niektorých ľudí. Neponáhľaj sa s vážnymi rozhodnutiami – niekto ťa bude chcieť oklamať a pripraviť o zaslúženú odmenu.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Máš za sebou ťažké dni, teraz sa veľa zmení na lepšie, v tebe a okolo teba. Zabudneš na sklamanie, zlepši sa tvoja situácia v zamestnaní a zdravotný stav. Ponuku na zmenu bydliska môžeš prijať bez obavy. Urobilo by to dobre nielen tebe, ale aj tvojej rodine.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Pribudne ti sil, zdravia, peňazí a chuti do práce. Môžeš opäť začať robiť plány do budúcnosti. Buď však diskretný a predčasne neprezrádzaj svoje zámery. Nehovor predovšetkým o peniazoch, sám by si si mohol pokaziť dobrú príležitosť. Veľkú radosť ti čoskoro spôsobia deti.

RYBY (19.2.-20.3.)

Dobrá situácia. Celý mesiac budeš plný energie a nadšenia. Nadviažeš nové priateľské styky, ktoré ti prinesú oporu a pomoc. V práci pekné ocenenie a odmena. To isté čaká tvojho partnera. Jedinou tmavšou stránkou v mesiaci môže byť tvoje zdravie. Neber naľahko príznaky oslabenia. (jš)

NÁŠ TEST

Spoznáte falošných priateľov?

1. Predstavte si dva obrázky: gitaristu a otvorenej brány. Ktorý sa viac hodí ako symbol otvorenosti?

A/ Gitarista – 1; B/ Otvorená brána – 3; C/ Ani jeden – 5.

2. Čo si myslíte o „koncerte“ v prírode?

A/ Je to nuda – 5; B/ Záleží na tom, o akú hudbu ide – 3; C/ Pôsobí romanticky – 0.

3. Čo si myslíte o ťižiadostivých ľuďoch?

A/ Sú zatrpknutí – 0; B/ Vedia, čo chcú – 3; C/ Sú to silní a spoľahliví ľudia – 5.

4. Váš známy si chce od vás požičať dvetisíc zlotých...

A/ Pošlem ho do banky – 4; B/ Ak môžem, požičiam mu – 0; C/ Pomôžem mu – 2.

5. Kontrola je lepšia ako dôvera. Stotožňujete sa s týmto názorom?

A/ Nie – 1; B/ Áno – 5; C/ Trochu opatrnosti nezaškodí – 3.

6. Ľudia, ktorí si vždy nájdu výhovorku...

A/ Nedokážu si priznať chybu – 3; B/ Sú prispôsobiví a vynaliezaví – 0; C/ Nie sú dôveryhodní – 5.

7. Rozprávate sa s človekom, ktorý sa vám nepozereá do očí. Čo si o ňom myslíte?

A/ Je to znak neistoty – 2; B/ Nechce, aby sme ho preukukli – 4; C/ Nechce byť dotieravý – 0.

8. Potykáte si rýchlo s novými známymi?

A/ Nie – 5; B/ Áno – 0; C/ V súkromí áno, v práci nie – 3.

VYHODNOTENIE

Do 13 bodov: Veríte na to dobré, čo je v ľuďoch. Vaša otvorenosť vám už priniesla veľa sympatií. Každý váš nový známy okamžite cítí, že vám môže dôverovať. Napriek tomu má vaša povaha jeden háčik: Ste priveľmi dôverčiví. Naša rada: snažte sa ľudí lepšie spoznať, kým ich uznáte za priateľov. Vyhnete sa sklamaniam.

14-26 bodov: Viete, že čítať myšlienky druhých nikto celkom nedokáže. Preto udržiavate od ľudí určitý odstup, aby ste sa vyhli nemilým prekvapeniam. Ani svojim blízkym známym slepo nedôverujete, usilujete sa odhaliť ich pravú tvár. Naša rada: Aj vy sa môžete niekedy mýliť. Nemusíte si však robiť preto výčitky. Urobili ste totiž všetko, aby ste rozpoznali falošných priateľov.

27-38 bodov: Nenecháte sa ľahko oklamať záľechavým úsmevom. S vašim pozorovacím talentom takmer vždy preuknete protivníka. Keď nemáte dobrý pocit, udržiavate si odstup. Naša rada: Často pôsobíte neprístupne. Buďte k ľuďom priateľskejší aj vtedy, keď máte o nich pochybnosti. (jš)

MENO VEŠTÍ

EDUARD – živé, tvrdé, pohyblivé, nenásytné a dômyselné meno.

Človek s týmto menom je obyčajne dobre urastený a pomerne vysoký. Máva tmavoblond, gaštanové alebo hrdzavé vlasy, niekedy kučeravé, ale takmer vždy dosť riedke, ktoré mu často pomerne skoro začínajú vypadávať. Oči má šedé, niekedy aj tmavé, k tomu dosť veľký nos a na tvári nezriedka judášsky úsmev. Pochádza často z mnohočlennej a pomerne zámožnej rodiny. Nie je príliš nadaný a len ťažko končí strednú buď inú odbornú školu. Má však zmysel pre technické povolania a je veľmi zručný. Môže byť dobrým automechanikom, vodičom, operátorom, údržbárom a pod. Žení sa pomerne neskoro, často s oveľa mladšou ženou, ktorá ho veľmi miluje. On ju však trochu podceňuje. Často zostáva starým mládencom,

rozmaznaným ženami, nezriedka pijan, frajerkár a kartár. Jeho manželstvo býva často nevydarené.

Najšťastnejšie obdobie v živote Eduarda je asi od 20 do 35 rokov, potom, ak je ženatý, prichádza manželská kríza, prípadne nejaká nemoc alebo iné nešťastie. V zamestnaní nie je príliš obľúbený, do funkcie sa totiž dostáva podfukom a päťtolizačstvom a svoje miesto sa usiluje udržať za každú cenu. Je prehnane šetrný, doslova žrggloš, takže si už pred 40. rokom života nahonobí majetok a žije v blahobyte. Keď aktívne pestuje šport, dosahuje – napriek optimistickým prognózam trénerov – len priemerné výsledky. Nie je príliš kamarátsky, skôr sebec. V staršom veku trpí na ochorenia obličiek, srdca a pečienky. V mladosti rodičia majú s ním veľa starostí.

Eduardova manželka je dobrá gazdiná a poddajná žena. Trápi ju manželovo žrgglošstvo a jedovatosť. Po siedmich rokoch manželstva konflikt vrcholí, takže vyše tridsaťročný Eduard pozná na vlastnej koži zlomyseľnosť osudu. (jš)

- Vedúci vidí svojho podriadeného, ako stojí pri obloku a pozerá na ulicu. Nuž sa ho spytuje:

- Čo robievate v nedeľu?

- Nič, pán vedúci.

- To je v poriadku, lenže dnes je streda.

Spisovateľ sa pýta kolegu:

- Ako ste dopadli so svojou novou novelou?

- Tak dlho mi ju skracovali, až ju uverejnili ako aforizmus.

- Viem si predstaviť, čo bude, keď to uvidí tvoj otec! – vraví matka, keď zbadá atramentové škvrny na stoličke.

- Už to videl, - odpovedá syn.

- A čo povedal?

- Viem si predstaviť, čo bude, keď to zbadá mama!

Muž dohovára žene:

- Ako sa môžeš tak dlho chystať na koncert?! Pozri sa na mňa, vo-

pchám si vatú do uší a som pripravený.

- Ocko, čo je to zdvorilosť?

- To je, syn môj, keď nepovieš ľudom, čo si o nich myslíš.

Na rodičovskom združení hovorí učiteľ otcovi jedného žiaka:

- Váš syn je príliš hravý...

- To som rád. Ved' my chceme mať z neho herca.

- Slečna, som riaditeľom väznice.

- To je naozaj vysoké postavenie.

Určite ste začínali ako obyčajný väzeň a stali ste sa riaditeľom až po veľkých skúsenostiach.

Učiteľ na hodine občianskej výchovy:

- Dnes sa ženy vyrovnávajú mužom už takmer vo všetkom. Môže niekto uviesť príklad?

S odpoveďou sa hlási žiak Kalata:

- Naša mamička sa začala učiť variť.

- Prečo ste prišli neskoro do práce?

- Zaspal som, pán majster.

- Čože, vy spíte aj doma?

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívajú:

- Hlava, holá - chráň sa pred hlúpymi trikmi; useknutá - spokojný život; veľká - zmocní sa ťa strach; s peknými vlasmi - budeš milovaný; zranená - čaká ťa ťažká práca; umytá - vyhneš sa nešťastiu; zvieracia - chráň sa pred nerozumnými ľuďmi; nasadená naopak - nerozvážnosť; pekne učesaná - zbytočne sa namáhaš získať roztomilostou priateľov; boľavá - zapletieš sa do procesu.

- Hniezdo, prázdné - dlhá rozlúčka s vlasťou; s vtáčatmi - výhra, veľký zisk; s vajcami - pekný rodinný život s mnohými deťmi; vybraté - urobíš niečo protiprávne; hadie - zažiješ zlobu.

- Hnoj - rentabilita gazdovstva, zisk.

- Hodiny - príjemná zvesť.

- Hojdačka - pred tebou vydarené obchody.

- Holič - veľký smútok.

- Hon - čaká ťa úspech v obchodovaní.

- Hostina - ťažká, nebezpečná choroba.

- Hostinec - podnikneš dobrodružnú cestu.

- Hra na lotérii - očakávaj stratu; výhra - budeš mať nového nepriateľa; prehra - onedlho sa ti budú posmievat' a nenávidieť ťa.

- Hračky - pred tebou rodinné starosti.

- Hrob, kopať ho - dobrý sobáš; otvorený - čaká ťa príjemná zábava; zasypaný - horúčka, nemoc; položiť doň niekoho - skorá, vítaná svadba v rodine. (jš)

UZAVRELI KAUZU DIANA. Francúzska justícia po štyri a pol roku definitívne uzavrela prípad autonehody princeznej Diany (1961-1997) (na snímke). Aj poslednú námičku otca Dianinho milenca Dodiho, egyptského miliardára Mohameda al-Fayeda, že išlo o sprisahanie, súd zamietol. Rovnako zamietol všetky obvinenia fotoreportérov, ktorí auto prenasledovali na motorkách v noci na 31. augusta 1997 a mali byť príčinou havárie. Podľa vyšetrovateľov nesie hlavnú vinu vodič Henry Paul, pretože sedel za volantom opitý a pod vplyvom upokojujúcich tablietiek. Mercedes s Dianou a Dodi, ktorý šoféroval, vrazil vo vysokej rýchlosti do stĺpu cestného tunela Alma - všetci traja boli usmrtení.

PRICHYŠTANÉ NA PEKÁČ? Presne tak vyzerajú kurence (na snímke), pasúce sa v areáli Hebrejskej univerzity v Rehovote. Izraelskí vedci dochovali geneticky modifikovaný pár, ktorý by mal byť pre poľnohospodárov ideálnym chovným druhom.

Jeho výhody? Vraj chovatelia nebudú mať obavy z prehriatia bezpernatých kuriatok po vyliahnutí. Ohromná vymoženosť!

TAJOMSTVO PARÍŽSKEJ STAREJ DÁMY. Zlatým klincom parížskej Svetovej výstavy v roku 1889 sa paradoxne stalo 7 175 ton ocele, ktoré dostali meno Eiffelova veža (na snímke). Tristo montérov-akrobatov ju za dva roky pospájalo z pätnásťtisíc kovových profilových nosníkov dva a pol miliónom nitov do mrežovej konštrukcie, ktorá vyrástla do výšky 307 metrov a na šesťdesaťročí sa stala najvyššou stavbou na svete. Eiffelova veža dodnes očaruje a priťahuje milióny návštevníkov z celého sveta.

NAJBOHATŠIA SPISOVATELKA. Anglická spisovateľka Joanne K. Rowlingová (na snímke), autorka knížiek o Harry Potterovi, obsadila prvé miesto medzi najlepšie zarábajúcimi Angličankami v roku 2002. Jej príjem, samozrejme po zdanení, dosiahol obrovskú sumu 77 miliónov dolárov, čo je šesť razy viacej ako apanáž anglickej kráľovnej Alžbety II. Druhé miesto na listine najlepšie zarábajúcich obsadila so sumou 43 miliónov dolárov populárna americká speváčka Madonna, ktorá už niekoľko rokov býva vo Veľkej Británii spolu so svojím manželom Guyom Ritchiem a deťmi.

STRETNUTIE PO ROKOCH. Až 58 rokov márne hľadala rodáčka z Kaukazu Anastasia Asapovová svojho syna. V roku 1942 ju odvliekli do pracovného tábora v nemeckom Porúří, kde sa zľúbila do spoluväzňa a priviedla na svet chlapčeka. Dieťa jej však vzali a zverili do výchovy nemeckej rodine. Po oslobodení sa vrátila do vlasti a otec jej syna zahynul. Syn Johannes zatiaľ vyrastal u láskavých ľudí. Hoci adoptívna matka si pokladala za povinnosť povedať chlapcovi pravdu o jeho rodičoch, netušil, že svoju pravú mamu bude hľadať vyše pol storočia! Až jedného dňa dostal list z Medzinárodného červeného kríža, v ktorom mu oznamovali že jeho mamička žije a hľadá ho ... O niekoľko dní už Johannes Bretthauer alias Sergej Asapov sedel v lietadle, aby o pár hodín uvidel po prvý raz v živote svoju skutočnú matku. Anastasia mohla konečne objasniť svojho strateného syna.

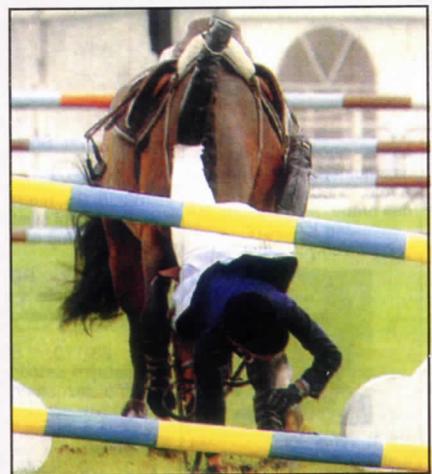

NEHASNÚCA HVIEZDA. V tomto roku uplyva 88. výročie narodenia jednej z najväčších hviezd filmového neba, ktorej sláva nezhasla ani po jej smrti. Ide o švédsko-americkú herečku Ingrid Bergmanovú (na snímke), matku známej herečky Isabel Rosselliniovej, trojnásobnú držiteľku Oscara, ktorá stvárnila nezabudnuteľnú postavu vo filme Casablanca, kde zahrala s Humphreyom Bogartom. I. Bergmanová podľahla rakovine 29. augusta 1982.

MAČACIA KURIOSITA. Volá sa Spike a práve oslávil 31. narodeniny. Na tom by nebolo nič nezvyčajné, keby oslávenec nebol pruhovaný kocúr (na snímke). Mačky sa dožívajú priemerne 15 rokov. Starček Spike figuruje dokonca v Guinnessovej knihe rekordov. K jeho najväčším záľubám patrí vraj polihávanie na gauči a lov na pavúky ...

KRKOLOMNÝ PÁD z koňa zažila pätnásťročná dcéra monackej princeznej Caroline Charlotte (na snímke). Vynikajúcej mladej jazdkyni, pýche rodiny, na parkúrových pretekoch vo Francúzsku kôň odmietol poslušnosť, po čom nasledoval tvrdý náraz a pád. Našťastie všetko sa obišlo bez vážnejších následkov. (pk)

Dialóg na línii Spolok - Matica

Na recepcii si krajanovia z chuti zaspievali

Registrácia delegátov pred zjazdom

Cez prestávku v zjazdových rokovaniach

ZO ZÁKULISIA XI. ZJAZDU SSP

Foto: A. Klukošovská, P. Kollárik

Po prvom dni zjazdu: kto mal chuť, aj si zatancoval

Na zdravie!

Dobre padne si trochu oddýchnuť

Vari nový spevácky zbor na Spiši?

Malebné zákutie s drevenou zástavbou v Repiskách. Foto: A. Klukošovská

DRUKARNIA

Towarzystwa Słowaków w Polsce

Zrealizujemy Twoje Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków
ul. św. Filipa 7
tel. (0-12) 632 66 04
tel./fax (0-12) 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Oferujemy:
jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2,
skład komputerowy,
kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.III, (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.VI, (rocznik), Kraków 1999	10,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.VII, (rocznik), Kraków 2000	10,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.VIII, (rocznik), Kraków 2001	10,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce</i> cz.IX, (rocznik), Kraków 2002	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdié z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu</i> antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Świata wybór poezji</i> , Kraków 1998.....	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta. II polsko-słowackie spotkania poetów</i> , Kraków 2001	10,00 zł
<i>Antologia współczesnej poezji słowackiej</i> , w przekładach Bohdana Urbankowskiego Kraków 2002	15,00 zł
Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł
<i>Spotkanie – Stretnutie</i> , polsko-słowackie spotkanie poetów Krakowa i Żyliń, Kraków 2002.....	8,00 zł

Biuo Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl
nr konta: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193 -2017-2221-010